

การรับฟังพยานผู้ชำนาญการพิเศษในคดีอาญาของศาลไทย

หลักทั่วไปของการรับฟังพยานหลักฐานในคดีอาญาของศาลไทย ศาลต้องรับฟังพยานหลักฐานจนสิ้นสงสัยว่าจำเลยได้กระทำความผิดจริง จึงจะลงโทษจำเลยได้ โดยถือหลักว่าพยานหลักฐานนั้นจะต้องเป็นพยานหลักฐานที่ดีที่สุด อันหมายถึงพยานโดยตรงที่สามารถระบุได้ว่าข้อเท็จจริงนั้นได้มีอยู่จริง โดยไม่ต้องค้นหาเหตุผลสันนิษฐานอย่างอื่นใดอีกต่อไป ตัวอย่างที่ใกล้เคียงกับการศึกษาวิชานิติพนธ์ฉบับนี้ก็คือ ประจักษ์พยานซึ่งเป็นบุคคลที่รู้เห็นเหตุการณ์หรือข้อเท็จจริงนั้นโดยตรง แต่เนื่องจากในบางกรณีไม่สามารถหาพยานโดยตรงหรือประจักษ์พยานได้ เช่น ประจักษ์พยานไม่อยู่ในวิสัยที่จะวินิจฉัยเหตุการณ์หรือข้อเท็จจริงนั้นได้ ประจักษ์พยานไม่มาศาลไม่ว่าจะด้วยเหตุผลใดก็ตาม หรือไม่มีประจักษ์พยาน เช่นนี้ ย่อมเกิดความจำเป็นอยู่เองที่ศาลจะต้องรับฟังพยานแวดล้อมกรณีอย่างอื่น รวมทั้งรับฟังบุคคลที่มีได้รู้เห็นเหตุการณ์หรือข้อเท็จจริงดังกล่าวโดยตรง แต่เป็นผู้ที่มีความรู้ความชำนาญในเรื่องนั้นเป็นพิเศษมาออกความเห็นได้ ซึ่งในคดีอาญา ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเรียกบุคคลดังกล่าวนี้ว่า "ผู้ชำนาญการพิเศษ" และในปัจจุบันการรับฟังพยานผู้ชำนาญการพิเศษในคดีอาญาของศาลไทย เป็นกรณีที่ยังหาข้อจำกัดหรือขอบเขตที่ชัดเจนไม่ได้ว่า กรณีใดที่ศาลจะรับฟังเป็นพยานหลักฐานลงโทษจำเลย และศาลได้ให้ความสำคัญหรือให้น้ำหนักค่าพยานผู้ชำนาญการพิเศษหรือไม่เพียงใด จึงเห็นควรแยกพิจารณาออกเป็นสามหัวข้อในการศึกษาด้วยกัน คือ

1. การรับฟังพยานผู้ชำนาญการพิเศษในคดีอาญาของศาลไทย
2. การชั่งน้ำหนักค่าพยานของพยานผู้ชำนาญการพิเศษในคดีอาญาของศาลไทย
3. แนวโน้มและทิศทางการพัฒนาในการรับฟังพยานผู้ชำนาญการพิเศษของศาลไทย

1. การรับฟังพยานผู้ชำนาญการพิเศษในคดีอาญาของศาลไทย

การรับฟังพยานผู้ชำนาญการพิเศษสามารถแยกพิจารณาได้ดังนี้

- 1.1 ความจำเป็นและความสำคัญของการรับฟังพยานผู้ชำนาญการพิเศษในคดีอาญา
- 1.2 ประวัติความเป็นมาและวิวัฒนาการของการรับฟังพยานผู้ชำนาญการพิเศษในกฎหมายไทย
- 1.3 ความหมายและคุณสมบัติของพยานผู้ชำนาญการพิเศษในคดีอาญา
- 1.4 สถานะของพยานผู้ชำนาญการพิเศษในคดีอาญา
- 1.5 เงื่อนไขและวิธีการรับฟังพยานผู้ชำนาญการพิเศษในคดีอาญา

1.1 ความจำเป็นและความสำคัญของการรับฟังพยานผู้ชำนาญการพิเศษในคดีอาญา

เนื่องจากการรับฟังพยานหลักฐานศาลจะรับฟังพยานหลักฐานที่เป็นพยานโดยตรงหรือประจักษ์พยานเท่านั้น กล่าวคือเป็นการพิสูจน์ข้อเท็จจริงจากบุคคลที่ได้อ่านเห็นข้อเท็จจริงนั้นด้วยตัวของเขาเอง เช่น ได้ยินมาเองหรือได้เห็นมาเอง ศาลจะไม่รับฟังพยานหลักฐานที่เป็นเพียงแต่ได้ทราบข้อเท็จจริงมาจากผู้อื่นแล้วนำมาเล่าอีกต่อหนึ่ง ซึ่งเรียกว่าพยานบอกเล่า ทั้งนี้เป็นไปตามหลักการรับฟังพยานบอกเล่า โดยมีเหตุผลที่ว่าผู้ให้ข้อเท็จจริงนั้นมิได้สาบานด้วยยืนยันได้ว่าเรื่องราวที่ได้รับฟังมานั้นได้เกิดขึ้นจริง ประกอบกับจำเลยไม่อาจชี้ค้านพยานได้ อันขัดกับหลักการเผชิญหน้าพยาน (Confrontation) ซึ่งเป็นการเอาเปรียบไม่เป็นธรรมต่อจำเลย ขัดกับหลักเรื่องการรับฟังพยานหลักฐานที่ดีที่สุด นอกจากนี้คำพยานดังกล่าวยังหาความแน่นอนไม่ได้ เพราะอาจมีการแต่งเติมเสริมสร้างข้อเท็จจริงหรือทำให้ข้อเท็จจริงขาดตกบกพร่องได้ง่ายจนหาความจริงไม่ได้ ซึ่งพยานบอกเล่านั้นไม่ต้องรับผิดชอบในเรื่องความผิดฐานเบิกความเท็จแต่อย่างใด แต่อย่างไรก็ดีในบาง

กรณีอาจเกิดความจำเป็นขึ้นว่า ถ้าไม่ยอมรับฟังคำพยานบอกเล่าแล้ว การพิสูจน์ข้อเท็จจริงอาจไร้ผลหรือเกิดการผิดพลาดได้ จึงได้เกิดข้อยกเว้นที่ศาลจะรับฟังคำพยานบอกเล่าเหล่านี้ อันได้แก่ คำบอกเล่าที่เป็นคำรับ คำบอกเล่าที่เป็นคำกล่าวของผู้ที่ตายไปแล้ว ข้อความที่มีอยู่ในเอกสารมหาชน คำพิพากษา หรือคำให้การในคดีเรื่องก่อน และข้อเท็จจริงที่เป็นกิตติศัพท์แล้วลือกันโดยทั่วไป ความเห็นความเชื่อ หรือที่เรียกว่ากิตติศัพท์และความเห็น*

เนื่องจากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ มีขอบเขตของการศึกษาอยู่ที่พยานผู้ชำนาญการพิเศษ ซึ่งเป็นพยานความเห็นประเภทหนึ่ง จึงต้องทำการศึกษาในส่วนของข้อเท็จจริงที่ได้จากความเห็น โดยพิจารณาเรื่อง "กิตติศัพท์และความเห็น" (General reputation) กิตติศัพท์และความเห็นนี้ เป็นเรื่องคำพูดของบุคคลที่แสดงความคิดเห็นอย่างกว้าง ๆ หรือกล่าวไปตามความคิดเห็นของตน เรื่องบอกเล่าต่อ ๆ กันมาบ้าง ซึ่งโดยปกติแล้วพยานที่ให้การถึงข้อเท็จจริงตามคำเล่าลือหรือตามความเห็นคาดคะเนของตน หรือคำบอกเล่าทำนองคำโฆษณา ซึ่งไม่มีหลักฐานใดมายืนยัน โดยปกติถือว่ารับฟังไม่ได้ เนื่องจากสักแต่ว่าพูดกันไปไม่มีอะไรพิสูจน์แน่นอน อาจเป็นข่าวโคมลอยก็ได้ เป็นเรื่องที่อาจมีเจตนาร้ายแกล้งพูดใส่ความ อาจเป็นอุปทาน ผู้รับฟังเข้าใจผิดฟังเป็นอีกหนึ่งแล้วพูดกันต่อ ๆ ไป ซึ่งคนธรรมดาแล้วเชื่อถือไม่ได้เลย เพราะถ้ายอมรับพยานหลักฐานเช่นที่ว่าแล้วนี้ ศาลก็จะต้องเอาความเห็นของบุคคลอื่นมาใช้ในการวินิจฉัยคดีทั้งสิ้น เป็นการยอมรับให้พยานหรือบุคคลอื่นมาทำหน้าที่แทนศาล เป็นหน้าที่ของศาลเองที่จะต้องออกความเห็นความเชื่อตามที่คำพยานหลักฐานปรากฏ แต่อย่างไรก็ดีในบางกรณีพยานหลักฐานเหล่านั้นก็ยังมีมูลความจริงอยู่บ้าง จะถือว่าฟังไม่ได้เสียเลยก็ไม่ถูกต้องนัก เพราะถ้าหากได้กลิ่นกรองออกมาเป็นแก่นสารแล้วเรื่องจริงก็มีอยู่บ้าง ดังมีข้อยกเว้นดังนี้¹

* ดูรายละเอียดในบทที่ 2 หัวข้อ 1.4.2 หลักเกณฑ์การจำกัดพยานหลักฐาน

¹ เข็มชัย ชูติวงศ์, คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยาน (กรุงเทพฯ: จรัสสินทวงศ์, 2527), หน้า 206.

1.1.1 ข้อเท็จจริงที่เล่าลือกันทั่ว ๆ ไป จนเรียกว่าเป็น "กิตติศัพท์" กล่าวคือ คำเล่าลือที่พูดกันอยู่โดยทั่วไปช้านานถึงสิทธิสาธารณะ หรือจารีตประเพณีท้องถิ่นก็ดี ถึงการที่บุคคลใดเกี่ยวข้องเป็นเครือญาติกันอย่างไรทางไหน หรือเป็นคำเล่าลือเกี่ยวกับชีวประวัติของบุคคลหรือครอบครัวก็ดี หรือในคดีหมิ่นประมาท คำกล่าวบางคำหรือบางประโยคย่อมเป็นที่รู้จักกันอยู่โดยทั่ว ๆ ไปว่าหมายถึงใคร หรือเป็นคำเล่าลือที่เกี่ยวกับบุคลิกภาพของบุคคลในชุมชน เช่น ไร่เป็ ไร่เหล่า ก็ดี ข้อเท็จจริงเหล่านี้แม้จะได้ทราบมาโดยที่เขาเล่าลือกันมาหลาย ๆ ปาก แต่เป็นข้อเท็จจริงที่คนทั้งหลายในครอบครัว ชุมชน หรือสังคมนั้น ๆ ให้ความสนใจไต่ถามและมีการพูดถึงเป็นประจำจนเป็นที่ยุติภายในสังคมนั้น ก็น่าเชื่อว่าเป็นข้อเท็จจริงที่ถูกต้อง² ย่อมพอที่จะเชื่อได้ว่าข้อเท็จจริงนั้นเป็นความจริง ศาลก็ยอมรับฟังเป็นพยานหลักฐานได้ โดยเหตุที่ว่าเป็นการยากที่จะสืบสวนถึงต้นตอของคำเล่าลือ เช่นว่านั้น และการที่ได้พูดซ้ำ ๆ กันมาโดยบุคคลที่อยู่ในฐานะที่จะรู้ได้เช่นนั้น ก็ย่อมจะเชื่อได้ว่าข้อเท็จจริงนั้นเป็นความจริง

1.1.2 ข้อเท็จจริงที่เป็นความเห็น เกิดขึ้นในกรณีที่ศาลต้องการฟังข้อเท็จจริงจากพยานที่เบิกความตามข้อสรุปหรือตามความเห็นของตน ซึ่งเรียกว่า "พยานความเห็น" เกิดเป็นหลักเรื่องพยานความเห็น (Opinion rule) ขึ้น ซึ่งเป็นหลักที่มีอยู่ในประเทศที่ใช้กฎหมายระบบคอมมอนลอว์มาเป็นเวลานานแล้ว โดยหลักนี้มีว่าพยานจะต้องเบิกความเฉพาะสิ่งที่ตนพบเห็นหรือได้ยินได้ฟังมา ไม่ใช่เบิกความตามข้อสรุปหรือตามความเห็นของพยานเอง³ แต่ในบางกรณีเพื่อให้กฎหมายสามารถบังคับใช้ได้เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อย เพื่อเอื้ออำนวยต่อกระบวนการ

² ประมวล สุวรรณศร, คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยาน (กรุงเทพฯ: แสงสุทธิการพิมพ์, 2510), หน้า 126.

³ เข็มชัย ชูติวงศ์, คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยาน, หน้า 223.

ยุติธรรมและหลักมนุษยธรรมที่จะต้องหาผู้กระทำความผิดมาลงโทษให้ได้ เนื่องจากพลาดโอกาสที่จะได้พยานสำคัญในคดี จึงจำเป็นต้องรับฟังพยานความเห็นเหล่านี้ด้วย เพราะประเด็นบางประเด็นในคดีไม่อยู่ในวิสัยที่ศาลหรือบุคคลธรรมดาจะวินิจฉัยได้ เนื่องจากต้องมีความรู้ในเรื่องนั้นเป็นพิเศษ ก็อาจจำเป็นต้องนำบุคคลที่มีรู้เห็นข้อเท็จจริงนั้น หากแต่มีความรู้ในสาขานั้นมาออกความเห็น หรือมีข้อเท็จจริงบางอย่างที่พยานไม่อาจอธิบายให้ผู้ฟังเข้าใจได้ เว้นแต่จะแสดงออกมาในรูปของความเห็นซึ่งสามารถพิจารณาได้ใน 2 กรณี คือ^{4, 5} ความเห็นของบุคคลธรรมดาและความเห็นของผู้เชี่ยวชาญ

1.1.2.1 ความเห็นของบุคคลธรรมดา

ความเห็นของบุคคลธรรมดามักจะรับฟังเป็นพยานหลักฐานในคดีได้หรือไม่เพียงใดนั้น บทบัญญัติแห่งกฎหมายไม่มีกล่าวไว้ แต่ตามที่ศาลปฏิบัติมา ก็มีวิธีการทำนองเดียวกับกฎหมายอังกฤษ กล่าวคือ ตามหลักทั่วไปพยานความเห็นเป็นพยานหลักฐานที่รับฟังไม่ได้ แต่ในข้อเท็จจริงบางเรื่องตามสภาพไม่อาจหาได้จากการรับรู้ด้วยประสาทสัมผัสทั้ง 5 โดยตรง แต่เป็นเรื่องที่จะต้องอาศัยความเห็นเข้าปะปน หรือเป็นความเห็นล้วน ๆ ซึ่งเป็นความเห็นที่จะชี้ถึงข้อเท็จจริงในประเด็นได้แล้ว ความเห็นของบุคคลธรรมดานั้นก็ย่อมเป็นพยานหลักฐานในข้อยกเว้นที่รับฟังได้ในเรื่องดังต่อไปนี้⁶

⁴ เรื่องเดียวกัน, หน้า 224.

⁵ ประมุข สุวรรณศรี, คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยาน, หน้า 126-127.

⁶ โอสถ โกศิน, คำอธิบายและเปรียบเทียบกฎหมายไทยและต่างประเทศในเรื่องกฎหมายลักษณะพยาน (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ไทยเซชม, 2517), หน้า 200-202.

1.1.2.1.1 ความเห็นในเรื่องความ

คล้ายคลึงหรือเหมือนกันของตัวบุคคลหรือวัตถุในเวลาเกิดเหตุ ขณะเกิดเหตุ และหลังเกิดเหตุ เห็นใครเหมือนจำเลยหรือผู้ต้องสงสัยหรือไม่ หรือเห็นวัตถุที่นำมานั้น มีลักษณะอย่างเดียวกันหรือไม่ เนื่องจากไม่สามารถยืนยันว่าเป็นประการใด เพราะไม่สามารถพิสูจน์ความคล้ายคลึงหรือเหมือนกันของตัวบุคคลหรือวัตถุดังกล่าวได้ในทันที ต้องอาศัยความเห็นของบุคคลหรือพยานบุคคลที่ได้เห็นว่ามีลักษณะอย่างเดียวกันหรือคล้ายคลึงกันหรือไม่

1.1.2.1.2 ความเห็นในเรื่องลายมือ

เขียนหนังสือ หรือลายมือชื่อ เป็นการสืบความเห็นในฐานะที่พยานเคยเห็นมาก่อน หรือเป็นผู้คุ้นเคยกับลายมือนั้นอยู่แล้ว เช่น คำเบิกความของพยานในคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 685/2478 ซึ่งเคยเห็นลายมือชื่อจำเลยอยู่เสมอเป็นเวลานานถึง 10 ปี และพยานก็ทำงานอยู่ใต้บังคับบัญชาของจำเลยด้วย ดังนี้ ศาลรับฟังเป็นพยานได้และอาจถือเสมือนว่าเป็นพยานผู้เชี่ยวชาญพิเศษ

1.1.2.1.3 ความเห็นที่ประกอบกับข้อ

ความที่เป็นหมิ่นประมาทหรือคำขู่เข็ญ คำกล่าวอาฆาต เพื่อทราบความหมายของถ้อยคำนั้น ซึ่งเป็นกรณีที่ถ้อยคำนั้นไม่ปรากฏชัดเจนอย่างถ้อยคำธรรมดา

1.1.2.1.4 ความเห็นในเรื่องภาวะแห่ง

จิตใจหรือร่างกาย เรื่องอายุ ราคา ระยะทาง ความเร็ว ความสูง หรือเรื่องอื่น ๆ ที่คนทั่วไปสื่อความหมายกันทางความเห็น เช่น เกี่ยวกับอากัปกริยา ความโกรธ ความเศร้า ความเมา การคาดคะเนอายุของบุคคล ความสูง ความเร็ว น้ำหนัก ระยะทางใกล้ไกล ถ้าเป็นเรื่องปกติธรรมดาที่คนทั่วไปจะคาดคะเนได้แล้ว ศาลก็ย่อมรับฟังความเห็นของพยานเช่นนั้นได้

1.1.2.2 ความเห็นของผู้ชำนาญการพิเศษ (Expert)

พยานผู้ชำนาญการพิเศษเป็นพยานความเห็นประเภทหนึ่ง เพราะตัวผู้ชำนาญการพิเศษมิใช่ตัวผู้ประสบเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นโดยตรง แต่โดยอาศัยข้อมูลหรือคำบอกเล่าข้อเท็จจริงจากบุคคลอื่นหรือจากการตรวจตัวบุคคลวัตถุ ที่มีผู้ส่งมาให้ตรวจแล้วจึงสรุปข้อเท็จจริงทั้งหมดตามวิชาความรู้ หรือความชำนาญพิเศษของตนออกมาในรูปความเห็น ความเห็นของผู้ชำนาญการพิเศษจึงมีความจำเป็นและมีความสำคัญในกรณีที่เป็นจริง ในบางกรณีหาพยานโดยตรงไม่ได้ กล่าวคือประจักษ์พยานแท้ ๆ หายาก หรือไม่กล้ามาเป็นพยานเพราะกลัวอิทธิพลบ้าง เสียเวลาบ้าง เสียเงินเสียทองบ้าง เป็นต้น จึงต้องอาศัยผู้ที่มีความรู้ดีในเรื่องนั้น ๆ ถึงขนาดเชี่ยวชาญหรือชำนาญมากในงานแขนงนั้นหรือสาขานั้น ๆ ซึ่งอาจทำในทางวิชาชีพ หรือมีความรู้ความชำนาญเป็นพิเศษในเรื่องนั้น ๆ ก็ได้มาอธิบายความเห็นในทางวิชาการให้ศาลเข้าใจ ซึ่งเป็นผู้ช่วยศาลในการสืบค้นหาข้อเท็จจริงให้ได้ความจริงมากที่สุดหรือใกล้เคียงที่สุด แต่อย่างไรก็ตามมิใช่ว่าศาลจะต้องฟังความเห็นของผู้ชำนาญการพิเศษนั้นเสมอไป ข้อเท็จจริงที่ศาลจะยอมให้นำพยานผู้ชำนาญการพิเศษเข้าสืบก็คือ⁷ ข้อเท็จจริงที่เป็นปัญหาซึ่งคนธรรมดาไม่อาจตัดสินได้โดยใช้ความรู้ความสามารถ หรือประสบการณ์ในชีวิตประจำวันของวิญญูชน เพราะข้อเท็จจริงหรือประเด็นนั้นเกี่ยวข้องกับความรู้ทางวิทยาศาสตร์หรือวิทยาการเฉพาะแขนง ซึ่งจะตัดสินได้ก็แต่เฉพาะโดยผู้เชี่ยวชาญเท่านั้น เช่นในเรื่องเกี่ยวกับกฎหมายต่างประเทศ (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 123/2490, 1687/2498, 1304/2501) เรื่องทางวิชาการแพทย์ (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1264/2513, 136/2515, 2573/2518, 3396/2528) และศาลจะไม่ยอมรับฟังความเห็นในวิชาการที่ศาลรู้เอง อันได้แก่กฎหมายไทย ภาษาไทย ศิลกรรมหรือความสงบเรียบร้อยของประชาชน จรรยา มารยาท จารีตประเพณีที่รู้จักกันโดยทั่วไป (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 324/2490, 1170/2499, 3705/2530)

⁷ เข็มชัย ชูติวงศ์, คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยาน, หน้า 226-227.

1.2 ประวัติความเป็นมาและวิวัฒนาการของการรับฟังพยานผู้ชำนาญ

การพิเศษในกฎหมายไทย

กฎหมายไทยของเรามีกฎหมายที่เกี่ยวกับเรื่องผู้ชำนาญการพิเศษ ซึ่งสามารถให้ความเห็นต่อศาลได้มาตั้งแต่โบราณกาล โดยมีประวัติความเป็นมาและวิวัฒนาการตามลำดับดังต่อไปนี้^๑

1.2.1 กฎหมายสมัยกรุงศรีอยุธยา

กฎหมายลักษณะพยานสมัยสมเด็จพระรามาธิบดีที่ 1

(พ.ศ. 1894) ได้กล่าวถึงผู้ชำนาญการพิเศษไว้สองอย่างคือ ตามธรรมดา "อาลักษณ์" ถือเป็นผู้ชำนาญการพิเศษในการตรวจตัวหนังสือและดวงตรา แต่สำหรับดวงตรานั้น ผู้ให้พิพากษามีอำนาจตรวจได้ด้วย ดังความในมาตรา 24 กล่าวว่า "อนึ่งถ้าโจทก์ จำเลยติดใจว่าหนังสือทั้งสองนั้นตัวอักษรลายมือมีติดอกกัน ให้อาลักษณ์ดูทำนองอักษร ทั้งสองนั้น ถ้าทำนองอักษรฝาผนังทองฟองมันหันอากาศราชปักษี, พินธุ-เอกพินธุโท, นฤคหิตัททพชาฎไ่ม้วนไ่มพลายบาทพินธุลากวาง ทำนองอักษรนั้นต้องกัน ท่านให้ฟัง เอาเป็นทำนองอักษรอันเดียว ถ้าโจทก์จำเลยว่าหนังสืออักษรนั้นมิได้เขียนก็ดี แล เขียนให้ว่ามีใช้ลายมือก็ดี ให้ผู้เขียนหนังสือนั้นเขียนหนังสือใหม่ ให้อาลักษณ์ดูทำนอง อักษรเก่าใหม่ ถ้าอักษรเก่าใหม่นั้นต้องกัน ท่านให้ฟัง" และมาตรา 25 ยังกล่าว ถึงเรื่องการตรวจดวงตราไว้อีกว่า "อนึ่งทั้งสองอ้างดวงตราจำนำเจ้ากรมและตรา สำคัญให้ตระลาการไปเผชิญ ถ้าแลทั้งสองติดใจดวงตราว่ามีใช้เส้นแสวงเดือน ดวงตรานั้นเคลื่อนคลาดผิดเพี้ยน ให้เอาดวงตรานั้นมาพิเคราะห์ดู ถ้าต้องกันท่าน ให้ฟัง ถ้าเส้นแสวงเดือนคล้ายคลึงมีต้องกัน ท่านว่าอย่าให้ฟัง ให้ผู้พิพากษาและ อาลักษณ์เล็งดูอักษรและดวงตราโดยธรรมจะได้ดวงทพิษจักษุ"

^๑ โอสถ โกศิน, กฎหมายลักษณะพยาน (กรุงเทพฯ: อมรินทร์การพิมพ์, 2527), หน้า 203.

อย่างไรก็ดีตามกฎหมายลักษณะพยานมาตรา 24 ที่พูดถึง เฉพาะ "อาลักษณ์" ว่าเป็นผู้ชำนาญการพิเศษในการตรวจตัวหนังสือ นั้น มีคำพิพากษาฎีกาที่ 319/2460 อธิบายว่าที่กฎหมายกล่าวไว้ว่า "ถ้าลายมือมีต้องกันให้อาลักษณ์ดู ท่านอง" นั้นมิได้หมายความว่าจำต้องใช้แต่เฉพาะอาลักษณ์เป็นผู้พิสูจน์ลายมือเท่านั้น ถึงแม้บุคคลอื่นที่มีความสามารถชำนาญในการตรวจสอบลายมือมาเบิกความเป็นวิจักษณ์ พยานก็ฟังได้เช่นกัน ดังนั้นผู้ชำนาญการพิเศษในกฎหมายสมัยกรุงศรีอยุธยาจึงมี 2 อย่าง คือ (1) บุคคลผู้เป็นพนักงานโดยตรงในการตรวจตัวหนังสือและดวงตราที่ เรียกว่า "อาลักษณ์" (2) บุคคลอื่นที่มีความสามารถชำนาญในการตรวจสอบลายมือ มาเบิกความเป็นวิจักษณ์พยานได้โดยได้มาจากแนวคำพิพากษาฎีกาที่ศาลได้อธิบายไว้

1.2.2 พระราชบัญญัติลักษณะพยาน ร.ศ. 113

ตามพระราชบัญญัติลักษณะพยาน ร.ศ. 113 มิได้พูดถึง ผู้ชำนาญการพิเศษไว้ แต่มาตรา 24 และ 25 แห่งกฎหมายพยานเดิมยังคงมีผล บังคับอยู่ กฎหมายฉบับหลังจึงมิได้กล่าวซ้ำอีกดังจะเห็นได้จากคำพิพากษาฎีกาที่ 319 /2460 ก็ยังพูดถึงกฎหมายเก่าอยู่แต่มีข้อสังเกตว่าในสมัยหลัง ๆ นี้คำพิพากษาฎีกา เรียกผู้ชำนาญการพิเศษว่า "วิจักษณ์พยาน" และศาลฎีกาก็ถือว่าผู้จะเป็นวิจักษณ์ พยานได้จะต้องเป็นผู้มีความรู้ความชำนาญในกิจการนั้น แต่มิได้หมายความว่าจำต้อง จำกัดเฉพาะอาลักษณ์ดังที่กฎหมายเก่าอ้างถึง เช่น คำพิพากษาฎีกาที่ 1080/2456 กล่าวว่าการที่อ้างพยานมาสืบเพื่อตรวจสอบลายมือในเอกสารนั้น ถ้าแม้พยานมิใช่ ผู้ชำนาญในการตรวจสอบลายมือ หรือมิใช่พนักงานอาลักษณ์แล้วจะฟังเป็นพยานไม่ได้ หรือคำพิพากษาฎีกาที่ 214/2458 ให้รับฟังความเห็นของแพทย์ประจำมณฑลซึ่งตรวจ จำเลยแล้วให้ความเห็นว่าเป็นบุคคลวิกลจริต และคำพิพากษาฎีกาที่ 575/2461 ไม่ ยอมรับฟังความเห็นของนายตำรวจซึ่งตรวจสอบรอยเท้าว่าเป็นของจำเลย เพราะ พยานมิใช่ผู้ชำนาญการพิเศษในการตรวจรอยเท้า โดยนัยดังกล่าวนี้จึงสรุปได้ว่าใน สมัยที่ใช้พระราชบัญญัติลักษณะพยาน ร.ศ. 113 ศาลยอมรับฟังความเห็นของผู้ชำนาญ การพิเศษแต่จะต้องปรากฏว่าเป็นผู้มีความรู้ในเรื่องที่จะเบิกความนั้นจริง ๆ

1.2.3 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 243

วรรคแรก ได้กล่าวถึงคุณสมบัติของผู้ชำนาญการพิเศษไว้ และระบุถึงความสามารถของผู้ชำนาญการพิเศษว่าจะให้ความเห็นในเรื่องอย่างไรได้บ้าง โดยบัญญัติว่า "ผู้ใดโดยอาชีพหรือมิใช่ก็ตาม มีความชำนาญพิเศษในการใด ๆ เช่น ในทางวิทยาศาสตร์ ศิลป ฝีมือ พาณิชยกรรม การแพทย์หรือกฎหมายต่างประเทศ และซึ่งความเห็นของเขานั้นอาจมีประโยชน์ในการวินิจฉัยคดีในการสอบสวน ใต้สวนมูลฟ้องหรือพิจารณา อาจเป็นพยานในเรื่องต่าง ๆ เป็นต้นว่า ตรวจร่างกายหรือจิตของผู้เสียหาย ผู้ต้องหาหรือจำเลย ตรวจลายมือ ทำการทดลองหรือกิจการอย่างอื่น ๆ" และในวรรคสอง บัญญัติต่อไปถึงการเบิกความของผู้ชำนาญการพิเศษ ว่าจะต้องมาเบิกความด้วยวาจาเสมอ ซึ่งต่างกับผู้เชี่ยวชาญที่ศาลตั้งในคดีแพ่ง ซึ่งอาจทำความเห็นเป็นหนังสือได้ ทั้งนี้โดยหลักที่ว่า การพิจารณาและสืบพยานในคดีอาญาต้องกระทำโดยเปิดเผยต่อหน้าจำเลย โดยบัญญัติว่า "ศาลจะให้ผู้ชำนาญการพิเศษทำความเห็นเป็นหนังสือก็ได้ แต่ต้องให้มาเบิกความประกอบหนังสือนั้น ให้ส่งสำเนาหนังสือดังกล่าวแล้วแก่คู่ความล่วงหน้าไม่น้อยกว่าสามวันก่อนวันเบิกความ"

ส่วนมาตรา 244 กล่าวถึงอำนาจของพนักงานสอบสวนหรือศาล ที่จะเอาศพมาให้ผู้ชำนาญการพิเศษทำการตรวจได้ โดยบัญญัติว่า "ถ้าศาลหรือพนักงานปกครอง หรือตำรวจชั้นผู้ใหญ่ เห็นจำเป็นเนื่องในการใต้สวนมูลฟ้องพิจารณาหรือสอบสวนที่จะต้องตรวจศพ แม้ว่าจะได้บรรจุหรือฝังแล้วก็ตาม ก็ให้มีอำนาจสั่งให้เอาศพนั้นให้ผู้ชำนาญการพิเศษตรวจได้"

นอกจากนั้นมาตรา 14 ยังถือว่าแพทย์เป็นผู้ชำนาญการพิเศษเกี่ยวกับบุคคลวิกลจริตโดยบัญญัติว่า "ในระหว่างทำการสอบสวนใต้สวนมูลฟ้องหรือพิจารณา ถ้ามีเหตุควรเชื่อว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยเป็นผู้วิกลจริต และไม่สามารถต่อสู้คดีได้ ให้พนักงานสอบสวนหรือศาลแล้วแต่กรณีสั่งให้พนักงานแพทย์ตรวจผู้นั้น"

เสร็จแล้วให้เรียกพนักงานแพทย์ผู้นั้นมาให้การว่าตรวจได้ผลประการใด"

จากบทบัญญัติกฎหมายข้างต้นจะเห็นว่า การจะอ้างตนว่าเป็นผู้ชำนาญพิเศษอาจทำได้สองทาง คือ ทางสอบไล่ได้วิชานั้น โดยมีประกาศนียบัตรหรือดีกรี และอีกทางหนึ่งก็โดยเป็นผู้ชำนาญการพิเศษในการปฏิบัติการในวิชานั้นมานาน และผู้มีความรู้ทั้งสองทางนี้ไม่จำเป็นต้องมีอาชีพในทางนั้น แต่เนื่องจากมีความเห็นว่าบทบัญญัติดังกล่าวข้างต้นยังเป็นบทบัญญัติกฎหมายที่ค่อนข้างสั้น กล่าวคือบทบัญญัติกฎหมายในเรื่องนี้ยังไม่ชัดเจนสมบูรณ์ตามที่ควรว่า การอ้างและรับฟังพยานหลักฐานประเภทนี้จะอ้างได้มากน้อยเพียงใด ทำไมศาลจึงรับฟังพยานประเภทนี้ศาลมีเหตุผลหรือหลักเกณฑ์อย่างไรในการรับฟัง และเมื่อศาลรับฟังเป็นพยานหลักฐานแล้ว ศาลพิจารณาซึ่งน้ำหนักคำพยานลงโทษจำเลยได้หรือไม่เพียงใด ซึ่งจะได้ทำการศึกษาในบทต่อ ๆ ไป

1.3 ความหมายและคุณสมบัติของพยานผู้ชำนาญการพิเศษในคดีอาญา

ความหมายและคุณสมบัติของคำว่า "พยานผู้ชำนาญการพิเศษ" นี้ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาได้บัญญัติไว้ในมาตรา 243 วรรคแรกว่า "ผู้ใดโดยอาชีพหรือมิใช่ก็ตามมีความชำนาญพิเศษในการใด ๆ เช่น ในทางวิทยาศาสตร์ ศิลป ฝีมือ พาณิชยกรรม การแพทย์ หรือกฎหมายต่างประเทศ และซึ่งความเห็นของเขานั้นอาจมีประโยชน์ในการวินิจฉัยคดี ในการสอบสวน ใต้สวนมูลฟ้องหรือพิจารณา อาจเป็นพยานในเรื่องต่าง ๆ เป็นต้นว่า ตรวจร่างกายหรือจิตของผู้เสียหาย ผู้ต้องหาหรือจำเลย ตรวจลายมือ ทำการทดลอง หรือกิจการอย่างอื่น ๆ" โดยภาษาอังกฤษใช้คำว่า "EXPERT" ในขณะที่เดียวกันในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งก็ได้บัญญัติถึงผู้ซึ่งอาจให้ความเห็นต่อศาลในฐานะมีความรู้พิเศษในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ตามความหมายทำนองเดียวกับพยานผู้ชำนาญการพิเศษในคดีอาญาดังกล่าวข้างต้น แต่เรียกชื่อภาษาไทยต่างกัน กล่าวคือ ตามมาตรา 98 เรียกว่า "ผู้มีความรู้เชี่ยวชาญ" โดยภาษาอังกฤษใช้คำว่า "A person with

expert knowledge" "คู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งจะอ้างบุคคลใดเป็นพยานของตนก็ได้ เมื่อบุคคลนั้นเป็นผู้มีความรู้เชี่ยวชาญในศิลป วิทยาศาสตร์ การฝีมือ การค้า หรือการงานที่ทำ หรือในกฎหมายต่างประเทศและซึ่งความเห็นของพยานอาจเป็นประโยชน์ในการวินิจฉัยชี้ขาดข้อความในประเด็น ทั้งนี้ไม่ว่าพยานจะเป็นผู้มีอาชีพในการนั้นหรือไม่" และในมาตรา 99 วรรคแรก เรียกชื่อว่า "ผู้เชี่ยวชาญ" ซึ่งในภาษาอังกฤษคงใช้คำเดียวกับ "ผู้ชำนาญการพิเศษ" ในคดีอาญาว่า "Expert" ทำให้เกิดข้อสงสัยขึ้นมาว่า บุคคลที่ถูกเรียกชื่อทั้ง 3 ประการนี้ คือ ผู้ชำนาญการพิเศษในคดีอาญา ผู้เชี่ยวชาญ และผู้มีความรู้เชี่ยวชาญในคดีแพ่ง เป็นบุคคลประเภทเดียวกันตามความหมายในคำแปลภาษาอังกฤษ หรือว่ากฎหมายต้องการให้มีความมุ่งหมายแตกต่างกันจึงได้เรียกชื่อไว้ต่างกันในประเทศไทย^{๑๐}

จากบทบัญญัติตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งดังกล่าวข้างต้น คำว่า พยานผู้ชำนาญการพิเศษ ผู้เชี่ยวชาญ และผู้มีความรู้เชี่ยวชาญ นั้น สามารถแยกพิจารณาตามความหมายและคุณสมบัติได้ดังนี้^{๑๐.๑๑}

- 1.3.1 ผู้เชี่ยวชาญ (Expert)
- 1.3.2 ผู้มีความรู้เชี่ยวชาญ (A person with expert knowledge)
- 1.3.3 ผู้ชำนาญการพิเศษ (Expert/Technician)

^{๑๐} อุดม ลัดพลี, "ผู้เชี่ยวชาญหรือผู้ชำนาญการพิเศษคือใคร," *คุณพาห* 20 (พฤศจิกายน-ธันวาคม 2516): 18.

^{๑๐} เข็มชัย ชูติวงศ์, *คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยาน*, หน้า 227-228.

^{๑๑} เริงธรรม ลัดพลี, "ผู้เชี่ยวชาญ ผู้ชำนาญการพิเศษ และผู้มีความรู้เชี่ยวชาญ," *วารสารกฎหมายจุฬาลงกรณ์* 5 (2523): 117-122.

1.3.1 ผู้เชี่ยวชาญ (Expert) หมายถึง บุคคลที่ศาลแต่งตั้งในคดีแพ่งตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 99 โดยที่ศาลเห็นสมควรไม่ว่าการพิจารณาคดีอยู่ในชั้นใดหรือมีค่าของคู่ความฝ่ายใด โดยปฏิบัติตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 87, 88 แล้ว การแต่งตั้งผู้เชี่ยวชาญอยู่ในดุลพินิจของศาล โดยปกติศาลจะตั้งจากผู้ขอขึ้นทะเบียนเป็นผู้เชี่ยวชาญของศาล แต่ศาลจะเรียกคู่ความมาให้ตกลงกัน กำหนดตัวผู้เชี่ยวชาญที่จะแต่งตั้งนั้นก็ได้ ดังในคำพิพากษาฎีกาที่ 1192/2506 และ 1407/2513 แต่ศาลจะบังคับบุคคลใดให้เป็นผู้เชี่ยวชาญไม่ได้ ต้องตามความสมัครใจของเขาด้วย นอกจากบุคคลนั้นจะได้ขึ้นทะเบียนไว้แล้ว อย่างไรก็ตาม ผู้เชี่ยวชาญที่ศาลแต่งตั้งนั้นอาจถูกคัดค้านได้ และเมื่อมาเบิกความจะต้องปฏิญาณและสาบานตนตามหลักทั่วไปประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 112 และมีสิทธิได้รับค่าธรรมเนียมกับค่าใช้จ่ายที่ได้ออกไป ตามที่กำหนดไว้ในกฎกระทรวงว่าด้วยการนั้น* นอกจากนี้ ผู้เชี่ยวชาญที่ศาลแต่งตั้งมีสิทธิพิเศษ ตามที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 130 คือ อาจแสดงความคิดเห็นด้วยวาจาหรือเป็นหนังสือยื่นส่งต่อศาลโดยตนเอง ไม่ต้องมาเบิกความประกอบความเห็นก็ได้ แล้วแต่ศาลจะต้องการ กล่าวอีกนัยหนึ่งในคดีแพ่ง ผู้เชี่ยวชาญจะแสดงความคิดเห็นเป็นหนังสืออย่างเดียวโดยไม่ต้องสืบพยานบุคคลประกอบก็ได้ ดังในคำพิพากษาฎีกาที่ 560/2513 และถ้าศาลไม่พอใจความเห็นของผู้เชี่ยวชาญที่ทำเป็นหนังสือนั้น หรือคู่ความฝ่ายใดร้องขอโดยทำเป็นคำร้องให้ศาลเรียกให้ผู้เชี่ยวชาญทำความเห็นเพิ่มเติมเป็นหนังสือหรือเรียกให้มาศาลเพื่ออธิบายด้วยวาจาหรือตั้งผู้เชี่ยวชาญคนอื่นอีกก็ได้ แต่ถ้าผู้เชี่ยวชาญจะต้องแสดงความคิดเห็นด้วยวาจา หรือต้องมาศาลเพื่ออธิบายด้วยวาจาแล้ว ก็ต้องอยู่ภายใต้บังคับแห่งกฎหมายลักษณะพยานหลักฐานว่าด้วยพยานบุคคลโดยอนุโลม

*ดูประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 129

1.3.2 ผู้มีความรู้เชี่ยวชาญ (A person with expert knowledge) คือ บุคคลที่คู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งระบุอ้างมาเป็นพยานบุคคลของฝ่ายตน โดยที่บุคคลนั้นมีความรู้เชี่ยวชาญในสาขาหนึ่งสาขาใดโดยเฉพาะ ซึ่งความเห็นของเขาอาจเป็นประโยชน์ในการวินิจฉัยชี้ขาดข้อความในประเด็น ทั้งนี้ไม่ว่าพยานจะเป็นผู้มีอาชีพในการนั้นหรือไม่ก็ตาม* บุคคลที่จะมาเป็นพยานในฐานะผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญนั้น จะต้องเป็นผู้มีความรู้เชี่ยวชาญในสาขาวิชาชีพดังที่กำหนดไว้เท่านั้น ในทางปฏิบัติจึงไม่ค่อยปรากฏการอ้างผู้มีความรู้เชี่ยวชาญเป็นพยานในคดีความ เพราะในคดีแพ่งระบบพยานผู้เชี่ยวชาญจะมีน้ำหนักให้ศาลรับฟังได้มั่นคงและสนิทใจว่า อย่างไรก็ตาม การสืบผู้มีความรู้เชี่ยวชาญนั้น คู่ความอาจนำพยานมาเบิกความต่อหน้าศาลเหมือนพยานทั่วไป ถ้าจะทำความเข้าใจมาเป็นหนังสือ ตัวผู้มีความรู้เชี่ยวชาญก็ต้องมาเบิกความประกอบด้วยเสมอ จะส่งมาแต่หนังสือแต่ตัวเองไม่มาเบิกความเหมือนผู้เชี่ยวชาญไม่ได้

1.3.3 ผู้ชำนาญการพิเศษ (Expert/Technician) หมายถึงบุคคลโดยมีอาชีพหรือมิใช่ก็ตามแต่มีความชำนาญพิเศษในการใด ๆ เช่น ในทางวิทยาศาสตร์ ศิลป ฝีมือ พาณิชยกรรม การแพทย์ หรือ กฎหมายต่างประเทศ ซึ่งความเห็นของบุคคลเหล่านี้อาจมีประโยชน์ต่อคดีและอาจเป็นพยานได้ โดยศาลจะให้ผู้ชำนาญการพิเศษดังกล่าวทำความเข้าใจเป็นหนังสือก็ได้ แต่ตัวผู้ชำนาญการพิเศษต้องมาเบิกความประกอบหนังสือนั้น** จะเห็นได้ว่าพยานผู้ชำนาญการพิเศษคือพยานผู้เชี่ยวชาญในคดีอาญา ไม่ว่าจะโดยการแต่งตั้งจากศาลหรือคู่ความอ้างอิงมา แต่ผู้ชำนาญการพิเศษต้องมาศาลเพื่ออธิบายด้วยวาจาในฐานะพยานบุคคล จะอาศัยสิทธิอย่างพยานผู้เชี่ยวชาญที่ศาลแต่งตั้งในคดีแพ่งไม่ได้ และให้ส่งสำเนาหนังสือแสดงความเห็นนั้นแก่คู่ความทราบล่วงหน้าไม่น้อยกว่าสามวันก่อนวันเบิกความ แต่ถ้าศาลมิได้สั่งให้ทำความเข้าใจเป็นหนังสือแล้ว แม้จะมีการอ้างอิงความเห็นเป็นเอกสาร

* ดูประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 98, 99

** ดูประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 243

มาด้วยก็ไม่จำเป็นต้องส่งสำเนาให้คู่ความอีกฝ่ายหนึ่งล่วงหน้า 3 วัน ดังในคำ
พิพากษาศาลฎีกาที่ 444/2501

และโดยหลักในการวิทยาการตำรวจได้ถือว่า
ผู้ที่ทำหน้าที่เป็นผู้เชี่ยวชาญในการตรวจพิสูจน์เอกสารและวัตถุพยานต่าง ๆ นั้นจะ
ต้องมีทั้งความรู้ (Knowledge) กล่าวคือศึกษาวิชาการนั้น ๆ มาโดยตรงและสอบ
ไล่ได้ประกาศนียบัตร หรือมีปริญญารับรองว่าได้ผ่านการศึกษาและทดสอบมาในวิชา
เหล่านั้นแล้ว กล่าวคือ มีการรับรองวิทยฐานะเป็นหลักฐานเชื่อถือได้ (Qualifi-
cation) แต่ลำพังความรู้ (Knowledge) อย่างเดียว ยังไม่อาจเป็นผู้เชี่ยวชาญ
(Expert) ได้ จึงต้องอาศัยความชำนาญในการปฏิบัติงาน (Experience) มา
นานพอสมควรด้วย จึงจะถือว่าเป็นผู้ชำนาญการพิเศษหรือผู้เชี่ยวชาญ (Expert)
ตามความหมายที่แท้จริงได้¹²

และเมื่อพิจารณาความหมายและคุณสมบัติของ
พยานผู้เชี่ยวชาญพิเศษในคดีอาญาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา
243 แล้ว จะเห็นว่ากฎหมายได้บัญญัติไว้กว้างกว่าในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณา
ความแพ่ง กล่าวคือกฎหมายใช้คำว่าผู้ใดโดยอาชีพหรือมิใช่ก็ตามมีความชำนาญพิเศษ
ในการใด ๆ ซึ่งพอที่จะให้ความเห็นให้พอเป็นที่รับฟังได้ ดังเช่นคำพิพากษาศาลฎีกาที่
1610/2498 ที่ว่า ผู้ใหญ่บ้านแม้จะไม่ใช่มือชำนาญการพิเศษแต่มีอาชีพทางทำนา มี
กระบือหลายตัว ก็สามารถรู้ลักษณะของกระบือว่าตาถั่วและตาผ้าแตกต่างกันอย่างไร
สามัญชนพอจะเห็นข้อแตกต่างกันได้ จึงรับฟังเป็นพยานในข้อต่าหนิรูปพรรณของ
กระบือรายพิพาทได้คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 685/2475 คำเบิกความของพยานผู้ที่เคยเห็น
ลายมือชื่อจำเลยเสมอมาเป็นเวลาถึง 10 ปี ทั้งจำเลยก็ได้ทำงานอยู่ใต้การบังคับ
บัญชาด้วย ดังนั้นศาลรับฟังเป็นพยานได้ และถือเสมือนหนึ่งว่าเป็นพยานผู้เชี่ยวชาญ

¹² อุดม ลัดพลี, "ผู้เชี่ยวชาญหรือผู้ชำนาญการพิเศษคือใคร," คุณภาพ,

พิเศษ และคำพิพากษาฎีกาที่ 2501/2526 บริษัท น. มิใช่ผู้เชี่ยวชาญของศาล แต่ประกอบวิชาชีพเกี่ยวกับการตรวจสอบสินค้าทั่วไปที่ได้รับความเสียหาย อันเนื่องมาจากภัยทางทะเล ป. เจ้าหน้าที่ของบริษัทซึ่งเป็นผู้สำรวจความเสียหายและทำรายงานโดยให้กรรมการผู้จัดการบริษัทลงลายมือชื่อกำกับไว้ได้ปฏิบัติหน้าที่ตรวจสอบความเสียหายมาเป็นเวลา 11 ปี แล้ว ศาลรับฟังรายงานดังกล่าว ประกอบคำเบิกความของ ป. เพื่อคำนวณความเสียหายได้ จากคำพิพากษาฎีกาเหล่านี้เองแสดงให้เห็นได้ชัดว่ากฎหมายยอมรับนับถือคำของผู้ชำนาญการพิเศษที่มาเบิกความในทางอาญาได้อย่างกว้างขวางกว่าทางแพ่ง คือ ในทางอาญาไม่มีการกำหนดขอบเขตหรือจำกัดสาขาของศาสตร์ที่จะใช้ผู้ชำนาญการพิเศษ ซึ่งลักษณะความรู้ของผู้ชำนาญการพิเศษตามมาตรา 243 บัญญัติเอาไว้เป็นเพียงตัวอย่างเท่านั้น เพราะกฎหมายใช้คำว่า "เช่น" ดังนั้นพยานผู้ชำนาญการพิเศษอาจเป็นผู้เชี่ยวชาญในศาสตร์ใด ๆ ก็ได้ ถ้ามีลักษณะเป็นความรู้พิเศษที่บุคคลธรรมดาไม่อาจวินิจฉัยได้ ก็สามารถรับฟังเป็นพยานหลักฐานได้และการใช้พยานผู้ชำนาญการพิเศษในคดีอาญาก็สามารถใช้ทุกชั้นตอนของการดำเนินคดี ไม่ว่าจะเป็นชั้นสอบสวน ไต่สวนมูลฟ้องหรือชั้นพิจารณา

ดังนั้นจากข้อความข้างต้นพิจารณาแล้วเห็นว่า บุคคลที่ถูกเรียกชื่อให้ต่างกันทั้ง 3 ประการดังกล่าวนี้เป็นบุคคลประเภทเดียวกัน กล่าวคือเป็นพยานความเห็นประเภทหนึ่งที่จะต้องให้การเกี่ยวกับความเห็นทางวิชาการ โดยรายงานประสบการณ์หรือข้อเท็จจริงที่ตรวจพบ หรือสรุปผลจากข้อเท็จจริงที่สามารถตรวจสอบได้โดยความรู้หรือความชำนาญพิเศษของเขาเองให้ศาลทราบ แต่ที่มีชื่อเรียกต่างกันในคดีอาญาและคดีแพ่งนั้น ก็เพื่อจุดประสงค์ในการเป็นพยานในทางคดีนั้นเอง และคุณสมบัติของผู้ชำนาญการพิเศษในคดีอาญา ก็ยังมีความหมายในทางกว้างกว่าในคดีแพ่ง เพราะกฎหมายใช้คำว่ามีความรู้หรือความชำนาญพิเศษ "ในการใด ๆ" ดังนั้น ถ้าหากบุคคลใดเป็นผู้มีความรู้พิเศษไม่ว่าในศาสตร์หรือในการใด ๆ ที่บุคคลธรรมดาไม่อาจวินิจฉัยได้แล้วก็สามารถรับฟังเป็นพยานหลักฐานได้ทั้งสิ้น ซึ่งในประเด็นนี้เองมีข้อน่าสงสัยว่า ในการพิจารณาตัดสินคดีความศาลสามารถรับฟังคำพยานของพยานประเภทนี้ได้เสมอกระนั้นหรือ หรืออาจมีหลักเกณฑ์ในการพิจารณา

เพื่อเลือกใช้พยานผู้ชำนาญการพิเศษอย่างไร ซึ่งจะได้ทำการศึกษาในบทที่ 4 ต่อไป

1.4 สถานะของผู้ชำนาญการพิเศษในคดีอาญาของไทย

ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง และประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของไทย ในส่วนของบทบัญญัติเกี่ยวกับเรื่องพยานนั้น สามารถแบ่งแยกพยานหลักฐานออกตามวิธีการนำสืบได้ 3 ประการ คือ พยานบุคคล พยานเอกสาร และพยานวัตถุ แต่เนื่องจากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้มุ่งหมายศึกษาในเรื่องของพยานผู้ชำนาญการพิเศษซึ่งเป็นพยานบุคคลประเภทหนึ่ง ดังนั้น จึงจะกล่าวถึงแต่เฉพาะเรื่องพยานบุคคลเท่านั้น ซึ่งอาจอธิบายได้โดยสังเขปดังนี้ คือ

คำว่า "พยานบุคคล" นั้น ได้มีนักนิติศาสตร์ให้ความหมายไว้ 2 แนวทางด้วยกันคือ ในความหมายแรกหมายถึง บุคคลที่มาให้การด้วยปากต่อหน้าศาล^{13, 14} ตามความหมายนี้พยานบุคคลก็คือ ตัวตนที่รู้เห็นเหตุการณ์อันเป็นข้อเท็จจริงในคดี และได้มาเบิกความต่อหน้าศาลในฐานะพยาน ซึ่งเป็นความหมายที่เข้าใจกันได้ทั่วไป¹⁵ และในความหมายที่สองนั้นหมายถึง ถ้อยคำของบุคคลที่มาให้การต่อหน้าศาลและศาลได้จดลงไว้ในสำนวนความ¹⁶ นั้น เป็นความเห็นที่ถูกต้องทั้งสองฝ่าย กล่าวคือพยานบุคคลนั้นเป็นทั้งบุคคลธรรมดาทั่ว ๆ ไป ซึ่งรู้เห็นเหตุการณ์

¹³ พระยาจินดาภิรมย์ราชสภาพดี (จิตต์ ณ สงขลา), คำอธิบายกฎหมายลักษณะคำพิจารณาพยานหลักฐาน, พิมพ์ครั้งที่ 2, (กรุงเทพฯ: พิศาลบรรณนิติ, 2464), หน้า 95.

¹⁴ แอล ดูปลาตร์, กฎหมายลักษณะพยานและจิตวิทยา (กรุงเทพฯ: อักษรนิติ, 2475), หน้า 11.

¹⁵ เข็มชัย ชุตินวงศ์, คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยาน, หน้า 161.

¹⁶ ประมูล สุวรรณศรี, คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยาน, พิมพ์ครั้งที่ 7, (กรุงเทพฯ: นิติบรรณการ, 2527), หน้า 11-12.

และได้ให้ถ้อยคำเกี่ยวกับเหตุการณ์นั้นต่อศาลและศาลได้จัดไว้ แม้ต่อมาบุคคลผู้เบิกความนั้นจะมีได้อยู่ต่อหน้าศาล แต่ถ้อยคำที่ได้เบิกความนั้นยังคงปรากฏอยู่ในสำนวนในฐานะของคำพยานบุคคล พยานบุคคลนี้ยังสามารถแบ่งออกได้เป็น 3 ประเภท คือ

1. ประจักษ์พยาน ได้แก่ พยานผู้รู้เห็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นด้วยตนเอง¹⁷
2. พยานบอกเล่า ได้แก่ พยานบุคคลที่จะมาเบิกความต่อศาลถึงข้อเท็จจริงอย่างใดอย่างหนึ่ง โดยที่ข้อเท็จจริงนั้นตนมิได้เห็น มิได้ยิน และมิได้รู้มาด้วยตนเองโดยตรง หากแต่ได้ยินหรือทราบจากการที่คนอื่นเล่ามาให้ฟังอีกทีหนึ่ง¹⁸
3. พยานความเห็น คือพยานที่เบิกความตามความเห็นหรือตามข้อสรุปของตนเอง โดยมีได้เบิกความในฐานะที่เป็นผู้รู้เห็นเหตุการณ์ ซึ่งแบ่งได้เป็น 2 ประเภทคือ พยานความเห็นที่เป็นบุคคลธรรมดา และพยานความเห็นที่เป็นพยานผู้เชี่ยวชาญ

ความแตกต่างระหว่างพยานผู้ชำนาญการพิเศษกับพยานบุคคลประเภทอื่น

เพื่อให้ทราบถึงสถานะที่ชัดเจนของพยานผู้ชำนาญการพิเศษ จึงจำเป็นที่จะต้องทำการศึกษาถึงความแตกต่าง ระหว่างพยานผู้ชำนาญการพิเศษเปรียบเทียบกับพยานบุคคลประเภทอื่น โดยมุ่งเปรียบเทียบในคุณลักษณะเฉพาะของพยานบุคคลแต่ละประเภทเป็นหลักใหญ่ ซึ่งสามารถสรุปผลการเปรียบเทียบได้

¹⁷ ชานินทร์ กรัยวิเชียร, ศาลกับพยานบุคคล (กรุงเทพฯ: นานีอักษรการพิมพ์, 2521), หน้า 6.

¹⁸ ประมวล สุวรรณศรี, คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยาน, หน้า 87.

1. ความสำคัญของพยานต่อคดี

ศาลจะรับฟังคำเบิกความหรือความเห็นของผู้ชำนาญการพิเศษในกรณีที่คดีนั้นมีประเด็นข้อพิพาทเป็นปัญหาที่คนธรรมดาไม่อาจตัดสินได้ หรือไม่อาจเข้าใจล่วงรู้ได้โดยอาศัยแต่เพียงความรู้ความสามารถ หรือประสบการณ์ในชีวิตประจำวันของวิญญูชน เพราะประเด็นข้อพิพาทนั้นเกี่ยวข้องกับความรู้ทางวิทยาศาสตร์หรือวิทยาการหรือเรื่องราวเฉพาะเรื่อง ซึ่งจะตัดสินหรือเข้าใจล่วงรู้ได้แต่เฉพาะผู้ชำนาญการพิเศษในเรื่องรานั้นเท่านั้น

ตัวอย่างคำพิพากษาฎีกา เช่น คำของนายแพทย์ผู้เชี่ยวชาญสาขานิติเวชวิทยาตรวจร่างกายและเลือดของชายหญิงและเด็กเห็นว่าไม่มีข้อพิเศษว่าเด็กไม่ใช่บุตรเกิดจากชายและหญิง มีน้ำหนักรับฟังได้เป็นอย่างดี (คำพิพากษาฎีกาที่ 2573/2518) หรือเอกสารการตรวจหากลุ่มเลือดระบุผลออกมาได้ว่าผู้ตรวจก็คือ ผู้ชำนาญในการนี้ และทำการตรวจถูกต้องตามหลักวิชาแพทย์แล้วมีการทำความเข้าใจแจ้งผลการตรวจมา ย่อมเป็นหลักฐานเพียงพอให้รับฟังได้ (คำพิพากษาฎีกาที่ 3396/2528)

จากคำพิพากษาฎีกาดังกล่าวข้างต้น จะเห็นได้ว่าการหาความจริงจากร่างกาย และกลุ่มเลือดเป็นประเด็นที่พยานบุคคลทั่วไปไม่อาจให้ความจริงแก่ศาลได้ จึงเป็นเรื่องที่ต้องอาศัยผู้มีความรู้ทางวิทยาการเฉพาะเรื่อง ซึ่งผลการตรวจโดยใช้หลักทางวิทยาศาสตร์ดังกล่าวนี้ ให้ผลชัดเจนแน่นอน และสามารถตรวจสอบได้

สำหรับประจักษ์พยาน พยานบอกเล่า และพยานความเห็นบุคคลธรรมดา นั้น แม้จะมีรายละเอียดในการที่ศาลจะรับฟังแตกต่างกันไป แต่ก็เป็นเรื่องที่ศาลพิจารณาเห็นแล้วว่าเป็นกรณีที่คดีนั้นมีประเด็นข้อพิพาทเป็นปัญหาที่คนธรรมดาสามารถตัดสินหรือเข้าใจล่วงรู้ได้ โดยไม่จำเป็นต้องอาศัยความรู้ความ

สามารถหรือประสบการณ์เป็นการพิเศษแต่อย่างใด จึงอาจกล่าวอีกนัยหนึ่งได้ว่า หากเป็นเรื่องที่สามารถตัดสินใจเพื่อเข้าใจล่วงรู้ได้ โดยความรู้ของคนธรรมดาสามัญแล้ว ศาลจะไม่ยอมรับฟังความเห็นของผู้ชำนาญการพิเศษ เช่น ภาษาไทยชนบทธรรมเนียมประเพณี สิ่งปรากฏอยู่ตามธรรมชาติหรือข้อเท็จจริงที่ศาลสามารถตรวจได้เองโดยไม่จำเป็นต้องฟังความเห็นของผู้ชำนาญการพิเศษ (ดูคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 324/2490, 3705/2530)

2. ประสบการณ์เกี่ยวกับเหตุการณ์ซึ่งพยานต้องเบิกความ

ประจักษ์พยาน คือ ผู้รู้เห็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นด้วยตนเองและเบิกความต่อศาลโดยอาศัยความทรงจำเกี่ยวกับเหตุการณ์นั้น ส่วนพยานบอกเล่านั้น มิได้เป็นผู้ที่รู้เห็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นด้วยตนเอง เป็นแต่เพียงเบิกความโดยอาศัยเรื่องราวที่ได้ยินหรือทราบจากที่บุคคลอื่นเล่าให้ฟังอีกทีหนึ่ง สำหรับพยานความเห็นบุคคลธรรมดานั้น อาจเป็นได้ทั้งผู้รู้เห็นเหตุการณ์ด้วยตนเอง หรือมิได้รู้เห็นเหตุการณ์ แต่รับฟังรับทราบจากบุคคลอื่นอีกทอดหนึ่งก็ได้ แต่ไม่อาจเบิกความให้ศาลเข้าใจได้ จึงต้องใช้วิธีสรุปข้อเท็จจริงที่ได้ทราบนั้นตามความคิดเห็นของตนเองมาเป็นคำเบิกความ แต่ในกรณีของพยานผู้ชำนาญการพิเศษนั้น แม้จะได้รับการทราบเหตุการณ์ประเด็นข้อพิพาทอันเป็นปัญหาจากบุคคลอื่น โดยมีได้รับทราบด้วยตนเองก็ตาม แต่ในการเบิกความนั้นพยานผู้ชำนาญการพิเศษได้อาศัยความรู้ความสามารถตลอดจนความชำนาญอย่างพิเศษ ในสาขาวิชาการที่เกี่ยวกับประเด็นข้อพิพาทอันเป็นปัญหานั้นมาวิเคราะห์แล้วสรุปเป็นความเห็นแล้วจึงเบิกความต่อศาล ดังตัวอย่างคำพิพากษาศาลฎีกาดังนี้

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1884/2516 นายแพทย์ ก. แม้จะเป็นแพทย์ แต่มีความสนใจเรื่องสัตว์ต่าง ๆ ก็ถือว่าเป็นผู้ชำนาญการพิเศษในเรื่องสัตว์ และมาเบิกความแสดงความเห็นเรื่อง เขาควางอ่อนของกลาง ว่ามาจากประเทศจีนหรือรัสเซียได้

จากคำพิพากษาดังกล่าวข้างต้น นายแพทย์ ก. ได้เบิกความโดยอาศัยความรู้ความสามารถในเรื่องใดเรื่องหนึ่งเป็นการพิเศษ ซึ่งเป็นประเด็นข้อพิพาทแล้ววิเคราะห์ออกมาเป็นความเห็นเบิกความต่อศาล ถือได้ว่านายแพทย์ ก. เป็นผู้ชำนาญการพิเศษในเรื่องสัตว์ดังกล่าวแล้ว จึงสามารถเบิกความแสดงความเห็นในเรื่องเขากวางอ่อนของกลางได้

3. ลักษณะการเบิกความ

ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 113

บัญญัติไว้ว่า "พยานทุกคนต้องเบิกความด้วยวาจา และห้ามไม่ให้พยานอ่านข้อความที่เขียนมา เว้นแต่จะได้รับอนุญาต หรือเป็นพยานผู้เชี่ยวชาญ" จากบทบัญญัติมาตรานี้เป็นที่ชัดเจนว่า โดยหลักแล้วพยานบุคคลไม่ว่าจะเป็นประจักษ์พยาน พยานบอกเล่า หรือพยานความเห็นบุคคลธรรมดา ต้องเบิกความด้วยวาจาเท่านั้น เว้นแต่ในบางกรณีที่ศาลอนุญาตจึงจะสามารถเบิกความโดยอ่านข้อความที่เตรียมมาได้ แต่ต้องไม่ทำให้คู่ความอีกฝ่ายหนึ่งเสียเปรียบในเชิงคดี ซึ่งแตกต่างไปจากผู้ชำนาญการพิเศษที่สามารถเบิกความโดยทำความเห็นเป็นหนังสือได้ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 243 วรรคสอง "ศาลจะให้ผู้ชำนาญการพิเศษทำความเห็นเป็นหนังสือก็ได้ แต่ต้องให้มาเบิกความประกอบหนังสือนั้น..." แต่ในการเบิกความเป็นหนังสือนั้น ผู้ชำนาญการพิเศษต้องมาเบิกความประกอบด้วย ปรากฏตามคำพิพากษาศาลฎีกาดังนี้

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 560/2513 ในคดีแพ่ง ผู้เชี่ยวชาญจะแสดงความเห็นเป็นหนังสืออย่างเด็ดขาด โดยไม่ต้องเบิกความประกอบหนังสือนั้นก็ได้ เพราะไม่มีบทกำหนดให้พยานเบิกความต่อหน้าศาลเลยเหมือนอย่างเช่นในคดีอาญา ส่วนน้ำหนักคำพยานเช่นนี้จะเชื่อฟังได้แค่ไหนเพียงใดเป็นอีกเรื่องหนึ่ง

จากคำพิพากษาศาลฎีกาดังกล่าว แม้จะเป็นการวินิจฉัยแย้งก็ตาม แต่ศาลก็ได้อธิบายความถึงหลักการเบิกความของพยานผู้เชี่ยวชาญในคดีอาญา ซึ่งก็คือพยานผู้เชี่ยวชาญพิเศษด้วย ว่าการเบิกความของพยานผู้เชี่ยวชาญพิเศษในคดีอาญานั้น จะต้องทำการเบิกความต่อหน้าจำเลย จึงจะสามารถรับฟังได้ แต่จะนำเชื่อถือประการใดนั้นเป็นอีกเรื่องหนึ่ง

4. อคติของพยาน

ประจักษ์พยาน พยานบอกเล่า และพยานความเห็นบุคคลธรรมดา ล้วนแต่เป็นผู้ที่ได้รับทราบรับรู้เหตุการณ์อันเป็นประเด็นปัญหามาแล้ว ไม่ว่าจะโดยการรับทราบ รับรู้ด้วยตนเอง หรือจากบุคคลอื่นอีกทอดหนึ่งก็ตาม ซึ่งอาจทำให้เกิดอคติเอนเอียง วินิจฉัยความถูกต้องของคู่ความตั้งแต่ขณะที่ได้รับทราบ รับรู้เหตุการณ์นั้นแล้ว จึงมีอคติต่อคู่ความตั้งแต่ก่อนเบิกความต่อศาลหรืออาจเกิดอคติเอนเอียงขณะจะเข้าสู่กระบวนการพิจารณาของศาล เนื่องจากคู่ความที่กล่าวอ้างพยานนั้น ย่อมจะคาดหมายหรือทราบว่าได้อ้างนั้น ย่อมจะเบิกความเป็นประโยชน์ต่อคู่ความฝ่ายที่ได้กล่าวอ้างพยานนั้น เพราะโดยปกติแล้วย่อมไม่มีคู่ความฝ่ายใดที่จะกล่าวอ้างพยานที่อาจให้การเป็นโทษต่อตนเอง สำหรับพยานผู้เชี่ยวชาญพิเศษนั้น ได้รับทราบข้อเท็จจริงอันเป็นประเด็นปัญหาที่ยุติแล้ว เพียงแต่คู่ความตลอดจนศาลไม่อาจวินิจฉัยหรือเข้าใจได้โดยอาศัยความรู้ธรรมดาสามัญที่มีอยู่ จึงต้องอาศัยพยานผู้เชี่ยวชาญพิเศษไขความกระจ่างในประเด็นปัญหาดังกล่าว ประกอบกับพยานผู้เชี่ยวชาญพิเศษนั้น เบิกความโดยอาศัยศาสตร์หรือหลักวิชาการที่ตนมีความรู้เชี่ยวชาญเป็นหลักในการเบิกความ ดังนั้นจึงมีความเป็นอคติเอนเอียงที่จะเข้าข้างคู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งน้อยกว่าพยานบุคคลประเภทอื่นดังกล่าวข้างต้น ดังปรากฏตามคำพิพากษาศาลฎีกา ดังนี้

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 122/2533 ผู้เสียหายและ ส.พยานโจทก์
เบิกความขัดกันในสาระสำคัญหลายประการ และขัดกับคำให้การชั้นสอบสวนของ

ผู้เสียหายเองด้วย ทำให้น่าสงสัยและที่ผู้เสียหายเบิกความว่า จำเลยพาผู้เสียหายไปโดยการขู่ เชื้อบังคับโดยผู้เสียหายไม่เต็มใจไปกับจำเลย จำเลยได้ข่มขืนกระทำชำเราผู้เสียหาย โดยจับมือทั้งสองของผู้เสียหายและเหวี่ยงบังคับกดลงกับพื้นจำเลย กดทับตัวผู้เสียหาย ผู้เสียหายรู้สึกเจ็บที่อวัยวะเพศ และพบว่ามึนเลือดไหลออกมา มากจนเประอะเปื้อนไม้กระดาน จำเลยเอาน้ำจากห้องน้ำมาล้าง ส่วนผู้เสียหาย ลุกไม่ไหวจนกระทั่งรุ่งเช้า ผู้เสียหายลุกขึ้นยังเดินโซเซจะเข้าห้องน้ำจนจำเลย ต้องช่วยประคองนั้น พยานโจทก์ซึ่งเป็นแพทย์เบิกความว่าได้ตรวจร่างกายผู้เสียหาย หลังจากถูกข่มขืนเพียง 5 วัน ไม่พบรอยฉีกขาดหรือฟกช้ำ รูปคดีจึงมีความน่าสงสัย พอดควรว่าจำเลยได้กระทำผิดหรือไม่ ต้องยกประโยชน์แห่งความสงสัยนั้นให้แก่จำเลย

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1919/2533 โจทก์ไม่มีประจักษ์พยาน

รู้เห็นว่าจำเลยชักรถยนต์ชนผู้ตาย นาย อ. และนาย จ. เห็นเหตุการณ์หลังจากรถยนต์ชนผู้ตายแล้ว จำได้เพียงว่าเป็นรถยนต์นั่งสีเทาบรอนซ์ หมายเลขทะเบียนเท่าไร จังหวัดใด ยี่ห้อใด ไม่มีใครรู้เห็นและจำได้ นาย จ. เห็นจำเลยชักรถยนต์คันนี้ผ่านไปผ่านมาหลายครั้ง แต่คืนเกิดเหตุก็มิได้ตามไปบ้านจำเลย และมีได้บอกบิดาผู้ตายในคืนเกิดเหตุว่ารถยนต์ของจำเลยชนผู้ตาย แม้จะปรากฏรอยฉีกที่ข้างกันชนด้านหน้าขวาของรถจำเลยเป็นรอยเกิดชั้นใหม่ ๆ และมีรอยโลหิตเป็นจุดอยู่ใกล้กับดวงไฟรถด้านขวาก็ตาม แต่ผู้ชำนาญการพิเศษได้ตรวจพิสูจน์แล้วปรากฏว่าคราบโลหิตดังกล่าวเป็นโลหิตคนละหมักกับโลหิตผู้ตาย เช่นนี้ พยานโจทก์ไม่พอพียงว่ารถยนต์ของจำเลยชนผู้ตายโดยจำเลยเป็นคนขับ

จากคำพิพากษาศาลฎีกาดังกล่าวข้างต้น จะเห็นว่าพยานผู้เชี่ยวชาญหรือพยานผู้ชำนาญการพิเศษไม่ได้มีส่วนได้เสียกับคู่ความฝ่ายหนึ่งฝ่ายใด จึงวิเคราะห์ข้อเท็จจริงอันเป็นประเด็นแห่งคดี แล้วสรุปเป็นความเห็นไปตามหลักวิชาการหรือความรู้ความสามารถเฉพาะของตน โดยมีได้มือคดีเอนเอียงเข้าข้างคู่ความฝ่ายใด

5. ความเปิดเผยและความน่าเชื่อถือของพยาน

ประจักษ์พยาน และพยานความเห็นบุคคลธรรมดา ที่เป็นผู้รู้เห็นเหตุการณ์ด้วยตนเองนั้น ก่อนจะเบิกความต้องสาบานตนเพื่อแสดงความจริงใจในการเบิกความก่อน เว้นแต่จะเข้ากรณียกเว้นตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 112 (1) (2) และการเบิกความนั้นไว้กระทำต่อหน้าศาลและคู่ความฝ่ายตรงข้าม จึงเป็นการเปิดโอกาสให้ศาลและคู่ความฝ่ายตรงข้ามได้ตรวจสอบและซักถามความจริงได้อย่างเต็มที่ ซึ่งเป็นการปฏิบัติตามหลักการเผชิญหน้าพยาน (Confrontation) ดังนั้นพยานประเภทนี้จึงมีความน่าเชื่อถือสูง ในขณะที่พยานบอกเล่า และพยานความเห็นบุคคลธรรมดาที่มีได้เป็นผู้รู้เห็นเหตุการณ์ด้วยตนเอง แต่ทราบมาจากบุคคลอื่นนั้น แม้ตัวพยานจะสาบานตนและเบิกความต่อหน้าศาลและคู่ความฝ่ายตรงข้าม ตลอดจนเปิดโอกาสให้มีการซักถามความได้อย่างเต็มที่ แต่ก็มีได้บังเกิดผลตามหลักการพิสูจน์ความน่าเชื่อถือของพยานแต่อย่างใด ทั้งนี้เพราะพยานดังกล่าวมิได้รู้เห็นเหตุการณ์แต่อย่างใด เป็นแต่รับฟังรับทราบมาอีกทอดหนึ่งเท่านั้น จึงไม่อาจยืนยันได้ถึงความจริงของเหตุการณ์ที่ตนเบิกความนั้น ดังนั้นพยานประเภทนี้จึงมีความน่าเชื่อถือน้อยกว่าประจักษ์พยานสำหรับพยานผู้เชี่ยวชาญพิเศษนั้นก็ต้องผ่านการสาบานตนและเบิกความโดยเปิดเผยต่อหน้าศาลและคู่ความเช่นเดียวกัน แต่พยานผู้เชี่ยวชาญพิเศษนั้นอยู่ภายใต้ข้อจำกัดที่จะเบิกความเฉพาะประเด็นปัญหา เกี่ยวกับเรื่องที่พยานมีความรู้เชี่ยวชาญเท่านั้น โดยที่ไม่อาจเบิกความถึงข้อเท็จจริงทั่ว ๆ ไปในคดีได้ เพราะมิได้อยู่ในฐานะของประจักษ์พยาน แต่ในส่วนที่พยานผู้เชี่ยวชาญพิเศษเบิกความนั้นก็ เป็นเรื่องที่ได้รับการยอมรับ เพราะเป็นเรื่องที่มีส่วนเกี่ยวกับความรู้ความสามารถตลอดจนความชำนาญของพยานอยู่แล้ว ดังนั้นพยานผู้เชี่ยวชาญพิเศษจึงมีความน่าเชื่อถือยิ่งกว่าพยานบอกเล่า และในบางกรณีอาจมีความน่าเชื่อถือในระดับเดียวกันกับประจักษ์พยานเลขที่เดียว ซึ่งรายละเอียดเกี่ยวกับการพิจารณาถึงความน่าเชื่อถือของพยานผู้เชี่ยวชาญพิเศษนั้นจะได้ศึกษาถึงโดยละเอียดในหัวข้อที่ 2 ของบทนี้ ที่

เป็นเรื่องเกี่ยวกับการให้น้ำหนักคำพยานของพยานผู้เชี่ยวชาญพิเศษในคดีอาญาของศาลไทย

จากการศึกษาเปรียบเทียบข้างต้นนั้นสามารถวิเคราะห์ได้ว่าพยานผู้เชี่ยวชาญพิเศษนั้น เป็นพยานบุคคลประเภทหนึ่งซึ่งมีลักษณะพิเศษเฉพาะของตนเองต่างไปจากประจักษ์พยาน พยานบอกเล่า และมีบทบาทเป็นอย่างมากในการคลี่คลายประเด็นปัญหาในคดีที่บุคคลทั่ว ๆ ไปไปไม่อาจคลี่คลายได้ เป็นประโยชน์ต่อกระบวนการยุติธรรมทางอาญาในการค้นหาความจริง ประกอบกับมีหลักกฎหมายวิธีพิจารณาความที่ใช้ในบางเรื่องเป็นการพิเศษเฉพาะ จึงอาจกล่าวได้ว่าพยานผู้เชี่ยวชาญพิเศษเป็นพยานบุคคลอีกประเภทหนึ่งที่สำคัญ ทั้งในแง่ของกระบวนการยุติธรรมทางอาญา และในแง่ของการศึกษาทางนิติศาสตร์

1.5 เจื่อนไซและวิธีการรับฟังพยานผู้เชี่ยวชาญพิเศษในคดีอาญา

ในหัวข้อนี้จะทำการศึกษาใน 2 ส่วนด้วยกันคือ ในส่วนแรกจะศึกษาถึงการเข้าสู่กระบวนการพิจารณาทางอาญาของผู้เชี่ยวชาญพิเศษ และในส่วนที่สองจะศึกษาถึงลักษณะการให้ความเห็นหรือการให้การเป็นพยานผู้เชี่ยวชาญพิเศษ

1.5.1 การเข้าสู่กระบวนการพิจารณาทางอาญาของผู้เชี่ยวชาญพิเศษ

ในการรับฟังพยานหลักฐานต่าง ๆ ของศาลนั้น ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ซึ่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาได้บัญญัติให้นำมาใช้ได้โดยอนุโลม เมื่อเป็นเรื่องที่ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามีได้มีบทบัญญัติที่เกี่ยวกับเรื่องนั้นเป็นการเฉพาะ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 15 นั้น ได้มีบทบัญญัติถึงลักษณะของพยานหลักฐานที่ศาลรับฟังได้ โดยบัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 87 ว่า

"ห้ามมิให้ศาลรับฟังพยานหลักฐานใด เว้นแต่

- (1) พยานหลักฐานนั้นเกี่ยวข้องกับข้อเท็จจริงที่คู่ความฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดในคดีจะต้องนำสืบ และ
- (2) คู่ความฝ่ายที่อ้างพยานหลักฐานได้แสดงความจำนงที่จะอ้างอิงพยานหลักฐานนั้น ดังที่บัญญัติไว้ในมาตรา 88 และ 90 แต่ถ้าศาลเห็นว่าเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม จำเป็นจะต้องสืบพยานหลักฐานอันสำคัญซึ่งเกี่ยวกับประเด็นข้อสำคัญในคดี โดยฝ่าฝืนต่อบทบัญญัติของอนุมาตรานี้ ให้ศาลมีอำนาจรับฟังพยานหลักฐานเช่นว่านั้นได้"

จากบทบัญญัติในมาตรานี้ สามารถวิเคราะห์ได้ว่า พยานหลักฐานต่าง ๆ ที่เข้าสู่กระบวนการพิจารณาคดีอาญาของศาลที่ศาลจะรับฟังได้นั้น มีอยู่ 2 ลักษณะใหญ่ ๆ ด้วยกัน คือ ลักษณะแรก พยานหลักฐานนั้นเป็นพยานหลักฐานที่เกี่ยวข้องกับข้อเท็จจริงที่คู่ความฝ่ายหนึ่งจะต้องนำสืบ และคู่ความฝ่ายที่ประสงค์จะนำสืบนั้นได้กล่าวอ้างพยานหลักฐานนั้นตามหลักเกณฑ์และขั้นตอนที่กฎหมายกำหนดไว้ ตามมาตรา 88 และ 90 ลักษณะที่สอง พยานหลักฐานที่เกี่ยวข้องกับข้อเท็จจริงในคดีดังกล่าว ซึ่งคู่ความไม่ได้ปฏิบัติตามหลักเกณฑ์และขั้นตอนที่กฎหมายกำหนดไว้ตามมาตรา 88 และ 90 ศาลก็อาจรับฟังได้ หากศาลได้ใช้ดุลพินิจพิจารณาว่าพยานหลักฐานดังกล่าวนั้น หากได้มีการพิสูจน์แล้วจะเป็นประโยชน์ต่อการอำนวยความยุติธรรมต่อคดี

นอกจากนี้ยังอาจพิจารณาได้ถึงวิธีการนำพยานหลักฐานเข้าสู่กระบวนการพิจารณาของศาลได้ว่า อาจกระทำได้สองวิธีการใหญ่ ๆ คือ วิธีการแรก โดยการกล่าวอ้างพยานหลักฐานนั้น โดยคู่ความในคดีซึ่งกระทำตามกฎหมายที่กฎหมายได้วางไว้ วิธีการที่สอง โดยดุลพินิจของศาลเมื่อศาลเห็นว่า การนำสืบพยานหลักฐานนั้นจะเป็นประโยชน์ทำให้ศาลพิจารณาวินิจฉัยคดีได้อย่างยุติธรรม หรืออภัย

หนึ่งเป็นการใช้ดุลพินิจเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม ซึ่งการเข้าสู่กระบวนการ
พิจารณาคดีอาญาของศาลของพยานผู้ชำนานการพิเศษ ก็ต้องเป็นไปตามวิธีการ
ดังกล่าวนี้ด้วย นอกจากนี้การเข้าสู่กระบวนการพิจารณาคดีอาญาของศาลของพยาน
ผู้ชำนานการพิเศษนั้น ยังได้มีกฎหมายบัญญัติไว้เป็นการเฉพาะอีกวิธีการหนึ่งคือ การ
เข้าสู่กระบวนการพิจารณา โดยเป็น เรื่องที่กฎหมายบัญญัติไว้หรือเป็น เรื่องที่
กฎหมายได้กำหนดให้ เรื่องที่ศาลจำต้องใช้ดุลพินิจพิจารณา ดังเช่น ตามประมวล
กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 14 วรรคแรก

"ในระหว่างทำการสอบสวนไต่สวนมูลฟ้อง หรือพิจารณา
ถ้ามีเหตุควรเชื่อว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยเป็นผู้วิกลจริตและไม่สามารถต่อสู้คดีได้ ให้
พนักงานสอบสวนหรือศาลแล้วแต่กรณี สั่งให้พนักงานแพทย์ตรวจผู้นั้น เสร็จแล้วให้
เรียกพนักงานแพทย์ผู้นั้นมาให้ถ้อยคำ หรือให้การว่าตรวจได้ผลอย่างไร"

หรือตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา
244 ที่ได้บัญญัติถึงเรื่องที่กำหนดให้ศาลใช้ดุลพินิจพิจารณาให้ผู้ชำนานการพิเศษได้
เข้ามาเป็นพยานในคดีว่า

"ถ้าศาล หรือพนักงานฝ่ายปกครอง หรือตำรวจชั้นผู้ใหญ่
เห็นจำเป็นเนื่องในการไต่สวนมูลฟ้อง พิจารณาหรือสอบสวนที่จะต้องตรวจสอบ แม้ว่า
จะได้บรรจุหรือฝังแล้วก็ตาม ก็ให้มีอำนาจสั่งให้เอาศพนั้นให้ผู้ชำนานการพิเศษ
ตรวจได้"

ดังนั้นในการศึกษาเกี่ยวกับการเข้าสู่กระบวนการพิจารณา
ทางอาญาของพยานผู้ชำนานการพิเศษนี้ จึงได้แยกพิจารณาเป็น 3 หัวข้อด้วยกัน
คือ

1. การเข้าสู่กระบวนการพิจารณาทางอาญาของพยานผู้ชำนานาญการพิเศษโดยการกล่าวอ้างของคู่ความ
2. การเข้าสู่กระบวนการพิจารณาทางอาญาของพยานผู้ชำนานาญการพิเศษโดยเป็นผลจากการใช้ดุลพินิจของศาล
3. การเข้าสู่กระบวนการพิจารณาทางอาญาของพยานผู้ชำนานาญการพิเศษโดยผลของกฎหมาย

1. การเข้าสู่กระบวนการพิจารณาทางอาญาของพยานผู้ชำนานาญการพิเศษโดยการกล่าวอ้างของคู่ความ

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาได้วาง

หลักเกณฑ์ถึงลักษณะพยานหลักฐาน ซึ่งสามารถใช้อ้างเป็นพยานหลักฐานได้ ปรากฏตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 226 ว่า "พยานวัตถุ พยานเอกสาร หรือพยานบุคคล ซึ่งน่าจะพิสูจนได้ว่าจำเลยมีผิดหรือบริสุทธิ์ ให้อ้างเป็นพยานหลักฐานได้ แต่ต้องเป็นพยานหลักฐานชนิดที่มีได้เกิดจากแรงจูงใจ มีคำมั่นสัญญา ชู้เช็ญ หลอกลวง หรือโดยมิชอบประการอื่น และให้สืบตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้หรือกฎหมายอื่นอันว่าด้วยการสืบพยาน"

ดังนั้นการกล่าวอ้างผู้ชำนานาญการพิเศษเป็นพยานต่อศาลจึงต้องอยู่ภายใต้หลักเกณฑ์ดังกล่าวนี้ด้วย กล่าวคือ พยานผู้ชำนานาญการพิเศษที่อ้างนั้นจะต้องเกี่ยวข้องกับประเด็นที่ฟ้องร้องกันด้วย ถ้าไม่เกี่ยวข้องกับประเด็นก็ย่อมไม่ใช่พยานที่จะพิสูจนความผิดหรือความบริสุทธิ์ของจำเลยนั้น และไม่อาจอ้างเป็นพยานได้ ทั้งนี้เพราะ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 226 ได้บัญญัติไว้อย่างชัดเจนว่าพยานนั้น "น่าจะพิสูจนได้ว่าจำเลยมีผิดหรือบริสุทธิ์" นอกจากนั้นพยานผู้ชำนานาญการพิเศษนั้นจะต้องมิได้มาให้การเป็นพยานเนื่องจากคำมั่นสัญญา หรือว่าถูกข่มขู่หลอกลวง หรือโดยการกระทำอันมิชอบประการอื่น ทั้งนี้เพราะต้องคำนึงถึงสิทธิเสรีภาพของบุคคลทั่วไป และสิทธิเสรีภาพของจำเลย เนื่องจากหากได้พยาน

หลักฐานมาโดยมิชอบแล้ว ผลที่ได้จากการกระทำที่มีชื่อย่อมเป็นผลที่มีชอยด้วย ดังผลไม้อันเกิดจากต้นไม้ที่เป็นพิษ ผลร้ายนั้นชอยมีพิษร้ายด้วย (The fruit of a poisonous tree doctrine) นอกจากนั้นการกล่าวอ้างพยานผู้ชำนาญการพิเศษใช้อ้างได้ทั้งฝ่ายโจทก์และจำเลย กล่าวคือโจทก์มีสิทธิอ้างผู้ชำนาญการพิเศษเป็นพยานเพื่อพิสูจน์ว่าจำเลยกระทำความผิด และจำเลยก็มีสิทธิอ้างผู้ชำนาญการพิเศษเป็นพยานเพื่อพิสูจน์ว่าจำเลยเป็นผู้บริสุทธิ์ แต่การนำพยานผู้ชำนาญการพิเศษเข้าสืบนั้น ฝ่ายโจทก์ต้องเป็นฝ่ายนำสืบก่อนเสมอ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 174 วรรคแรกและวรรคสอง

"ก่อนนำพยานเข้าสืบ โจทก์มีอำนาจเปิดคดีเพื่อให้ศาลทราบคดีโจทก์ คือแถลงถึงลักษณะของฟ้อง อีกทั้งพยานหลักฐานที่จะนำสืบ เพื่อพิสูจน์ความผิดของจำเลย เสร็จแล้วให้โจทก์นำพยานเข้าสืบ

เมื่อสืบพยานโจทก์แล้ว จำเลยมีอำนาจเปิดคดีเพื่อให้ศาลทราบคดีจำเลยโดยแถลงข้อเท็จจริงหรือข้อกฎหมายซึ่งตั้งใจอ้างอิง ทั้งแสดงพยานหลักฐานที่จะนำสืบ เสร็จแล้วให้จำเลยนำพยานเข้าสืบ"

2. การเข้าสู่กระบวนการพิจารณาทางอาญาของพยานผู้

ชำนาญการพิเศษโดยเป็นผลจากการใช้ดุลพินิจของศาล

เนื่องจากหลักการดำเนินคดีอาญานั้นยึดถือหลักการตรวจสอบและพิสูจน์ความจริง จนกว่าจะสิ้นสงสัยว่าจำเลยเป็นผู้กระทำความผิดจริง จึงจะพิพากษาลงโทษจำเลย ซึ่งล้าพังการกล่าวอ้างและนำพยานหลักฐานเข้าสืบพิสูจน์ความจริงโดยคู่ความ ว่าจำเลยได้กระทำความผิดตามข้อกล่าวหาหรือไม่นั้น ในบางกรณียังไม่อาจเป็นที่แน่ชัดว่าได้มีการพิสูจน์โดยสิ้นเชิงจริง หรืออาจเกิดจากความบกพร่องของคู่ความเองที่มีได้ปฏิบัติตามหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการอ้างและสืบพยานตามที่กฎหมายกำหนดไว้ จึงเป็นผลให้ไม่อาจนำพยานหลักฐานที่เกี่ยวข้องกับประเด็น

แห่งคดีมาพิสูจน์ได้ หรืออาจเกิดจากเหตุประการอื่นซึ่งอาจส่งผลในลักษณะเดียวกัน ก็ตาม หากศาลได้พิจารณาพิพากษาไปตามพยานหลักฐานที่ปรากฏอยู่เท่านั้น ย่อม ไม่เป็นที่แน่นอนว่าศาลจะพิจารณาพิพากษาไปอย่างถูกต้องยุติธรรมหรือไม่ ดังนั้น กฎหมายจึงเปิดโอกาสให้ศาลได้เข้ามามีบทบาทในการพิสูจน์ความจริงนี้ด้วย โดย หากศาลเห็นว่าพยานหลักฐานใดที่คู่ความไม่ได้นำมาสืบแสดงต่อศาล และพยาน หลักฐานนั้นเกี่ยวข้องกับประเด็นและเป็นประโยชน์ต่อการวินิจฉัยคดีแล้ว ศาลย่อม ใช้ดุลพินิจใช้อำนาจเรียกพยานหลักฐานนั้นมาตรวจสอบพิสูจน์ได้ เพื่อที่จะพิสูจน์ ความจริงให้ประจักษ์แจ้ง ซึ่งปรากฏชัดเจนในกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 86 และ 87 ซึ่งได้นำมาใช้ในกระบวนการวิธีพิจารณาความอาญาด้วยตามนัยแห่ง ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 15

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 86

วรรคสาม บัญญัติว่า

"เมื่อศาลเห็นว่าเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม เป็นการจำเป็นที่จะต้องนำพยานหลักฐานอื่นอันเกี่ยวกับประเด็นในคดีมาสืบเพิ่มเติม ให้ศาลทำการสืบพยานหลักฐานต่อไป ซึ่งอาจรวมทั้งการที่จะเรียกพยานที่สืบแล้วมา สืบใหม่ด้วย โดยไม่ต้องมีฝ่ายใดร้องขอ"

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 87

บัญญัติว่า

"ห้ามมิให้ศาลรับฟังพยานหลักฐานใด เว้นแต่

(1)

(2) คู่ความฝ่ายที่อ้างพยานหลักฐานได้

แสดงความจำนงที่จะอ้างอิงพยานหลักฐานนั้น ดังที่บัญญัติไว้ในมาตรา 88 และ 90

แต่ถ้าศาลเห็นว่าเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม จำเป็นจะต้องสืบพยานหลักฐานอันสำคัญซึ่งเกี่ยวกับประเด็นข้อสำคัญในคดี โดยฝ่าฝืนต่อบทบัญญัติของอนุมาตรานี้ ให้ศาลมีอำนาจรับฟังพยานหลักฐานเช่นว่านั้นได้"

ด้วยเหตุนี้ ในกรณีที่ศาลเห็นว่าจำเป็นต้องอาศัยความรู้ความสามารถของผู้ชำนาญการพิเศษ มาคลี่คลายหรือพิสูจน์ประเด็นปัญหาในคดีแล้ว แม้คู่ความจะมีได้กล่าวอ้างหรือนำผู้ชำนาญการพิเศษมาเบิกความเป็นพยานก็ตาม หากศาลพิจารณาเห็นว่าการที่ผู้ชำนาญการพิเศษจะมาเบิกความนั้น จะเป็นประโยชน์ต่อการวินิจฉัยคดีให้เกิดความยุติธรรมได้แล้ว ศาลก็อาจใช้ดุลพินิจแต่งตั้งผู้ชำนาญการพิเศษเป็นพยานเบิกความในประเด็นปัญหานั้นได้ โดยเหตุผลเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม แต่การกำหนดตัวผู้ชำนาญการพิเศษนั้นเป็นเรื่องของพนักงานสอบสวนอัยการ หรือศาล โดยไม่ผูกมัดกับคำขอของผู้เกี่ยวข้องในคดี และศาลจะบังคับบุคคลใดให้เป็นผู้ชำนาญการพิเศษไม่ได้ เว้นแต่บุคคลนั้นได้ยอมลงชื่อเป็นผู้ชำนาญการพิเศษไว้ในทะเบียนผู้ชำนาญการพิเศษของศาลแล้ว¹⁰ (คำพิพากษาฎีกาที่ 1192/2506 และ 1407/2513)

นอกจากนั้นประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ยังบัญญัติให้อำนาจศาลในการสืบพยานเพิ่มเติม โดยให้เป็นดุลพินิจของศาลโดยตรง โดยบัญญัติไว้ในมาตรา 228 ว่า

"ระหว่างพิจารณาโดยผลการ หรือคู่ความฝ่ายใดร้องขอ ศาลมีอำนาจสืบพยานเพิ่มเติม จะสืบเองหรือส่งประเด็นก็ได้"

¹⁰ คณิต ฌ นคร, กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (กรุงเทพฯ: เนติธรรม, 2528), หน้า 59.

ซึ่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งก็ได้มีบทบัญญัติในลักษณะเดียวกันนี้ โดยบัญญัติไว้ในมาตรา 187 ว่า

"เมื่อได้สืบพยานตามที่จำเป็นและคู่ความได้แถลงการณ์ ถ้าหากมี เสร็จแล้ว ให้ถือว่าการพิจารณาเป็นอันสิ้นสุด แต่ตราบิตที่ยังมิได้มีคำพิพากษา ศาลอาจทำการพิจารณาต่อไปอีกได้ตามที่เห็นสมควร เพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม"

การสืบพยานเพิ่มเติมในลักษณะนี้มีได้หมายความว่าจำกัดเฉพาะการเรียกพยานบุคคลที่ยังไม่ได้เบิกความมาสืบเองเท่านั้น แต่รวมถึงการรับฟังพยานอื่น ๆ ได้แก่ พยานเอกสาร พยานวัตถุ และพยานผู้เชี่ยวชาญพิเศษด้วย เช่น

คำพิพากษาฎีกาที่ 254/2487 และ 1901/2521 แม้สืบพยานโจทก์จำเลยเสร็จแล้ว ศาลก็อาจสั่งให้ส่งตัวจำเลยไปให้แพทย์ตรวจและเรียกแพทย์มาเป็นพยานได้ เมื่อได้ความว่าจำเลยวิกลจริต ศาลก็สั่งให้จำหน่ายคดีและให้อยู่ในความดูแลรักษาของผู้ว่าราชการจังหวัดได้

3. การเข้าสู่กระบวนการพิจารณาทางอาญาของพยาน

ผู้เชี่ยวชาญพิเศษโดยผลของกฎหมาย

นอกจากพยานผู้เชี่ยวชาญพิเศษจะเข้าสู่กระบวนการพิจารณาทางอาญาของศาลโดยการกล่าวอ้างของคู่ความ และโดยการใช้ดุลพินิจของศาล เรียกหรือแต่งตั้งเข้าไปในคดีดังเช่นพยานบุคคลทั่วไปแล้ว ยังมีบางกรณีที่กฎหมายได้บัญญัติไว้เป็นการเฉพาะ ให้เป็นเรื่องที่ศาลจำต้องเรียกหรือแต่งตั้งให้ผู้เชี่ยวชาญพิเศษเป็นพยานให้เบิกความในเรื่องราวบางประเด็น หรือบัญญัติให้เป็นเรื่องที่ศาลต้องใช้ดุลพินิจพิจารณาว่า ควรเรียกหรือแต่งตั้งผู้เชี่ยวชาญพิเศษเป็น

พยานหรือไม่ ในเรื่องราวซึ่งเห็นว่าเป็นเรื่องที่ต้องอาศัยความรู้ความชำนาญหรือประสบการณ์เป็นพิเศษเฉพาะเรื่อง จึงจะคลี่คลายให้ความกระจ่างต่อประเด็นปัญหานั้นได้ ซึ่งกฎหมายได้บัญญัติถึงการจกต้องใช้ผู้เชี่ยวชาญการพิเศษเฉพาะในกรณีต่อไปนี้เท่านั้น²⁰

ก. การวินิจฉัยความสามารถต่อสูคดีได้หรือไม่
ของผู้ถูกกล่าวหา

ข. การชั้นสูตรพลิกศพ

ของผู้ถูกกล่าวหา

ก. การวินิจฉัยความสามารถต่อสูคดีได้หรือไม่

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามีบทบัญญัติถึงวิธีการที่ศาลจะใช้วินิจฉัยความสามารถในการต่อสูคดีของผู้ต้องหาหรือจำเลยในกรณีเหตุวิกลจริต โดยได้บัญญัติไว้ในมาตรา 14 ว่า

"ในระหว่างทำการสอบสวน ใต้สวนมูลฟ้องหรือพิจารณา ถ้ามีเหตุผลควรเชื่อว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยเป็นผู้วิกลจริต และไม่สามารถต่อสูคดีได้ ให้พนักงานสอบสวนหรือศาลแล้วแต่กรณี สั่งให้พนักงานแพทย์ตรวจผู้นั้น เสร็จแล้วให้เรียกพนักงานแพทย์ผู้นั้นมาให้ถ้อยคำ หรือให้การว่าตรวจได้ผลประการใด

....."

การดำเนินคดีแก่ผู้กระทำความผิดเพื่อให้ได้รับโทษอาญาตามที่ถูกกล่าวหาฟ้องร้อง กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาได้วางวิธีการ

²⁰ เรื่องเดียวกัน, หน้า 59.

ให้ความคุ้มครองแก่ผู้ต้องหาและจำเลยไว้โดยตลอด มีหลักสำคัญอันหนึ่งที่ถูกกล่าว
 ให้ความคุ้มครองแก่ผู้ต้องหาและจำเลยไว้โดยตลอด มีหลักสำคัญอันหนึ่งที่ถูกกล่าว
 หาว่ากระทำคามผิดจะต้องได้รับความคุ้มครอง กล่าวคือ การดำเนินคดีจะกระทำ
 ได้ก็ต่อเมื่อผู้ต้องหาหรือจำเลยมีความสามารถที่จะต่อสู้คดีป้องกันตนได้เต็มที่ ผู้ต้อง
 หาหรือจำเลยจะต้องมีความเข้าใจในสภาพของการดำเนินคดีเกี่ยวกับตน และ
 สามารถที่จะกระทำการตามที่กฎหมายบังคับไว้เพื่อประโยชน์แก่ตน หากขณะใด
 ผู้ต้องหาหรือจำเลยขาดความสามารถที่จะกระทำการ หรือใช้สิทธิในการต่อสู้คดี
 ดังกล่าว ก็เป็นการสมควรที่จะรอกการดำเนินคดีนั้นไว้ก่อนจนกว่าจะมีความสามารถ²¹
 ดังนั้นประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 14 จึงมุ่งคุ้มครองสิทธิ
 ในการต่อสู้คดีของจำเลยดังกล่าว

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าการวิกลจริตนี้อาจจะรู้
 ได้จากการแสดงออกของผู้ต้องหาหรือจำเลย ซึ่งปรากฏต่อหน้าศาลหรือเจ้าพนักงาน
 หรืออาจจะปรากฏจากคำร้องทุกข์ของผู้เสียหายหรือจากทางอื่น ซึ่งการวิกลจริตนี้
 อาจเกิดขึ้นก่อนผู้ต้องหาหรือจำเลยกระทำความผิดก็ได้ แต่ศาลหรือบุคคลธรรมดา
 ทั่วไปก็มีความสามารถแต่เพียงการคาดคะเนเท่านั้น มิได้มีความรู้ลึกซึ้งจนสามารถ
 วินิจฉัยเป็นเด็ดขาดลงไปได้ว่า ผู้ต้องหาหรือจำเลยเป็นผู้วิกลจริตจริงแท้หรือไม่
 ดังนั้น จึงต้องพึงพาการวินิจฉัยจากแพทย์ ซึ่งเป็นผู้มีความรู้ศึกษามาในเรื่องนี้เป็นผู้
 วินิจฉัย (ควรเป็นจิตแพทย์) หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งแพทย์ผู้ตรวจความสามารถใน
 การต่อสู้คดีก็คือพยานผู้เชี่ยวชาญพิเศษนั่นเอง แต่ข้อสำคัญของมาตรา 14 นี้ คือ
 ผู้ต้องหาหรือจำเลยต้องไม่สามารถต่อสู้คดีได้ด้วย แพทย์ต้องให้ความเห็นว่าตามผล
 ของการตรวจสอบนั้น ผู้ต้องหาหรือจำเลยสามารถต่อสู้คดีได้หรือไม่เป็นสำคัญ²² เช่น

²¹ คณิง ฤาไชย, กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เล่ม 1, พิมพ์ครั้งที่
 3, (กรุงเทพฯ: มิตรนรา, 2530), หน้า 27.

²² อนุมัติ ใจสมุทร, คำอธิบายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา
 เล่ม 1, พิมพ์ครั้งที่ 3, (ธนบุรี: นิติบรรณาการ, 2514), หน้า 154.

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 928/2499 ศาลสั่งให้แพทย์

ตรวจจิตใจของจำเลย แพทย์รายงานว่าจำเลยเป็นลมบ้าหมู (อาการวิกลจริตมีขึ้น เวลาจำเลยชัก ถ้าไม่ชักก็เป็นคนปกติ ดังนี้) แม้จะปรากฏในรายงานแพทย์ว่า จำเลยวิกลจริต แต่ปรากฏว่าจำเลยยังสามารถต่อสู้คดีได้ ศาลก็ทำการพิจารณาต่อไปได้

อย่างไรก็ตาม แพทย์ผู้ตรวจจำเลยต้องมาให้การต่อศาลถึงความเห็นเกี่ยวกับตัวจำเลยตามที่ได้ทำการตรวจ จะส่งแต่เพียงรายงานการตรวจมาเท่านั้นไม่ได้ เนื่องจากถือได้ว่าแพทย์ผู้ตรวจนี้เป็นพยานผู้เชี่ยวชาญพิเศษ²³ ที่ต้องมาเบิกความในศาลด้วยตนเอง*

สำหรับการตรวจและการเสนอความเห็นของ แพทย์ต่อศาลตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 14²⁵ มีอยู่ 2 ความเห็นด้วยกัน คือ

ความเห็นแรก มีความเห็นว่า แพทย์ให้ความเห็นทางวิชาการแพทย์ว่า จำเลยเป็นโรคอะไร มีสาระสำคัญอย่างไร ส่วนการวินิจฉัยว่าจำเลยจะสามารถต่อสู้คดีได้หรือไม่นั้นเป็นเรื่องของศาล แพทย์ไม่จำเป็นต้องให้ความเห็นในประเด็นนี้²⁴

²³ โอสถ โกศลสิน, กฎหมายลักษณะพยาน, พิมพ์ครั้งที่ 2, (กรุงเทพฯ: ไทยเชชม, 2517), หน้า 209.

* ดูประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 243

²⁴ วิฑูรย์ อึ้งประพันธ์, "นิติจิตเวช," สารคดีราช 30 (2522): 180.

ความเห็นที่สอง มีความเห็นว่า แพทย์มีหน้าที่ในการให้ความเห็นการตรวจว่าจำเลยสามารถต่อสู้คดีได้หรือไม่ด้วย²⁵ กล่าวคือมีความเห็นในเชิงวินิจฉัยถึงความสามารถในการต่อสู้คดีของจำเลยด้วย

ในทางปฏิบัติในปัจจุบัน ในการส่งตัวให้แพทย์ตรวจ ศาลจะสั่งให้แพทย์ให้ความเห็นด้วยว่า จำเลยมีความสามารถต่อสู้คดีได้หรือไม่²⁶ หรืออีกนัยหนึ่งก็คือ ศาลให้แพทย์ผู้ตรวจทำความเข้าใจในเชิงวินิจฉัยถึงความสามารถในการต่อสู้คดีของจำเลยด้วย ซึ่งเป็นไปตามแนวของความเห็นที่สองดังกล่าวข้างต้น

ข. การชันสูตรพลิกศพ

การชันสูตรพลิกศพเป็นวิธีการในการตรวจร่างกายของผู้ตาย เพื่อค้นพบถึงสาเหตุและพฤติการณ์ที่ทำให้เกิดการตายแก่บุคคลนั้น²⁷ ซึ่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 148 ได้บัญญัติถึงกรณีที่จะต้องชันสูตรพลิกศพไว้ดังนี้

"เมื่อปรากฏแน่ชัดหรือมีเหตุอันควรสงสัยว่าบุคคลใดตายโดยผิดธรรมชาติหรือตายในระหว่างอยู่ในความควบคุมของเจ้าพนักงานให้มีการชันสูตรพลิกศพ เว้นแต่ตายโดยการประหารชีวิตตามกฎหมาย

²⁵ ชำรง กัศนาญชลี, "นิติจิตเวชศาสตร์," ใน นิติเวชศาสตร์, กัศนะ สุวรรณจุฑะ, บรรณาธิการ (กรุงเทพฯ: ภักดีการพิมพ์, 2531), หน้า 426.

²⁶ อุทัย ศิริสมรรถการ, "แนวทางปฏิบัติงานของศาลในคดีอาญา," 2530. (อัสสาเนา) หน้า 17.

²⁷ คณิง ภาไชย, กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เล่ม 1, หน้า 321-322.

การตายโดยผิดธรรมชาตินั้น คือ

- (1)ฆ่าตัวตาย
- (2) ถูกผู้อื่นทำให้ตาย
- (3) ถูกสัตว์ทำให้ตาย
- (4) ตายโดยอุบัติเหตุ
- (5) ตายโดยยังมีปรากฏสาเหตุ"

แต่เนื่องจากประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความ

อาญาได้กำหนดตัวบุคคลผู้มีหน้าที่ทำการชันสูตรพลิกศพไว้ใน 2 มาตรา คือ มาตรา 150 และ 151 จึงเห็นควรที่จะได้แยกพิจารณาว่าผู้ชันสูตรพลิกศพตามมาตรา 150 หรือมาตรา 151 นั้น ผู้ใดมีฐานะเป็นพยานผู้เชี่ยวชาญพิเศษ

ผู้เชี่ยวชาญพิเศษนั้นประมวลกฎหมายวิธี

พิจารณาความอาญา มาตรา 243 วรรคแรก บัญญัติไว้ว่า

"ผู้ใดโดยอาชีพหรือไม่ก็ตาม มีความชำนาญพิเศษในการใด ๆ เช่น ทางวิทยาศาสตร์ ศิลป ฝีมือ พาณิชยกรรม การแพทย์ หรือกฎหมายต่างประเทศ และซึ่งความเห็นของเขานั้นอาจมีประโยชน์ในการวินิจฉัยคดีในการสอบสวน ใต้ส่วนมูลฟ้อง หรือพิจารณา อาจเป็นพยานในเรื่องต่าง ๆ เป็นต้นว่า ตรวจร่างกายหรือจิตของผู้เสียหาย ผู้ต้องหา หรือจำเลย ตรวจลายมือ ทำการทดลองหรือกิจการอย่างอื่น ๆ"

จากบทบัญญัตินี้อาจให้ความหมายของผู้ชำนาญการพิเศษได้ว่า หมายถึงบุคคลที่จะต้องให้การเกี่ยวกับความเห็นในทางวิชาการ²⁸

²⁸ คณิต ณ นคร, กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, หน้า 57.

1. กรณีตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณา

ความอาญา มาตรา 150 วรรคแรก

"ให้พนักงานสอบสวนแห่งท้องที่ที่ศพนั้นอยู่กับ
 กับสาธารณสุขจังหวัด หรือแพทย์ประจำสถานื่อนามัย หรือแพทย์ประจำโรงพยาบาล
 เป็นผู้ชันสูตรพลิกศพโดยเร็วและให้ทำบันทึกรายละเอียดแห่งการชันสูตรนั้นไว้ ถ้า
 บุคคลดังกล่าวไม่มีหรือไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้ใช้เจ้าหน้าที่กระทรวงสาธารณสุข
 ประจำท้องที่หรือแพทย์ประจำตำบล"

เมื่อพิจารณาแล้วจะเห็นได้ว่าการที่แพทย์
 เข้าร่วมกับพนักงานสอบสวน ทำการชันสูตรพลิกศพตามมาตรา 150 แห่งประมวล
 กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญานั้น ก็คือการดูศพเป็นหลักนั่นเอง แม้ว่าความจริงนั้น
 แพทย์นั้นอาจจะ เป็นแพทย์ธรรมดา (แพทยศาสตร์บัณฑิต) หรือจะเป็นแพทย์ผู้ม
 ความรู้ความชำนาญในการประกอบวิชาชีพเวชกรรมสาขานิติเวช หรือสาขา
 พยาธิวิทยา ซึ่งถือได้ว่าเป็นผู้มีความรู้เชี่ยวชาญในด้านการชันสูตรพลิกศพก็ตาม
 แต่ฐานะในการชันสูตรก็จะเป็นเพียงเจ้าพนักงานฝ่ายแพทย์ เป็น "พยานพิสูจน์
 ข้อเท็จจริง" เท่านั้น หากใช้พยานผู้ชำนาญการพิเศษ²⁰ ในเรื่องนี้ได้มีความ
 เห็นของนักกฎหมาย³⁰ ที่ว่า "การที่แพทย์ตรวจคนไข้หรือผู้ตาย และได้ทำรายงาน
 การชันสูตรบาดแผลคนไข้หรือทำรายงานการชันสูตรพลิกศพนั้น แพทย์อยู่ในฐานะ
 ประจักษ์พยาน" ซึ่งสอดคล้องกับบุคคลอื่นตามที่บัญญัติไว้ในมาตราเดียวกันนี้ ที่มี

²⁰ วิสูตร ฟองศิริไพบูลย์, "การชันสูตรพลิกศพกับการดำเนินคดีอาญา,"
 (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชานิติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์
 มหาวิทยาลัย, 2532), หน้า 246.

³⁰ ชวน หลีกภัย, เอกสารประกอบคำบรรยายกฎหมายเบื้องต้นและ
 กฎหมายเกี่ยวกับวิชาชีพแพทย์ (กรุงเทพฯ: ภาควิชานิติเวชศาสตร์ คณะแพทยศาสตร์
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2530), หน้า 61.

อำนาจชั้นสูตรพลิกศพ คือ สาธารณสุขจังหวัด แพทย์ประจำโรงพยาบาล แพทย์ประจำสถานีอนามัย เจ้าหน้าที่กระทรวงสาธารณสุขประจำท้องที่ หรือแพทย์ประจำตำบล ซึ่งเป็นผู้ที่ส่วนใหญ่มิได้มีความรู้ความชำนาญเกี่ยวกับการชั้นสูตรพลิกศพ เพราะแม้แต่แพทย์ซึ่งเรียนสำเร็จแพทยศาสตร์บัณฑิตใหม่ ๆ ก็ยังไม่มีประสบการณ์การชั้นสูตรพลิกศพ หรือแพทย์บางคนทำงานมานานแต่ก็ไม่เคยได้ชั้นสูตรพลิกศพแล้วจะให้เจ้าพนักงานฝ่ายแพทย์เป็นผู้ชำนาญการพิเศษย่อมเป็นไปได้

ดังนั้น ฝ่ายแพทย์ผู้ร่วมชั้นสูตรพลิกศพ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 150 จึงเป็นเพียงประจักษ์พยานเท่านั้น มิได้เป็นพยานผู้ชำนาญการพิเศษแต่อย่างใด

2. กรณีตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณา

ความอาญา มาตรา 151

"ในเมื่อมีการจำเป็นเพื่อพบเหตุของการตาย เจ้าพนักงานผู้ทำการชั้นสูตรพลิกศพมีอำนาจสั่งให้ผ่าศพแล้วแยกธาตุส่วนใดหรือจะให้ส่งทั้งศพหรือบางส่วนไปยังแพทย์หรือพนักงานแยกธาตุของรัฐบาลก็ได้"

เมื่อพิจารณาแล้วจะเห็นได้ว่า³¹ ในกรณีที่เจ้าพนักงานผู้ชั้นสูตรพลิกศพได้ตรวจศพแล้ว ไม่สามารถที่จะทราบถึงเหตุของการตายนั้น มาตรา 151 ให้เจ้าพนักงานมีอำนาจ ดังนี้

1) สั่งให้ผ่าศพแล้วแยกธาตุส่วนใด

ของศพ

³¹ คณิง ภาไชย, กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เล่ม 1, หน้า 326

2) สิ่งให้ส่งทั้งศพหรือบางส่วนไปยัง

แพทย์หรือพนักงานแยกธาตุของรัฐบาล

แพทย์ซึ่งเป็นผู้ผ่าศพหรือแยกธาตุศพตาม
มาตรฐานนั้น ถือได้ว่าเป็นผู้มีความชำนาญพิเศษในทางการแพทย์ตามประมวลกฎหมาย
วิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 243 วรรคแรก ประกอบกับแพทย์ผู้ผ่าศพหรือ
แยกธาตุศพนั้นจะต้องทำรายงานเกี่ยวกับสภาพศพ ตลอดจนสาเหตุการตายของศพ
เป็นความเห็นตามมาตรา 152 ด้วย ซึ่งความเห็นดังกล่าวนี้มีประโยชน์ในการ
วินิจฉัยเรื่องราว ดังนั้นแพทย์ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา
151 จึงเป็นผู้ชำนาญการพิเศษ

นอกจากการชันสูตรพลิกศพโดยแพทย์ซึ่ง
เป็นผู้ชำนาญการพิเศษตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 151
แล้ว ในเรื่องการชันสูตรพลิกศพนี้ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญายังได้
บัญญัติให้อำนาจแก่ศาลในการที่จะสั่งให้ผู้ชำนาญการพิเศษตรวจศพได้โดยได้บัญญัติไว้
ในมาตรา 244 ดังนี้

"ถ้าศาลหรือพนักงานฝ่ายปกครองหรือ
ตำรวจชั้นผู้ใหญ่เห็นจำเป็นเนื่องในการไต่สวนมูลฟ้อง พิเคราะห์หรือสอบสวน ที่จะ
ต้องตรวจศพ แม้ว่าจะได้บรรจุหรือฝังแล้วก็ตาม ก็ให้ม้อำนาจสั่งให้เอาศพนั้นให้
ผู้ชำนาญการพิเศษตรวจได้"

1.5.2 การให้ความเห็นของพยานผู้ชำนาญการพิเศษ

เมื่อพยานผู้ชำนาญพิเศษมาศาลตามกำหนดที่ศาลนัดสืบ
พยาน และไม่มีเหตุขัดข้องจากคู่ความฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดแล้ว พยานผู้ชำนาญการพิเศษก็
ต้องเข้าเบิกความต่อศาลซึ่งมีกำกับขั้นตอนควรพิจารณาดังนี้

1. การสาบานของพยานผู้ชำนานาฏการพิเศษ
2. วิธีเบิกความหรือให้ความเห็นของพยานผู้ชำนานาฏการพิเศษ
3. การซักถามพยานผู้ชำนานาฏการพิเศษ

1. การสาบานตนของพยานผู้ชำนานาฏการพิเศษ

เมื่อพยานผู้ชำนานาฏการพิเศษมาศาลแล้ว ก่อนที่จะให้ความเห็นหรือเบิกความเป็นพยานนั้น พยานผู้ชำนานาฏการพิเศษจะต้องกล่าวคำสาบานหรือปฏิญาณตนก่อน ตามหลักเกณฑ์ที่ได้กำหนดในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 112 ซึ่งได้นำมาใช้ในการพิจารณาคดีอาญาด้วยตามมาตรา 15 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ดังนี้

"ก่อนเบิกความ พยานทุกคนต้องสาบานตนตามลัทธิศาสนาหรือจารีตประเพณีแห่งชาติของตน หรือกล่าวคำปฏิญาณว่าจะให้การตามสัตย์จริงเสียก่อน ยกเว้นแต่บุคคลต่อไปนี้

- (1) บุคคลที่มีอายุต่ำกว่าสิบสี่ปี หรือหย่อนความรู้สึกผิดและชอบ
- (2) พระภิกษุและสามเณรในพุทธศาสนา
- (3) บุคคลซึ่งคู่ความทั้งสองฝ่ายตกลงกันว่าไม่ต้อง

ให้สาบาน"

เหตุที่ต้องให้พยานสาบานหรือกล่าวคำปฏิญาณก่อนเบิกความนั้น เป็นวิธีหนึ่งที่จะบังคับให้พยานนั้นเบิกความตามความสัตย์จริง โดยเป็นวิธีการในทางจิตวิทยา เพราะตามปกติบุคคลทั่วไปมักจะมีความเคารพและศรัทธาต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ มีความเกรงกลัวละอายต่อความประพฤติชั่ว ดังนั้นกฎหมายจึงใช้วิธีการให้พยานสาบานตนในศาลก่อนเบิกความ เพื่อเตือนสติให้พยานนึกถึง

มโนธรรมที่จะพูดแต่ความสัตย์จริงและไม่นำความเท็จมากล่าว³²

การสาบานกับการกล่าวปณิธานนั้นมีความหมาย

ต่างกัน กล่าวคือ การสาบานเป็นการกล่าวรับรองว่าจะให้การเบิกความตามความจริง โดยมีความรู้สึกอยู่ในใจว่าตัวเองจะได้รับผลร้ายต่าง ๆ หากเบิกความเท็จ³³ ส่วนการกล่าวปณิธานนั้น เป็นการกล่าวให้คำมั่นว่าจะให้การตามความสัตย์จริง โดยไม่มีการกล่าวอ้างถึงสิ่งศักดิ์สิทธิ์ให้สาปแช่งหรือลงโทษในกรณีกล่าวเท็จ³⁴

ในการสาบานหรือปณิธานนั้นมุ่งที่จะตรวจสอบความจริงใจของพยานเป็นสำคัญ ดังนั้นคำเบิกความของพยานที่ให้ไปโดยไม่ได้สาบานหรือปณิธานย่อมรับฟังไม่ได้ เพราะคำเบิกความดังกล่าวยังไม่ได้ผ่านการตรวจสอบความน่าเชื่อถือโดยการสาบาน³⁵ ดังคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 824/2492

มีบุคคลบางประเภทที่กฎหมายกำหนดเป็นข้อยกเว้น เอาไว้ว่า อาจเบิกความได้โดยไม่ต้องสาบานหรือปณิธาน ซึ่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 112 ได้กำหนดบุคคลประเภทนี้เอาไว้ 3 ประเภท คือ ประเภทแรก คือ บุคคลที่มีอายุต่ำกว่าสิบสี่ปีหรือหย่อนความรู้สึกผิดและชอบ ประเภทที่สอง คือพระภิกษุและสามเณรในพุทธศาสนา และประเภทที่สามคือบุคคล

³² ชานินทร์ กรัยวิเชียร, ศาลกับพยานบุคคล (กรุงเทพฯ: นานอักษร, 2521), หน้า 10.

³³ โอสถ โกศิน, คำอธิบายและเปรียบเทียบกฎหมายไทยและต่างประเทศในเรื่องกฎหมายลักษณะพยานหลักฐาน, พิมพ์ครั้งที่ 2, หน้า 404.

³⁴ เข็มชัย ชุตินวงศ์, คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยาน, หน้า 338.

³⁵ โอสถ โกศิน, คำอธิบายและเปรียบเทียบกฎหมายไทยและต่างประเทศในเรื่องกฎหมายลักษณะพยานหลักฐาน, หน้า 405.

ซึ่งคู่ความทั้งสองฝ่ายตกลงกันว่าไม่ต้องให้สาบาน

สำหรับปัญหาที่ต้องพิจารณาในกรณีของพยานผู้ชำนาญการพิเศษคือ ข้อยกเว้นในการสาบานตนของบุคคลประเภทที่สามคือ บุคคลซึ่งคู่ความทั้งสองฝ่ายตกลงกันว่าไม่ต้องให้สาบานนั้น คู่ความทั้งสองฝ่ายจะตกลงยกเว้นมิให้พยานผู้ชำนาญการพิเศษไม่ต้องสาบานตนก่อนเบิกความเป็นพยานจะได้หรือไม่นั้น มีข้อพิจารณาอยู่ว่า ข้อยกเว้นประเภทที่สามตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งนี้ เป็นไปตามความตกลงของคู่ความ เพราะหลักการตรวจสอบความน่าเชื่อถือของพยานในเรื่องการสาบานนั้นก็เพื่อประโยชน์ของคู่ความ ดังนั้นเมื่อคู่ความในคดีแห่งยี่ดัดที่จะสละประโยชน์ของแต่ละฝ่ายในข้อนี้เสียก็ย่อมกระทำได้ เพราะในคดีแห่งยี่ดัดถือ "หลักความตกลง" (Verhandlungsmaxime) แต่การเบิกความของพยานผู้ชำนาญการพิเศษนั้นเป็นการเบิกความในคดีอาญา ซึ่งยี่ดัดถือ "หลักการตรวจสอบ" (Untersuchungsgrundsatz) กล่าวคือ ถือว่าเป็นหน้าที่ของเจ้าพนักงานและศาลที่จะต้องตรวจสอบข้อเท็จจริงในเรื่องที่กล่าวหา และในการนี้เจ้าพนักงานและศาลมีอำนาจหน้าที่ค้นหาความจริงโดยไม่มีข้อผูกมัดใด ๆ การนำวิธีพิจารณาในคดีแพ่งมาใช้โดยอาศัยประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 15 จึงนำมาใช้ได้ "เท่าที่พอจะใช้บังคับได้" เท่านั้น กล่าวคือ วิธีพิจารณาที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับหลักความตกลงจะนำมาใช้ในคดีอาญาไม่ได้³⁶ คู่ความจึงตกลงยกเว้นพยานผู้ชำนาญการพิเศษมิให้ต้องสาบานตนไม่ได้

ดังนั้นก่อนที่พยานผู้ชำนาญการพิเศษจะเบิกความหรือเสนอความเห็นเป็นพยานต่อศาลนั้น พยานผู้ชำนาญการพิเศษจึงต้องสาบานตนหรือปฏิญาณตนเสียก่อน

³⁶ คณิต ฌ นคร, กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, หน้า 5.

2. วิธีเปิดความหรือให้ความเห็นของพยานผู้ชำนาญ

การพิเศษ

ในการเปิดความหรือให้ความเห็นของพยานผู้ชำนาญ การพิเศษต่อศาลนั้น ถือเป็นขั้นตอนหนึ่งในกระบวนการพิจารณาคดีอาญา ซึ่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 13 ได้บัญญัติให้กระทำโดยใช้ภาษาไทยโดย บัญญัติไว้ในวรรคแรก ดังนี้

"การสอบสวน ไต่สวนมูลฟ้อง หรือพิจารณา ให้ใช้ ภาษาไทย แต่ถ้ามีความจำเป็นต้องแปลภาษาไทยเป็นภาษาต่างประเทศ หรือภาษา ต่างประเทศเป็นภาษาไทย ก็ให้ใช้ล่ามแปล"

นอกจากนั้นแล้วในการพิจารณาคดีและการสืบพยาน ในศาล ต้องกระทำโดยเปิดเผยตามมาตรา 172 วรรคแรก แห่งประมวลกฎหมาย วิธีพิจารณาความอาญา ซึ่งบัญญัติไว้ว่า

"การพิจารณาและสืบพยานในศาล ให้ทำโดยเปิดเผย ต่อหน้าจำเลย เว้นแต่บัญญัติไว้เป็นอย่างอื่น"

การพิจารณาคดีต้องกระทำโดยเปิดเผย ข้อนี้เป็น หลักที่สืบเนื่องมาจากหลักนิติรัฐ อันเป็นหลักแสดงความเป็นประชาธิปไตย หลัก เปิดเผยหมายความว่า ในการพิจารณาและสืบพยานประชาชนทุกคนมีสิทธิเข้าฟังได้³⁷ เพื่อให้สาธารณชนได้ควบคุมการปฏิบัติหน้าที่ของศาล อันมีเนื้อหาเป็นการคาน อำนาจตุลาการตามรัฐธรรมนูญ และเป็นหลักประกันความยุติธรรมของผู้ตกเป็น

³⁷ คณิต ฌ นคร, กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, หน้า 9.

จำเลยในคดี การพิจารณาพิพากษาคดีโดยเปิดเผยจึงเป็นหลักประชาธิปไตย³⁸

การพิจารณาคดีโดยเปิดเผยมีวัตถุประสงค์สำคัญ เพื่อให้การพิจารณาคดีของศาลเป็นสิ่งที่ท้าทายต่อการพิสูจน์ เป็นสิ่งที่สามารถที่จะให้ผู้เกี่ยวข้องหรือสาธารณชนเข้าตรวจสอบได้ว่า ทำได้ถูกต้องและเป็นธรรมมิใช่เป็นเรื่องกลั่นแกล้งกัน³⁹ การพิจารณาและสืบพยานในศาลที่ได้กระทำโดยเปิดเผยต่อหน้าจำเลยนี้ เป็นผลให้จำเลยสามารถรู้และเข้าใจข้อกล่าวหา ตลอดจนพยานหลักฐานต่าง ๆ ที่อาจเป็นโทษต่อจำเลยได้ เพื่อที่จะได้ใช้สิทธิในการต่อสู้คดีได้อย่างเต็มที่ต่อไป และเป็นการทำให้กระบวนการพิจารณาทางอาญาดำเนินไปอย่างรอบคอบรัดกุม และเป็นสิทธิของจำเลยที่จะได้ทราบว่าผู้ใดเป็นผู้กล่าวโทษเขา หรืออีกนัยหนึ่งคือสิทธิที่จะได้เผชิญหน้ากับพยาน (Right to confront witness หรือ Confrontation)

อย่างไรก็ตามคงมีข้อยกเว้นบางประการ ที่ยอมให้ศาลไม่จำเป็นต้องทำการพิจารณาหรือสืบพยานโดยเปิดเผยต่อหน้าจำเลย เช่น การพิจารณาลับ หรือพิจารณาลับหลังจำเลย ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 177, 172 ทวิ เป็นต้น ทั้งนี้เพราะการพิจารณาของศาลโดยเปิดเผย ย่อมเป็นเครื่องป้องกันมิให้ศาลแสดงความไม่ยุติธรรมโดยการลักลอบอย่างหนึ่งอย่างใดได้สะดวก แต่ถ้การเปิดเผยอาจเสื่อมเสียความยุติธรรมหรือไม่ปลอดภัยแก่สาธารณชน สาธารณชนก็ย่อมอยู่เหนือความยุติธรรมทั้งหลาย หรือ

³⁸ คณิต ฦ นคร, "ฐานะของผู้ถูกกล่าวหาในคดีอาญา," รพี 35 (กรุงเทพฯ: เนติบัณฑิตยสภา, 2535), หน้า 103.

³⁹ จรัส ภักดีชนากุล, คำบรรยายกฎหมายลักษณะพยาน, (กรุงเทพฯ: เนติบัณฑิตยสภา, 2533), หน้า 210.

นัยหนึ่งความปลอดภัยของประชาชนเป็นกฎหมายสูงสุด (Solus populi est suprema lex)⁴⁰

เมื่อเริ่มการพิจารณาและการสืบพยานนั้น โดยหลักแล้ว พยานทุกคนจะต้องเบิกความด้วยวาจา ตามมาตรา 113 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ซึ่งนำมาใช้ในการพิจารณาคดีอาญาด้วยตามมาตรา 15 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

"พยานทุกคนต้องเบิกความด้วยวาจาและห้ามไม่ให้พยานอ่านข้อความที่เขียนมา เว้นแต่จะได้รับอนุญาต

หรือเป็นพยานผู้เชี่ยวชาญ"

มาตรา 113 นี้วางหลักตรงกับหลักกฎหมายลักษณะพยานของอังกฤษ พยานนั้นหมายถึง บุคคลที่ประสบเหตุการณ์ที่คู่ความโต้เถียงกันมาด้วยตนเอง และถ่ายทอดเหตุการณ์นั้นให้ศาลทราบโดยตรงจากความทรงจำ โดยไม่ต้องอาศัยการอ่านเอกสารหรือบันทึกเครื่องหมายใด ๆ ตลอดจนไม่ได้เบิกความตามคำชี้แนะหรือบงการของผู้หนึ่งผู้ใด แต่ก็มีบางกรณีที่อนุญาตให้พยานเบิกความโดยอ่านข้อความที่เขียนมาหรือเบิกความโดยดูเอกสารได้ แต่การใช้อ่านของศาลในการอนุญาตเช่นนั้น ต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์ในทางวิชากฎหมายลักษณะพยาน เมื่อศาลเห็นว่าการอนุญาตเช่นนั้นเป็นเรื่องที่จำเป็นและสมควรกระทำ และไม่ทำให้คู่ความอีกฝ่ายหนึ่งเสียเปรียบในเชิงคดี

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 375/2520 เอกสารที่พยานดูประกอบคำเบิกความ เป็นเพียงสำเนาหนังสือรับรองการจดทะเบียนของบริษัทจดทะเบียน หนังสือสัญญาเช่าซื้อและหนังสือโอนการเช่าซื้อ ซึ่งจำเลยก็ได้ให้การต่อสู้ว่า

⁴⁰ ยี่งศักดิ์ กฤษณจินดา, กฎหมายลักษณะพยาน, พิมพ์ครั้งที่ 3, (กรุงเทพฯ: แสงสุกษิการพิมพ์, 2528), หน้า 172-173.

เอกสารดังกล่าวไม่ใช่เอกสารที่แท้จริง หรือไม่ถูกต้องอย่างไร ไม่ทำให้จำเลย เสียเปรียบ ถือว่าศาลชั้นต้นได้อนุญาตโดยชอบแล้ว ค่าเบิกความดังกล่าวรับฟังได้

ในกฎหมายลักษณะพยานของอังกฤษ การใช้อำนาจ อนุญาตให้พยานเบิกความโดยดูเอกสารนั้น มีแนวบรรทัดฐานการใช้ดุลพินิจของศาล ในกรณียกเว้นนี้ 2 กรณีชัดเจน คือ⁴¹

กรณีหนึ่ง คือ กรณีที่พยานบุคคลเบิกความเริ่มต้น ของคดี เริ่มต้นของเหตุการณ์ เริ่มต้นในรายละเอียดของเหตุการณ์ ซึ่งยังไม่เข้า ประเด็นหลักหรือประเด็นสำคัญในคดี แต่มีความสำคัญในตอนเริ่มเรื่องค่าเบิกความ ที่นำเข้าสู่เรื่องนั้น ถ้าในส่วนรายละเอียดพยานอาจจำไม่ได้ดี ไม่ได้หมด พยาน จะขออนุญาตตรวจดูเอกสารบางฉบับบางแผ่นหรือบางเรื่องที่พยานทำไว้เอง หรือ คนอื่นทำไว้ก่อนก็ได้

กรณีที่สอง ในหลักกฎหมายอังกฤษเรียกกรณีนี้ว่า Refreshing memory หรือทบทวนความจำ คือยอมให้พยานอ่านบันทึกความจำที่ พยานเป็นคนทำขึ้นเองในหน้าที่การงานประกอบค่าเบิกความของพยานได้ ซ้อยกเว้น นี้จะใช้เฉพาะในคดีอาญา และจะใช้เฉพาะพยานที่เป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐ ที่มีหน้าที่ ทำงานเกี่ยวกับเรื่องนี้โดยตรง โดยเฉพาะอย่างยิ่งเจ้าหน้าที่ตำรวจที่ เป็นผู้จับหรือ ค้นหาพยานหลักฐานมาได้ เจ้าหน้าที่ตำรวจเหล่านี้จะต้องรับผิดชอบคดีอาญามากมาย หลายคดีในแต่ละปี จึงไม่สามารถจำทุกเรื่องได้หมด หลักนี้ในประเทศไทยยังไม่มี ตัวอย่างเกิดขึ้นให้เห็นชัดเจน

⁴¹ จรัญ ภักดีธนากุล, คำบรรยายวิชากฎหมายลักษณะพยาน ครั้งที่ 10 (กรุงเทพฯ: เนติบัณฑิตยสภา, 2532), หน้า 171.

นอกจากข้อยกเว้นการเบิกความด้วยวาจา ตามที่ศาลอนุญาตแล้ว ยังมีข้อยกเว้นสำหรับการเบิกความของพยานผู้เชี่ยวชาญพิเศษหรือพยานผู้เชี่ยวชาญอีกประการหนึ่ง เนื่องจากพยานประเภทนี้เป็นพยานทางวิชาการ ซึ่งเบิกความโดยอาศัยหลักวิชาการเป็นสำคัญ ซึ่งหลักวิชานั้นไม่จำเป็นต้องอยู่ในความทรงจำเท่านั้น แต่อาจต้องอาศัยฐานข้อมูลที่เป็นการจำ แต่ต้องประกอบกับความรู้ความเข้าใจในอีกระดับหนึ่ง ประกอบกับปกติประเด็นที่จะมีการให้พยานผู้เชี่ยวชาญหรือพยานผู้เชี่ยวชาญพิเศษออกความเห็นนั้น ข้อเท็จจริงมักจะยุติแล้ว หรือมีการพิสูจน์กันโดยอาศัยพยานอื่น การที่พยานผู้เชี่ยวชาญหรือพยานผู้เชี่ยวชาญพิเศษอ่านข้อความที่เตรียมบันทึกมา ก็ไม่น่าจะทำให้คู่ความอีกฝ่ายเสียเปรียบแต่อย่างใด⁴² และควรสังเกตว่าพยานผู้เชี่ยวชาญหรือพยานผู้เชี่ยวชาญพิเศษนั้นมีสิทธิที่จะเบิกความโดยอ่านข้อความที่บันทึกมาได้ โดยไม่ต้องขออนุญาตศาลก่อนเหมือนพยานทั่ว ๆ ไป⁴³ ดังนั้น โดยหลักแล้วจึงยอมให้พยานผู้เชี่ยวชาญในคดีแพ่งหรือพยานผู้เชี่ยวชาญพิเศษในคดีอาญา เบิกความโดยดูเอกสารประกอบได้

นอกจากข้อยกเว้นการเบิกความด้วยวาจาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 113 แล้ว ผู้ชำนาญการพิเศษอาจเบิกความโดยทำความเข้าใจเป็นหนังสือก็ได้ตามมาตรา 243 วรรคสอง แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาซึ่งบัญญัติไว้ว่า

"ศาลจะให้ผู้ชำนาญการพิเศษทำความเข้าใจเป็นหนังสือก็ได้ แต่ต้องให้มาเบิกความประกอบหนังสือนั้น ให้ส่งสำเนาหนังสือดังกล่าวแล้วแก่คู่ความทราบล่วงหน้าไม่น้อยกว่าสามวันก่อนวันเบิกความ"

⁴² มาโนช จรมาศ, คำอธิบายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ภาค 1 และ 2 ว่าด้วยบททั่วไป และวิธีพิจารณาในศาลชั้นต้น เล่ม 2 (กรุงเทพฯ: อักษรสาส์น, 2525), หน้า 625.

⁴³ เข็มชัย ชูติวงศ์, คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยาน, หน้า 342.

พยานผู้ชำนาญการพิเศษ ไม่ว่าจะโดยการแต่งตั้ง
จากศาลหรือคู่ความอ้างอิงมาก็ตาม จะต้องมาศาลเพื่ออธิบายด้วยว่าจาในฐานะ
พยานบุคคล จะอาศัยสิทธิดังเช่นพยานผู้เชี่ยวชาญที่ศาลแต่งตั้งในคดีแพ่งไม่ได้
นอกจากนี้ถ้าศาลเห็นสมควร ศาลจะให้ผู้ชำนาญการพิเศษทำความเห็นเป็นหนังสือ
ก็ได้ แต่ต้องให้ผู้ชำนาญการพิเศษมาเบิกความประกอบหนังสือนั้น และให้ส่งสำเนา
หนังสือดังกล่าวแก่คู่ความทราบล่วงหน้าไม่น้อยกว่าสามวันก่อนวันเบิกความ แต่ถ้า
ศาลมิได้สั่งให้ทำความเห็นเป็นหนังสือแล้ว แม้จะมีการอ้างอิงความเห็นเป็นเอกสาร
มาด้วยก็ไม่จำเป็นต้องส่งสำเนาให้คู่ความอีกฝ่ายหนึ่งล่วงหน้าสามวัน⁴⁴

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1264/2513 โจทก์มิได้นำ

นายแพทย์ไพโรจน์ เข้าเบิกความในชั้นศาล แม้จำเลยจะยอมให้ถือเอาค่าให้การชั้น
สอบสวนดังกล่าวเป็นค่าเบิกความของนายแพทย์ไพโรจน์ในชั้นศาลได้ เพราะพยาน
ไม่ได้เข้าเบิกความเอง

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 444/2501 โจทก์อ้างผู้ชำนาญ

การพิเศษมาเป็นพยานเบิกความประกอบรายงานตรวจพิสูจน์โดยเป็นพยานโจทก์ มี
ปัญหาว่าต้องสำเนารายงานการตรวจให้จำเลยทราบล่วงหน้าหรือไม่ ศาลฎีกา
วินิจฉัยว่า ไม่ต้องส่งสำเนาให้จำเลยทราบล่วงหน้าสามวัน เพราะว่าไม่ใช่กรณีที่
ศาลสั่งให้ผู้ชำนาญการพิเศษทำความเห็นเป็นหนังสือตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณา
ความอาญา มาตรา 243

การที่พยานผู้ชำนาญการพิเศษต้องมาเบิกความที่
ศาลนั้น เป็นการเคารพในสิทธิของจำเลยที่จะได้เผชิญหน้ากับพยาน (Right to
confront witness) และเป็นการที่คู่ความและศาลจะได้สังเกตอาการปฏิกิริยาของ
พยานผู้ชำนาญการพิเศษขณะเบิกความด้วย เพื่อตรวจสอบความน่าเชื่อถือหรือพิรุณ

⁴⁴ เรื่องเดียวกัน, หน้า 229.

ของพยานผู้เชี่ยวชาญพิเศษขณะเบิกความ

ดังนั้นการเบิกความของพยานผู้เชี่ยวชาญพิเศษในประเทศไทยนั้นอาจวางหลักได้ว่า พยานผู้เชี่ยวชาญพิเศษจะต้องมาเบิกความต่อหน้าศาลเสมอ และเป็นการเบิกความด้วยวาจาเป็นหลัก เว้นแต่ศาลจะสั่งให้ทำความเห็นเป็นหนังสือ ซึ่งคำสั่งศาลที่ให้ทำความเห็นเป็นหนังสือนี้ต้องชัดเจน

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1588/2494 ผู้ชำนาญการพิเศษของตำรวจส่งรายงานการตรวจพิสูจน์ลายมือของจำเลย ไปให้พนักงานสอบสวนทำการสอบสวนจนฟ้องจำเลยต่อศาล และโจทก์อ้างรายงานเป็นพยานนั้น มิใช่เป็นเรื่องที่ศาลสั่งให้ผู้ชำนาญการพิเศษทำความเห็นเป็นหนังสือ

สำหรับการเบิกความของพยานผู้เชี่ยวชาญพิเศษในประเทศอังกฤษนั้น การเบิกความของพยานผู้เชี่ยวชาญพิเศษจะกระทำด้วยวาจาเป็นหลัก โดยการเสนอความเห็นเป็นหนังสือนั้น จัดเป็นข้อยกเว้นภายใต้กฎเกณฑ์การรับฟังพยานหลักฐานทั่วไป สำหรับประเทศฝรั่งเศสนั้น การเสนอความเห็นของพยานผู้เชี่ยวชาญพิเศษจะกระทำเป็นหนังสือเป็นหลัก แต่ในบางกรณีอาจให้พยานผู้เชี่ยวชาญพิเศษเบิกความด้วยวาจาได้ เพื่อสนับสนุนความเห็นและแสดงเหตุผลแห่งการเสนอความเห็นนั้น⁴⁵

3. การซักถามพยานผู้เชี่ยวชาญพิเศษ

การซักถามพยานโดยคู่ความนั้นมีอยู่ 3 ประเภทคือ ประเภทแรก การซักถามซึ่งเป็นการถามพยานของตนเอง เป็นการถามพยานเพื่อให้

⁴⁵The new encyclopedia Britannica, 15 th ed., Vol. 26, (Chicago: Encyclopedia Britannica, 1989), pp. 160.

พยานเบิกความตามประเด็นที่ผู้อ้างตั้งใจจะนำสืบตามข้อกล่าวอ้างของตน ประเภทที่สองคือการถามค้าน โดยปกติเป็นการถามของคู่ความฝ่ายตรงข้ามโดยประสงค์จะหักล้างถ้อยคำที่พยานได้เบิกความไว้ ตลอดจนมุ่งที่จะทำลายความเชื่อถือของพยานนั้น และประเภทสุดท้ายคือการถามติง ซึ่งเป็นการถามของคู่ความฝ่ายที่ได้อ้างพยาน และได้ซักถามพยานของตนมาแล้วภายหลังจากที่คู่ความฝ่ายตรงข้ามได้ถามค้านแล้ว นอกจากการซักถามโดยคู่ความแล้ว ศาลยังอาจซักถามพยานได้อีกด้วย แต่มีข้อจำกัดอยู่บางประการ กล่าวคือศาลจะซักถามจำเลยเพื่อประโยชน์แต่เฉพาะจะเพิ่มเติมคดีโจทก์ซึ่งบกพร่องมิได้ เว้นแต่จำเลยจะอ้างตนเป็นพยานซึ่งเป็นไปตามหลักการที่ว่า "บุคคลย่อมมีสิทธิที่จะไม่ให้การอื่นเป็นการปรักปรำตนเอง" ซึ่งบัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 235

เนื่องจากประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามีได้บัญญัติถึงเรื่องราวเกี่ยวกับการซักถามพยานไว้มากนัก จึงจำเป็นที่จะต้องนำกฎหมายเกี่ยวกับการซักถามพยาน ซึ่งได้บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาใช้เท่าที่จำเป็นโดยอนุโลม ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 15 โดยประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งได้วางลำดับการซักถามพยานไว้ในมาตรา 116, 117, 118 และ 119 ซึ่งอาจสรุปได้พอสังเขปดังนี้

เมื่อพยานได้สาบานตนหรือปฏิญาณตนแล้ว ศาลจะถามพยานเกี่ยวกับฐานะของพยานและความเกี่ยวพันในคดี จากนั้นศาลอาจจะเป็นผู้ซักถามพยานเอง กล่าวคือ แจ้งให้พยานทราบประเด็นและข้อเท็จจริงซึ่งต้องการสืบแล้วให้พยานเบิกความในข้อนั้น ๆ โดยวิธีเล่าเรื่องตามลำพัง หรือโดยวิธีตอบคำถามของศาล หรือศาลอาจจะไม่ซักถามพยานเอง แต่จะให้คู่ความซักถามและถามค้านพยานไปที่เดียว แล้วแต่ว่าคู่ความฝ่ายใดเป็นผู้อ้างพยานนั้น ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 116 จากนั้นคู่ความฝ่ายที่อ้างพยานก็ชอบที่จะตั้งข้อซักถามพยานได้ในทันที แต่ถ้าศาลเป็นผู้ซักถามพยานก่อนก็ให้คู่ความซักถามได้ต่อเมื่อศาลได้ซักถามเสร็จแล้ว คู่ความอีกฝ่ายหนึ่งก็ชอบที่จะถาม

คำถามนั้นได้ และเมื่อได้ถามคำถามเสร็จแล้ว คู่ความฝ่ายที่อ้างพยานก็ชอบที่จะถามถึง และถ้าได้รับอนุญาตอีกฝ่ายก็ถามได้ และเมื่อได้ถามถึงพยานเสร็จแล้ว จะมีการซักถามพยานอีกไม่ได้ เว้นแต่จะได้รับการอนุญาตจากศาล และถ้าได้รับอนุญาตจากศาล อีกฝ่ายก็ถามคำถามได้อีกในข้อที่เกี่ยวกับคำถามใหม่นั้น

คู่ความที่ระบุพยานคนใดไว้ จะไม่ติดใจสืบพยานคนนั้นก็ได้อีก ในเมื่อพยานนั้นยังมีได้เบิกความตามข้อซักถามของศาลหรือคู่ความฝ่ายที่อ้าง แต่ถ้าพยานได้เริ่มเบิกความแล้ว (คือพ้นจากการแสดงตัวแล้ว) พยานอาจถูกถามคำถามหรือถามถึงได้ ถ้าพยานเบิกความเป็นปรปักษ์แก่คู่ความฝ่ายที่อ้างตนมา คู่ความฝ่ายนั้นอาจขออนุญาตศาลเพื่อซักถามพยานนั้น เสมือนหนึ่งพยานนั้นเป็นพยานของคู่ความฝ่ายตรงข้าม การซักถามพยาน การซักคำถามพยาน การถามถึงพยาน หากคู่ความฝ่ายใดได้ตั้งทนายความไว้หลายคน ให้ทนายความคนเดียวเป็นผู้ถาม เว้นแต่ศาลจะเห็นสมควรเป็นอย่างอื่น ซึ่งเป็นไปตามที่ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 117 ได้บัญญัติไว้ และมาตรา 118 ได้บัญญัติวางหลักต่อไปว่า ในการที่คู่ความฝ่ายที่อ้างพยานจะซักถามพยานหรือถามถึงพยานนั้น ห้ามมิให้คู่ความฝ่ายนั้นใช้คำถามนำ เว้นแต่คู่ความอีกฝ่ายหนึ่งยินยอมหรือได้รับอนุญาตจากศาล ในการที่คู่ความฝ่ายที่อ้างพยานจะถามถึงพยาน ห้ามมิให้คู่ความฝ่ายนั้นใช้คำถามอื่นใดนอกจากรูปแบบคำถามที่เกี่ยวกับคำถามเบิกความตอบคำถามค้าน ไม่ว่ากรณีใดๆ ห้ามมิให้คู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งซักถามพยานด้วยคำถามอื่นไม่เกี่ยวกับประเด็นแห่งคดี หรือคำถามที่อาจทำให้พยาน หรือคู่ความอีกฝ่ายหนึ่ง หรือบุคคลภายนอก ต้องรับโทษทางอาญา หรือคำถามที่เป็นการหมิ่นประมาทพยาน เว้นแต่คำถามเช่นว่านั้นเป็นข้อสารสำคัญในอันที่จะชี้ขาดข้อพิพาท ถ้าคู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งถามพยานฝ่าฝืนบทบัญญัติแห่งมาตรานี้ เมื่อศาลเห็นสมควร หรือเมื่อคู่ความอีกฝ่ายหนึ่งร้องคัดค้าน ศาลมีอำนาจที่จะชี้ขาดว่าควรใช้คำถามนั้นหรือไม่ ในกรณีเช่นนี้ถ้าคู่ความฝ่ายที่เกี่ยวข้องคัดค้านคำชี้ขาดของศาล ก่อนที่ศาลจะดำเนินคดีต่อไป ให้ศาลจดไว้ในรายงานซึ่งคำถามและข้อคัดค้าน ส่วนเหตุที่คู่ความคัดค้านยกขึ้นอ้างนั้น ให้ศาลใช้ดุลพินิจจดลงไว้ในรายงาน หรือกำหนดให้คู่ความฝ่ายนั้นยื่นคำแถลงเป็นหนังสือ

เพื่อรวมไว้ในสำนวน กับมีประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 119 บัญญัติว่า ไม่ว่าเวลาใด ๆ ในระหว่างที่พยานเบิกความ หรือภายหลังที่พยานได้เบิกความแล้ว แต่ก่อนมีคำพิพากษาให้ศาลมีอำนาจที่จะถามพยานด้วยคำถามใด ๆ ตามที่เห็นว่าจำเป็น เพื่อให้คำเบิกความของพยานบริบูรณ์หรือชัดเจนยิ่งขึ้น หรือเพื่อสอบสวนถึงพฤติการณ์ที่ทำให้พยานเบิกความเช่นนั้น ถ้าพยานสองคนหรือกว่านั้น เบิกความขัดกันในเรื่องสำคัญแห่งประเด็น เมื่อศาลเห็นสมควรหรือคู่ความฝ่ายใด ฝ่ายหนึ่งมีคำขอ ให้ศาลมีอำนาจเรียกพยานเหล่านั้นมาสอบถามปากคำพร้อมกันได้

ในการดำเนินการซักถามพยานผู้ชำนาญการพิเศษก็ ต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ดังที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้นด้วย

นอกจากนี้ยังมีข้อควรพิจารณาอยู่ประการหนึ่งว่าในการซักถามพยานเพื่อมุ่งตรวจสอบความน่าเชื่อถือของพยานนั้น การถามค้าน (Cross examination) จัดว่าเป็นหลักการตรวจสอบความน่าเชื่อถือของพยานที่ดีที่สุด เพราะลักษณะของการถามค้านนั้นสามารถใช้คำถามนำได้ ซึ่งเป็นการใช้คำถามที่แนะนำทางให้พยานตอบตามความต้องการของผู้ถาม เป็นคำถามที่พยานฟังแล้วรู้ว่าผู้ถามต้องการให้ตอบอย่างไร เช่นคำถามที่ให้พยานเลือกตอบว่า "ใช่" หรือ "ไม่ใช่" เป็นคำถามที่มุ่งเพื่อตรวจสอบจับเท็จพยาน เป็นคำถามที่มีวัตถุประสงค์เพื่อทำลายน้ำหนักแห่งคำพยานที่ได้ตอบข้อซักถามไปแล้ว (To weaken qualify or destroy the case of the opponent)⁴⁶ และทำให้ศาลหมดความเชื่อถือพยานนั้น

เนื่องจากลักษณะสำคัญซึ่งส่งผลต่อความน่าเชื่อถือของพยานผู้ชำนาญการพิเศษก็คือ ความเป็นผู้มีความรู้ความชำนาญ ตลอดจนมี

⁴⁶ ยิงศักดิ์ กฤษณจินดา, กฎหมายลักษณะพยาน, พิมพ์ครั้งที่ 3,

ประสบการณ์เป็นพิเศษเหนือกว่าบุคคลธรรมดาทั่ว ๆ ไปในเรื่องที่มาเปิดความนั้น
 ดังนั้นในการซักถามพยานผู้ชำนาญการพิเศษ ทางฝ่ายผู้กล่าวอ้างในคดีอาญา
 หมายถึง ทางฝ่ายโจทก์ก็ต้องเป็นฝ่ายนำสืบพยานก่อน ก็จะต้องซักถามเพื่อให้
 ผู้ชำนาญการพิเศษแสดงความรู้ความสามารถ ความชำนาญ และประสบการณ์ของตน
 เอง ตลอดจนความเห็นและเหตุผลแห่งความเห็นนั้นออกมาให้เต็มที่ ทั้งนี้เพื่อเป็น
 การแสดงความเป็นผู้ชำนาญการพิเศษ และเป็นการแสดงความน่าเชื่อถือรวมทั้ง
 ความไม่มีอคติของผู้ชำนาญการพิเศษ หลังจากนั้นทางฝ่ายตรงข้ามหรือจำเลยก็
 จะต้องถามค้านพยานผู้ชำนาญการพิเศษนั้น โดยจะต้องพยายามหักล้างหรือหาข้อ
 บกพร่องของพยานผู้ชำนาญการพิเศษ อันเป็นการตรวจสอบพยานผู้ชำนาญการพิเศษ
 นั้นเอง ไม่ว่าจะเป็นการถามค้านในเรื่องความรู้ความสามารถ ความชำนาญ หรือ
 ประสบการณ์ของพยาน หรือความน่าจะมีอคติของพยานผู้ชำนาญการพิเศษ เช่น
 มีความเกี่ยวพันเป็นญาติ หรือเพื่อน หรือเป็นผู้มีบุญคุณต่อกันกับพยานผู้ชำนาญการ
 พิเศษนั้น ซึ่งจะเป็นการทำลายน้ำหนักและความน่าเชื่อถือของพยานผู้ชำนาญการ
 พิเศษดังกล่าว

นอกจากนี้ยังมีข้อพิจารณาอีกประการหนึ่ง เกี่ยวกับ
 อำนาจของศาลในการซักถามพยานเพิ่มเติม ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความ
 อาญามาตรา 235 และ 228 กล่าวคือ ศาลควรจะให้ความสำคัญต่อบทบัญญัติ
 กฎหมายมาตรานี้ เพราะอาจมีบางกรณีที่คุณ้ความรู้หรือคาดการณ์ไม่ถึงก็ได้ว่า
 ปัญหาข้อเท็จจริงบางอย่าง ซึ่งต้องอาศัยความรู้ความสามารถพิเศษ หรือเป็นเรื่อง
 เฉพาะศาสตร์บางสาขานั้น หากนำผู้ชำนาญการพิเศษเข้ามาเกี่ยวข้องข้อพิสูจน์
 ข้อเท็จจริงด้วยแล้ว จะสามารถค้นหาความจริงหรือปัญหาข้อเท็จจริงนั้นได้กระจ่าง
 ชัดยิ่งขึ้น หรือการซักถามพยานผู้ชำนาญการพิเศษโดยคุณ้ความนั้นยังไม่ตรงประเด็น
 หรือยังไม่อาจทำความกระจ่างเพียงพอที่ศาลจะวินิจฉัยได้แล้ว ดังนั้นศาลควรมี
 บทบาทมากขึ้นในการพิสูจน์ความจริงดังกล่าว โดยการใช้อำนาจของศาลตามบท
 บัญญัติกฎหมาย ซึ่งศาลมีอำนาจกระทำการเรียกและสืบพยานผู้ชำนาญการพิเศษ
 เพิ่มเติมได้ เนื่องจากกระบวนการวิธีพิจารณาความของไทยนั้นเป็นระบบกล่าวหา

และระบบโต้สวนผสมกัน⁴⁷ ศาลจึงควรกระทำทุกอย่างเพื่อค้นหาความจริงให้ได้มากที่สุด ก่อนที่จะพิพากษาลงโทษบุคคลใดว่าได้กระทำความผิด ตามบทบัญญัติประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 227 และสำหรับผู้ชำนานฎการพิเศษนั้น ศาลก็มีอำนาจใช้ดุลพินิจได้อย่างเต็มที่อยู่แล้วที่จะแต่งตั้งผู้ชำนานฎการพิเศษได้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 243 ดังนั้น ศาลจึงควรใช้ประโยชน์จากบทบัญญัติของกฎหมาย ที่ให้อำนาจศาลใช้ดุลพินิจดังกล่าวให้เต็มที่ เพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม

2. การชั่งน้ำหนักค่าพยานของพยานผู้ชำนานฎการพิเศษในคดีอาญาของศาลไทย

กระบวนการพิจารณาคดีอาญาหรือกระบวนการยุติธรรมทางอาญานั้น มีลักษณะที่เป็นไปเพื่อคุ้มครองคู่ความทั้งสองฝ่าย กล่าวคือจำเลยผู้บริสุทธิ์ และโจทก์ผู้ได้รับความเสียหายทั้งสองฝ่ายให้ได้รับความยุติธรรมที่เท่าเทียมกัน คู่พิพาทต้องมีสิทธิและความสามารถในการต่อสู้คดีเท่าเทียมกันอย่างแท้จริง⁴⁸ (The aim of the concept of equality in criminal procedure is not formal equality, but rather actual equality) หลังจากที่ได้สืบพยานทั้งสองฝ่ายเสร็จแล้ว ผู้พิพากษาก็จะพิจารณาสำนวนตลอดจนพยานหลักฐานต่าง ๆ แล้ววินิจฉัยข้อเท็จจริงจากพยานหลักฐานของแต่ละฝ่ายเสียก่อนว่า มีข้อความจริงอะไรบ้าง และอะไรบ้างที่เป็นข้อความเท็จ หลังจากได้ความจริงของแต่ละฝ่ายแล้วก็จะทำการเปรียบเทียบชั่งน้ำหนักความจริงที่ได้ว่า เพียงพอที่จะฟังลงโทษจำเลยได้หรือไม่ ซึ่งการกระทำของศาลในลักษณะนี้เรียกว่า "การชั่งน้ำหนักพยาน

⁴⁷ ชวเลิศ โสภณวัต, "กฎหมายลักษณะพยานของไทยเป็นกฎหมายในระบบกล่าวหาจริงหรือ," *คุลพาท* 28 (พฤศจิกายน-ธันวาคม, 2524): 36-47.

⁴⁸ Dando Shigematsu, *Japanese criminal procedure*, Vol.14, (New York: New York University Press, 1965), pp. 84.

หลักฐาน" (Weighing of evidence)

การซึ่งนำพยานหลักฐานและการรับฟังพยานหลักฐานนั้น เป็นเรื่องคนละขั้นตอนกัน เพราะการที่ศาลใช้ดุลพินิจซึ่งนำพยานหลักฐานใด ย่อมแสดงว่าพยานหลักฐานนั้นได้ผ่านขั้นตอนการรับฟังโดยศาลแล้ว

นอกจากนั้น การซึ่งนำพยานหลักฐานในคดีแพ่งและในคดีอาญานั้นมีความแตกต่างกัน กล่าวคือ การซึ่งนำพยานหลักฐานในคดีแพ่งนั้น ศาลจะต้องวินิจฉัย โดยการซึ่งนำพยานหลักฐานของคู่ความทั้งสองฝ่ายเปรียบเทียบกันว่าฝ่ายใดมีเหตุผลและน้ำหนักดีกว่ากัน หากคู่ความฝ่ายใดมีพยานหลักฐานที่รับฟังได้มาน่าสืบ และอีกฝ่ายไม่อาจชี้ค้านทำลายน้ำหนักหรือความเชื่อถือแห่งพยานนั้นได้ และไม่อาจนำสืบให้เห็นเป็นอย่างอื่น ปกติศาลจะต้องตัดสินใจให้คู่ความฝ่ายที่มีพยานมาสืบเป็นฝ่ายชนะคดี แม้ว่าจะไม่ถึงกับปราศจากข้อสงสัยว่าอีกฝ่ายจะเป็นผู้กระทำความผิดก็ตาม แต่สำหรับในคดีอาญานั้น ศาลจะต้องพิจารณาพยานหลักฐานจนแน่ใจว่ามีการกระทำความผิดเกิดขึ้นจริง และจำเลยกระทำความผิดนั้นจึงจะลงโทษจำเลยได้ หากมีความสงสัยตามสมควรว่าจำเลยได้กระทำความผิดหรือไม่ ให้ศาลยกประโยชน์แห่งความสงสัยนั้นให้จำเลย ซึ่งหลักเกณฑ์นี้เป็นหลักสากลที่ให้ในอารยประเทศทั่วไป โดยนักนิติศาสตร์ถือกันว่า ปล่อยคนผิดสืบคนดีกว่าลงโทษคนบริสุทธิ์เพียงคนเดียว ดังนั้น ในคดีอาญาจึงมีภาระหนักในการที่จะต้องนำสืบพิสูจน์ความผิดของจำเลยให้ได้แจ้งชัดจนศาลแน่ใจปราศจากข้อสงสัย (Proof beyond reasonable of doubt) ว่าจำเลยทำผิดจริงศาลจึงจะลงโทษได้

ความแตกต่างของการซึ่งนำพยานหลักฐานในคดีแพ่งและคดีอาญา ดังกล่าวข้างต้นนี้ ศาลฎีกาไว้วินิจฉัยวางหลักไว้ในคำพิพากษาฎีกาที่ 899/2487 ดังนี้

"การซึ่งนำพยานหลักฐานในคดีอาญานั้นแตกต่างไปจากคดีแพ่งเพราะคดีอาญานั้นเป็นเรื่องที่โจทก์มีภาระการพิสูจน์ต้องพิสูจน์ให้เห็นความผิดของจำเลยจน

ปราศจากข้อสงสัยว่าจำเลยได้กระทำความผิดจริง หากพยานหลักฐานโจทก์ฟังไม่ได้ ก็จะไม่ลงโทษจำเลยไม่ได้แต่ในคดีแพ่ง เป็นเรื่องของการชั่งน้ำหนักพยานหลักฐานว่า พยานหลักฐานของฝ่ายไหนมีมากน้อยกว่ากัน แม้ว่าจะไม่ถึงกับปราศจากข้อสงสัย ศาลก็ยังชี้ขาดให้ฝ่ายนั้นชนะคดีได้

สำหรับปัญหาในเรื่องการชั่งน้ำหนักพยานหลักฐานเพื่อหาว่าข้อความจริงที่ คู่ความพิพาทกันในคดีเป็นอย่างไรนั้น ถือเป็นเรื่องที่อยู่ในดุลพินิจของศาล และเป็น ปัญหาข้อเท็จจริงซึ่งนักกฎหมายท่านหนึ่งมีความเห็นว่า⁴⁰ ข้อที่ว่าพยานหลักฐานใดมี น้ำหนักอย่างไรนั้น ไม่อาจวางเป็นกฎเกณฑ์ได้แน่นอนตายตัว เพราะความสำคัญอยู่ที่ ว่าศาลเชื่อถือแค่ไหน เพียงใด พยานที่น่าสืบแล้วเพียงพอหรือไม่ เหล่านี้ไม่ใช่เรื่อง ของกฎเกณฑ์ และ Lord Blackburn กล่าวไว้ในคดี Lord Advocate V. Bantyre (1879) ว่า "The weight of evidence depends on rule of common sense"

คำกล่าวเช่นนี้นับได้ว่าเป็นหลักการพื้นฐานในกฎหมายลักษณะพยานของ เกือบจะทุกระบบกฎหมาย หลัก Free appreciation of evidence ใน กฎหมายเยอรมันซึ่งให้อำนาจศาลอย่างกว้างขวางที่จะ "ประเมินค่า" พยานหลักฐาน แต่ละชั้นในคดีตามดุลพินิจอิสระ และชอบด้วยเหตุผล (free and reasonable discretion)⁵⁰ แสดงให้เห็นถึงหลักที่ว่า การชั่งน้ำหนักพยานหลักฐาน เป็น เรื่องที่อยู่ในดุลพินิจของศาลได้อย่างเด่นชัดที่สุด

⁴⁰ คณิง ฤาไชย, พยาน (กรุงเทพฯ: สารศึกษาการพิมพ์, 2521), หน้า 84.

⁵⁰ จรัญ ภักดีธนากุล, "พยานปากต่อปากยืนยันกันในคดีอาญา: ปัญหาหนึ่ง ในการชั่งน้ำหนักพยานหลักฐาน," วารสารนิติศาสตร์ 16 (มิถุนายน 2529): 132.

สำหรับการซึ่งนำหนักพยานหลักฐานในคดีอาญาของศาลไทยนั้น หลักดังกล่าวได้ปรากฏอยู่ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 227 ซึ่งได้บัญญัติไว้ดังนี้

"ให้ศาลใช้ดุลพินิจวินิจฉัยซึ่งนำหนักพยานหลักฐานทั้งปวง อย่าพิพากษาลงโทษจนกว่าจะแน่ใจว่ามีการกระทำผิดจริงและจำเลยเป็นผู้กระทำผิดนั้น

เมื่อมีความสงสัยตามสมควรว่าจำเลยได้กระทำผิดหรือไม่ ให้ยกประโยชน์แห่งความสงสัยนั้นให้จำเลย"

นอกจากนั้นแล้วศาลฎีกายังได้วินิจฉัยยืนยันตามหลักดังกล่าวด้วย เช่น คำพิพากษาฎีกาที่ 2018/2526 "พยานโจทก์ยืนยันเมื่อได้ดูตัวจำเลยและเมื่อให้การต่อพนักงานสอบสวนว่าจำเลยเป็นคนร้าย โดยมีพฤติการณ์ที่น่าเชื่อถือว่าพยานจำหน้าคนร้ายได้ พนักงานสอบสวนก็เบิกความว่าพยานยืนยันไว้เช่นนั้น ครั้นเมื่อมาเบิกความต่อศาล พยานกลับเบิกความบ่ายเบี่ยงว่าจำเลยคล้าย ๆ คนร้ายโดยไม่ได้ให้เหตุผลว่าเหตุใดจึงไม่ตรงกับที่เคยยืนยันไว้ ศาลฟังตามที่พยานยืนยันไว้ต่อพนักงานสอบสวน" ข้อสังเกต - พยานให้การต่อพนักงานสอบสวนอย่างหนึ่งแต่เบิกความไปอีกอย่างหนึ่ง เมื่อพยานให้การขัดกันโดยมีพิรุณขณะให้การในชั้นศาลศาลจึงต้องซึ่งนำหนักพยานหลักฐานทั้งปวง คดีนี้ศาลเชื่อคำเบิกความที่พยานให้การไว้ในชั้นสอบสวน

คำพิพากษาฎีกาที่ 3065/2526 "โจทก์ไม่ได้ตัวผู้เสียหายทั้งสามซึ่งเป็นพยานสำคัญที่รู้เห็นว่าจำเลยกระทำความผิดมาสืบในชั้นศาล คงมีแต่บันทึกคำให้การของพยานเหล่านั้นในชั้นสอบสวนส่งเป็นพยานเท่านั้น คำให้การในชั้นสอบสวนเป็นพยานบอกเล่า จะรับฟังได้แต่เพียงเป็นพยานประกอบคำเบิกความของพยานในชั้นศาล เมื่อคำเบิกความของพยานโจทก์ในชั้นศาลไม่มีผู้ใดรู้เห็นว่าจำเลยกระทำความผิด คงมีแต่บันทึกการจับกุมและคำให้การชั้นสอบสวนของพยาน จึงไม่พอฟัง

ลงโทษจำเลยได้ แม้จำเลยจะมีได้สืบพยานก็เป็นภาระหน้าที่ของโจทก์ที่ต้องนำพยานหลักฐานมาสืบพิสูจน์ให้เห็นถึงความผิดของจำเลย หากใช้เป็นหน้าที่ของจำเลยไม่" ข้อสังเกต - คดีนี้ศาลไม่ลงโทษจำเลยไม่ใช้เพราะเหตุไม่เชื่อพยานโจทก์ แต่เนื่องจากพยานโจทก์ยังไม่มีน้ำหนักเพียงพอที่จะลงโทษจำเลยได้

อย่างไรก็ตาม หลักดังกล่าวนี้มีอาจจะถือเป็นคำตอบทั้งหมดของเรื่องการชั่งน้ำหนักพยานหลักฐานได้ การที่จะปล่อยให้เรื่องนี้อยู่ในดุลพินิจของศาลโดยไม่มี การคัดค้านพิจารณา "แนวทาง" (Guidelines) ประการใดประการหนึ่งประกอบไว้ด้วยเลยนั้น ไม่เพียงแต่จะทำให้คู่ความและประชาชนไม่อาจจะเข้าใจถึง Sense of justice ของศาลได้เท่านั้น แต่ยังจะทำให้ความยากลำบากให้แก่บรรดาผู้พิพากษาหรือศาลเองด้วยว่าจะอาศัยอะไรเป็นหลักหรือเป็นแนวทางที่มีประสิทธิภาพในการใช้ดุลพินิจชั่งน้ำหนักพยานหลักฐานของตนได้บ้าง โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้พิพากษาในศาลชั้นต้น ซึ่งจะต้องถูกควบคุมการใช้ดุลพินิจด้วยดุลพินิจของผู้พิพากษาในศาลสูงอีกชั้นหนึ่ง ด้วยเหตุนี้จึงอาจกล่าวเป็นนัยตรงข้ามได้ว่า หลักที่ว่า การชั่งน้ำหนักพยานหลักฐานเป็นเรื่องการใช้ดุลพินิจของศาลนั้น เป็นเพียงแค่จุดเริ่มต้นของเรื่องที่ยากที่สุดเรื่องหนึ่งในวิชาชีพกฎหมาย ความยากของเรื่องอาจแสดงให้เห็นได้ชัดขึ้นในรูปของคำถามที่ว่า ศาลจะใช้หรือควรจะใช้ดุลพินิจในเรื่องนี้อย่างไร หรือศาลมีหรือควรจะมีแนวทางในการใช้ดุลพินิจในเรื่องนี้อย่างไร

ข้อเสนอประการหนึ่งซึ่งพอจะให้ไว้ในขั้นนี้ได้ก็คือ ศาลจะใช้ดุลพินิจอันยิ่งใหญ่ไปตามอำเภอใจ โดยไม่คำนึงถึงหลักกฎหมายที่เกี่ยวข้อง แนวบรรทัดฐาน คำพิพากษาฎีกา ความสมเหตุสมผล ตลอดจนพฤติการณ์แห่งหลักฐานในคดีไม่ได้⁵¹

แต่เนื่องจากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้มุ่งศึกษาแต่เฉพาะในส่วนของพยานผู้ชำนาน การพิเศษในคดีอาญา ซึ่งแม้ในเรื่องของการชั่งน้ำหนักพยานหลักฐาน (Weighing

⁵¹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 133.

of evidence) จะขึ้นอยู่กับการใช้ดุลพินิจโดยอิสระและชอบด้วยเหตุผล (Free and reasonable discretion) ของศาล เช่นเดียวกับพยานหลักฐานอื่น ๆ ก็ตาม แต่ในส่วนของแนวทางการใช้ดุลพินิจของศาลในการชี้หน้าหนักคำพยานของพยานผู้เชี่ยวชาญพิเศษนั้น ยังอาจทำการศึกษาถึงแนวทางที่ศาลจะต้องคำนึงถึงในการใช้ดุลพินิจนั้นได้ใน 4 ประการด้วยกัน คือ

- 2.1 หลักกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการใช้ดุลพินิจของศาล
- 2.2 บรรทัดฐานแห่งคำพิพากษาฎีกา
- 2.3 ความสมเหตุสมผล สัมมูลสำนึก และโอกาสแห่งความเป็นไปได้
- 2.4 พฤติการณ์แห่งพยานหลักฐานในคดี

2.1 หลักกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการใช้ดุลพินิจของศาล

ในการใช้ดุลพินิจของศาลในการชี้หน้าหนักพยานหลักฐานนั้น แม้ว่าประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 227 จะบัญญัติให้เป็นเรื่องที่อยู่ในดุลพินิจของศาลก็ตาม แต่ก็มีใช้ว่าศาลจะใช้ดุลพินิจชี้หน้าหนักพยานหลักฐานซึ่งเป็นเรื่องปัญหาข้อเท็จจริงได้ตามอำเภอใจ ศาลยังคงต้องคำนึงถึงหลักกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการใช้ดุลพินิจชี้หน้าหนักพยานหลักฐานด้วย เพราะว่าในการที่ศาลจะทำคำพิพากษาหรือคำสั่งนั้น ศาลจะต้องให้เหตุผลในการวินิจฉัยไว้ด้วย ซึ่งอาจกล่าวได้ว่า การใช้ดุลพินิจของศาลในการชี้หน้าหนักพยานหลักฐานนั้น มิได้เป็นไปอย่างไม่มีขอบเขตจำกัด หากแต่การใช้ดุลพินิจดังกล่าวนั้นจะถูกตรวจสอบโดยเหตุผล ซึ่งศาลแสดงออกในการใช้ดุลพินิจโดยจะปรากฏในคำพิพากษา ตามที่ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 186 ได้บัญญัติไว้ ดังนี้

"คำพิพากษาหรือคำสั่งต้องมีข้อสำคัญเหล่านี้เป็นอย่างน้อย

.....

(4) ข้อหาและค่าให้การ

- (5) ข้อเท็จจริงซึ่งพิจารณาได้ความ
- (6) เหตุผลในการตัดสินทั้งในปัญหาข้อเท็จจริงและข้อกฎหมาย
....."

ข้อหาและค่าให้การฟ้องขึ้นหรือไม่หรือข้อเท็จจริงได้ความอย่างไร ในการพิจารณาเป็นเรื่องของเหตุผลทั้งสิ้น ฉะนั้นบทบัญญัติในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 186 (4)-(6) จึงเป็นเรื่องเดียวกันหรือเกี่ยวพันกัน

เหตุผลในการตัดสินคดีในคำพิพากษาต้องประกอบด้วยเหตุผล ทั้งในปัญหาข้อเท็จจริงและข้อกฎหมาย เช่น ต้องกล่าวว่าข้อเท็จจริงได้ความพยานหลักฐานอย่างไร เพราะเหตุใด ในกรณีที่มีข้อยกเว้นความผิด ข้อบรรเทาโทษ หรือเพิ่มโทษ จะต้องกล่าวถึงข้อเท็จจริงนั้นด้วยพร้อมทั้งให้เหตุผล นอกจากนี้ ในการกำหนดความเบาหนักของโทษที่จะลง ก็ชอบที่จะต้องให้เหตุผลด้วยว่าที่ลงโทษเช่นนั้นเพราะเหตุใด เป็นต้น⁵² และในการเขียนคำพิพากษานั้นคำวินิจฉัยข้อเท็จจริงและเหตุผล เชื้อข้อไหน เพราะเหตุใด กล่าวให้ชัดเจน หรือเพียงยังเชื้อข้อที่น่าสืบไม่ได้คือน่าสืบไม่สม หรือไม่พอฟังหักล้างข้อสันนิษฐาน⁵³

⁵² คณิต ฌ นคร, กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, หน้า 170.

⁵³ จิตติ ดิงศักดิ์, "ข้อสังเกตในการซึ่งน้ำหนักพยานหลักฐานและการเขียนคำพิพากษา," ใน คู่มือตุลาการภาคปฏิบัติเกี่ยวกับคดีแพ่ง คดีอาญา คดีล้มละลาย คดีอาญาในศาลแขวง คดีเด็กและเยาวชน เล่ม 1, สมชัย ศิริบุตร และ จิระวรรณ ศิริบุตร, บรรณาธิการ (กรุงเทพฯ: แสงสุทธิการพิมพ์, 2525), หน้า 361.

กรณีคำวินิจฉัยที่ชอบด้วยมาตรา 186 (5), (6) นั้น ดูได้จากคำพิพากษา
ฎีกาที่ 2320/2523 , 2870/2524 , 3241/2528 , 1487/2530 และ 3052
/2531^{๕๔}

สำหรับหลักกฎหมายที่ศาลจะต้องคำนึงถึงในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการใช้
ดุลพินิจซึ่งนำหลักพยานหลักฐานนั้น อาจยกตัวอย่างได้ เช่น หลักกฎหมายที่ว่าพยาน
หลักฐานที่ศาลจะนำมาใช้เป็นหลักในการวินิจฉัยปัญหาข้อเท็จจริงได้นั้น จำกัดยุแต่
พยานหลักฐานในสำนวนคดี เรื่อนั้นเท่านั้น จะนำสิ่งที่คู่ความไม่ได้นำสืบและศาล
มิได้ใช้อ่านาจเรียกมาเป็นพยานหลักฐานในสำนวน มาใช้ประกอบดุลพินิจในการ
ซึ่งนำหลักพยานหลักฐานไม่ได้ เว้นแต่จะเป็นข้อกฎหมายหรือข้อเท็จจริงที่ศาลรู้ได้
เองดังที่เรียกกันว่า Judicial notice^{๕๕} เช่น

คำพิพากษาฎีกาที่ 987/2491 วินิจฉัยว่า คณะกรรมการจังหวัดส่งประกาศ
ที่ออกตามความในพระราชบัญญัติเครื่องอุปโภคบริโภคมายังศาล เพื่อให้ผู้พิพากษา
และเจ้าหน้าที่ศาลทราบ ไม่ใช่ส่งอ้างเป็นพยานในสำนวนความ จึงไม่ถือว่าเป็น
พยานในสำนวนความ แม้ผู้พิพากษาจะทราบก็ยกมาใช้ในสำนวนความไม่ได้

หลักกฎหมายที่ศาลจำเป็นต้องคำนึงถึงอยู่เสมอในการใช้ดุลพินิจซึ่ง
นำหลักพยานหลักฐานที่อาจยกมาเป็นตัวอย่างได้อีกประการหนึ่งก็คือ หลักกฎหมาย
ที่เกี่ยวกับภาระการพิสูจน์ (Legal burden of proof) ซึ่งในคดีอาญานั้น
ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาได้ กำหนดไว้ในมาตรา 174 วรรค 1 และ
วรรค 2 ว่า

^{๕๔} เริงธรรม ลัดพลี, สัมมนากฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา
(กรุงเทพฯ: สหมิตรออฟเซต, 2534), หน้า 220.

^{๕๕} จรัญ ภักดีธนากุล, "พยานปากต่อปากยืนยันกันในคดีอาญา: ปัญหาหนึ่ง
ในการซึ่งนำหลักพยานหลักฐาน, หน้า 134

"ก่อนนำพยานเข้าสืบ โจทก์มีอำนาจเปิดคดีเพื่อให้ศาลทราบคดีโจทก์ คือ แกลงถึงลักษณะของฟ้อง อีกทั้งพยานหลักฐานที่จะนำสืบเพื่อพิสูจน์ความผิดของจำเลย เสร็จแล้วให้โจทก์นำพยานเข้าสืบ

เมื่อสืบพยานโจทก์แล้ว จำเลยมีอำนาจเปิดคดีเพื่อให้ศาลทราบคดี จำเลย โดยแกลงข้อเท็จจริงหรือข้อกฎหมายซึ่งตั้งใจอ้างอิง ทั้งแสดงพยาน หลักฐานที่จะนำสืบ เสร็จแล้วให้จำเลยนำพยานเข้าสืบ"

หมายความว่าตามหลักทั่วไปแล้ว โจทก์มีหน้าที่นำสืบก่อนเสมอ และการ พิจารณาพิพากษาก็ต้องหยิบยกพยานหลักฐานของโจทก์ขึ้นวินิจฉัยก่อน แต่ก็มีข้อยกเว้น ในบางกรณีที่หน้าที่นำสืบตกอยู่แก่จำเลย ซึ่งในกรณีเช่นนั้นหากจำเลยนำสืบได้ไม่สม ก็น่าจะต้องแพ้คดีไป⁵⁶ ซึ่งมีแนวคำพิพากษาฎีกา ดังนี้

ศาลจะต้องพิจารณาพยานหลักฐานของโจทก์เป็นสำคัญ เพราะกฎหมาย ถือว่าโจทก์มีหน้าที่นำสืบพิสูจน์ความผิดของจำเลย และต้องนำสืบพยานก่อนให้เห็น ว่าจำเลยเป็นผู้กระทำความผิด (มาตรา 174 มีคำพิพากษาฎีกาที่ 862/2503 , 1217/2503 , 2823-2824/2516 , 1972/2517 , 728/2524)⁵⁷

⁵⁶ บัญญัติ สุชีวะ, "ข้อสังเกตในการชี้หน้าหนักพยานหลักฐานและการ เขียนคำพิพากษา," ใน คู่มือตุลาการภาคปฏิบัติเกี่ยวกับคดีแพ่ง คดีอาญา คดีล้ม ละลาย คดีอาญาในศาลแขวง คดีเด็กและเยาวชน เล่ม 1, สมชัย ศิริบุตร และ จีระวรรณ ศิริบุตร, บรรณาธิการ (กรุงเทพฯ: แสงสุกษิการพิมพ์, 2525), หน้า 365.

⁵⁷ เริงธรรม ลัดพลี, คำอธิบายกฎหมายพยานหลักฐาน (กรุงเทพฯ: พิมพ์ดี, 2535), หน้า 131.

ตามพระราชบัญญัติการพนัน พ.ศ. 2478 มาตรา 6 บัญญัติว่า ผู้ใดอยู่ใน
วงการพนันแล้วให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าเป็นผู้เล่นด้วย ผู้ใดจะอ้างเป็นอย่างอื่น ผู้นั้น
จะต้องนำสืบ (คำพิพากษาฎีกาที่ 672/2490)

นอกจากหลักกฎหมายว่าด้วยพยานหลักฐานดังกล่าวข้างต้น ซึ่งศาลจะต้อง
คำนึงถึงและนำมาใช้ในการชี้หน้าหนักคำพยานผู้ชำนาญการพิเศษด้วย เช่นเดียวกับ
ใช้ในการชี้หน้าหนักพยานหลักฐานอื่น ๆ นั้น ในส่วนของพยานผู้ชำนาญการพิเศษเอง
ก็ยังมีกฎหมายบัญญัติถึงไว้เป็นการเฉพาะเกี่ยวกับการเบิกความเป็นพยาน ซึ่งศาล
จะต้องคำนึงถึงในการใช้ดุลพินิจชี้หน้าหนักคำพยานผู้ชำนาญการพิเศษด้วย โดย
ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาได้บัญญัติไว้ในมาตรา 14 ซึ่งเป็นเรื่องการ
วินิจฉัยความสามารถในการต่อสู้คดีของผู้ต้องหาหรือจำเลย และมาตรา 244 ซึ่ง
เป็นเรื่องการชั้นสูตรศพโดยผู้ชำนาญการพิเศษ ซึ่งพิจารณาได้ดังนี้

2.1.1 การวินิจฉัยความสามารถในการต่อสู้คดีของผู้ต้องหาหรือจำเลย

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 14 บัญญัติว่า
"ในระหว่างทำการสอบสวน ใต้สวนมูลฟ้อง หรือพิจารณา ถ้ามีเหตุควรเชื่อว่า
ผู้ต้องหาหรือจำเลยเป็นผู้วิกลจริตและไม่สามารถต่อสู้คดีได้ ให้พนักงานสอบสวนหรือ
ศาลแล้วแต่กรณี สั่งให้พนักงานแพทย์ตรวจผู้นั้น เสร็จแล้วให้เรียกพนักงานแพทย์ผู้นั้น
มาให้ถ้อยคำ หรือให้การว่าตรวจได้ผลประการใด

ในกรณีที่พนักงานสอบสวนหรือศาล เห็นว่าผู้ต้องหาหรือจำเลย
เป็นผู้วิกลจริตและไม่สามารถต่อสู้คดีได้ ให้งดการสอบสวนใต้สวนมูลฟ้องหรือ
พิจารณาไว้จนกว่าผู้นั้นหายวิกลจริตหรือสามารถจะต่อสู้คดีได้....."

ความในมาตรานั้นแสดงว่า ให้ศาลฟังความเห็นของผู้ชำนาญการ
การพิเศษว่าจำเลยเป็นผู้วิกลจริต สามารถต่อสู้คดีได้หรือไม่ แม้จะมอบความวินิจฉัย

ในขั้นที่สุดไว้แก่ศาลกล่าวคือ ใช้ถ้อยคำว่า ให้เรียกพนักงานแพทย์ผู้นั้นมาให้การว่า ตรวจได้ผลประการใด ในกรณีที่ศาลเห็นว่าจำเลยเป็นผู้วิกลจริตไม่สามารถจะต่อสู้คดีได้ตั้งนี้ก็ดี แต่ในทางปฏิบัตินั้นศาลมักจะถือเอาค่าของแพทย์ผู้ชำนาญการพิเศษนั้น เป็นประมาณว่าจำเลยจะสามารถต่อสู้คดีได้หรือไม่⁵⁸ ทั้งนี้เพราะศาลนั้นไม่ได้ศึกษาถึงเรื่องเกี่ยวกับการวิกลจริต จึงมิได้มีความรู้ลึกซึ้งจนสามารถวินิจฉัยเป็นเด็ดขาดได้ว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยเป็นผู้วิกลจริตจริงหรือไม่ การที่มาตรฐานบัญญัติว่า ศาลเห็นว่ามีเหตุการณ์เชื่อว่าจำเลยหรือผู้ต้องหาวิกลจริตนั้น เป็นเพียงแต่ให้ศาลประมาณการหรือคาดคะเนในเบื้องต้นเท่านั้น หากให้ศาลวินิจฉัยเด็ดขาดถึงความวิกลจริตโดยอาศัยความรู้ความสามารถของศาลเองไม่ ดังนั้นศาลจึงต้องพึ่งพาแพทย์ซึ่งเป็นผู้ที่มีความรู้ศึกษาในเรื่องนี้เป็นผู้วินิจฉัย (ควรเป็นจิตแพทย์) ถึงความวิกลจริตแล้วรายงานให้ศาลทราบ หรืออาจกล่าวอีกนัยหนึ่งว่า ความเห็นของแพทย์ผู้ตรวจตามมาตรฐานนี้ คือความเห็นหรือคำพยานของผู้ชำนาญการพิเศษนั่นเอง

ดังนั้นในเรื่องการตรวจพิสูจน์ความวิกลจริต ความสามารถในการต่อสู้คดีของผู้ต้องหาหรือจำเลย ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 14 นี้ ศาลจะยึดถือคำวินิจฉัยของแพทย์ซึ่งเป็นพยานผู้ชำนาญการพิเศษเป็นหลัก แต่มีข้อสังเกตคือ แม้ว่าแพทย์ผู้ชำนาญการพิเศษจะวินิจฉัยว่าจำเลยวิกลจริตก็ตาม แต่หากจำเลยยังสามารถต่อสู้คดีได้ ก็ต้องดำเนินคดีต่อไป เพราะมาตรา 14 นี้ มุ่งประสงค์ไปที่ความสามารถต่อสู้คดีของผู้ต้องหาหรือจำเลย เป็นสำคัญ เช่น

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 928/2499 ศาลสั่งให้แพทย์ตรวจจิตใจของจำเลย แพทย์รายงานว่าจำเลยเป็นลมบ้าหมู อาการวิกลจริตมีขึ้นเวลาจำเลยชก ถ้าไม่ชกก็เป็นคนปกติ ดังนั้นแม้จะปรากฏในรายงานแพทย์ว่าจำเลยวิกลจริต แต่ปรากฏว่าจำเลยยังสามารถต่อสู้คดีได้ศาลก็ทำการพิจารณาต่อไปได้

⁵⁸ ประมุข สุวรรณศรี, คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยาน, หน้า 133.

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 3248/2532 การไม่ปฏิบัติตาม
 มาตรา 14 เสียก่อนเป็นการดำเนินกระบวนการนี้ไม่ชอบด้วยกฎหมาย ศาลฎีกา
 มีอำนาจตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 208(2) 225 ในวันที่
 จะสั่งให้ศาลชั้นต้นดำเนินกระบวนการใหม่ให้ถูกต้องและเหมาะสมต่อไป

2.1.2 การขึ้นสูตรศพโดยผู้ชำนาญการพิเศษ

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 244 บัญญัติว่า

"ถ้าศาล หรือพนักงานฝ่ายปกครอง หรือตำรวจชั้นผู้ใหญ่ เห็น
 จำเป็นเนื่องในการไต่สวนมูลฟ้อง พิเคราะห์หรือสอบสวน ที่จะต้องตรวจศพ แม้ว่าจะ
 ได้บรรจุหรือฝังแล้วก็ตาม ก็ให้มีอำนาจสั่งให้เอาศพนั้นให้ผู้ชำนาญการพิเศษตรวจได้"

ความในมาตรานี้แสดงว่าหากศาลเห็นว่ามีข้อสงสัยใด ๆ เกี่ยว
 กับสาเหตุการตาย หรือข้อสงสัยใด ๆ เกี่ยวกับประเด็นในคดีซึ่งจำเป็นจะต้องทำ
 การตรวจซากศพเพื่อพิสูจน์ทราบแล้ว ศาลมีอำนาจสั่งให้เอาศพนั้นให้ผู้ชำนาญการ
 พิเศษตรวจได้ แม้ว่าจะได้บรรจุหรือฝังศพนั้นแล้วก็ตาม ซึ่งวิธีการตรวจซากศพ
 ดังกล่าวนี้นี้ ศาลได้ให้เป็นเรื่องที่ผู้ชำนาญการพิเศษดำเนินการเองทั้งสิ้น เพราะ
 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามีได้วางหลักเกณฑ์หรือแนวทางไว้แต่อย่างใด
 คงปล่อยให้เป็นเรื่องของผู้ชำนาญการพิเศษโดยลำพัง จากความข้อนี้ย่อมส่งผล
 โดยนัยให้เห็นได้ว่า ศาลได้ยอมรับและให้น้ำหนักความเชื่อถือในความรู้ ความ
 สามารถตลอดจนความเห็นของผู้ชำนาญการพิเศษอันเป็นผลมาจากการตรวจศพนั้น

สำหรับในส่วนของผู้ชำนาญการพิเศษตามมาตรานี้ อาจเป็น
 แพทย์ผู้มีความรู้ในทางกายวิภาคศาสตร์ ผู้ชำนาญการด้านตรวจวิधिป็น หรือนักเคมีผู้ม
 ความรู้เชี่ยวชาญก็ได้ ทั้งนี้ย่อมสุดแล้วแต่ศาลจะประสงค์ตรวจสอบสิ่งใดจากศพนั้น
 ศาลก็จะตั้งผู้ชำนาญการพิเศษในสาขานั้นเป็นผู้ตรวจพิสูจน์ศพ

ดังนั้น ในเรื่องการขึ้นสู่ตรรกศาสตร์ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 244 นี้ ศาลจะเชื่อถือรายงานการตรวจพิสูจน์จากผู้ชำนาญการพิเศษเป็นหลัก

2.2 แนวบรรทัดฐานแห่งคำพิพากษาศาลฎีกาเกี่ยวกับการใช้ดุลพินิจในการชั่งน้ำหนักคำพยานผู้ชำนาญการพิเศษ

คำพิพากษาของศาลนั้นตามปกติเป็นการตัดสินปัญหาข้อเท็จจริง ตามกฎหมายที่กฎหมายได้บัญญัติไว้ ซึ่งตามกฎหมายไทยนั้นศาลฎีกาเป็นศาลสูงสุด คำพิพากษาของศาลฎีกาถือเป็นที่สุด นอกจากนั้นแล้วคำพิพากษาศาลฎีกานั้นยังมีคุณค่าในฐานะที่ได้ผ่านการพิจารณากลับกรองทั้งข้อเท็จจริง และกอบปรไปด้วยข้อกฎหมายจากศาลชั้นต้น ศาลอุทธรณ์ และศาลฎีกา ซึ่งเห็นว่าข้อขัดแย้งกฎหมายและความยุติธรรมแล้ว และยังเป็นเครื่องช่วยส่งเสริมในการศึกษาทฤษฎีและหลักกฎหมายในทางภาคปฏิบัติ ตลอดจนแนวความคิดเห็นในการใช้กฎหมาย การตีความกฎหมาย และวิวัฒนาการของการใช้กฎหมายในการวินิจฉัยคดีจากอดีตจนถึงปัจจุบัน คำพิพากษาศาลฎีกานี้ยังเป็นบรรทัดฐานอย่างดี ที่ผู้พิพากษาจะใช้เป็นแนวทางประกอบการวินิจฉัยคดี แต่อย่างไรก็ตามคำพิพากษาที่ตัดสินในปัญหาข้อเท็จจริงนั้นไม่มีผลผูกพันให้ศาลในคดีหลังต้องตัดสินเช่นเดียวกัน เพราะข้อเท็จจริงปลีกย่อยของแต่ละคดีนั้นย่อมไม่เหมือนกัน ประกอบกับคำพิพากษาศาลฎีกาในคดีก่อนนั้นเป็นความเห็นคำวินิจฉัยของผู้พิพากษาที่พิจารณาจากพยานหลักฐานในคดี แล้วชี้ขาดลงไปว่าข้อเท็จจริงเป็นอย่างไร ซึ่งผู้พิพากษาคดีเรื่องปัจจุบันไม่มีโอกาสสืบข้อเท็จจริงที่ปรากฏเลย และผู้พิพากษาในคดีที่มีคำพิพากษาศาลฎีกานั้น ก็ไม่ได้มาเป็นพยานเพื่ออธิบายเหตุผลว่าเหตุใดจึงสรุปข้อเท็จจริงออกมาตามที่ปรากฏในคำพิพากษาศาลฎีกา

สำหรับในส่วนของการใช้ดุลพินิจชั่งน้ำหนักพยานหลักฐานนั้น แนวคำพิพากษาศาลฎีกาสามารถใช้เป็นบรรทัดฐานได้อย่างดี ที่จะยึดถือเป็นแนวทางประกอบการดุลพินิจในการชั่งน้ำหนักพยานหลักฐาน ว่าพยานหลักฐานนั้นเพียงพอหรือไม่ และ

ใครควรจะเป็นฝ่ายชนะคดี ดังปรากฏในหมายเหตุท้ายคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2213/2530 โดย ไพโรจน์ วายุภาพ ได้กล่าวไว้ว่า "การซึ่งนำหลักพยานหลักฐานที่โจทก์นำสืบมาเพียงพอที่จะฟังลงโทษจำเลยได้หรือไม่ เป็นเรื่องดุลพินิจของศาลประการหนึ่ง อันเป็นปัญหาข้อเท็จจริง มิใช่ปัญหาข้อกฎหมาย สำหรับปัญหาข้อกฎหมายนั้น มีหลักฐานที่แน่นอนตามที่ตัวบทกฎหมายต่าง ๆ ได้บัญญัติไว้ ซึ่งผู้พิพากษาจะนำมาใช้เป็นเหตุผลอ้างอิงในการพิพากษาได้ ทั้งต้องอ้างตามนั้นโดยจะนำเหตุผลอื่นนอกเหนือจากกฎหมายมาใช้หาได้ไม่ แต่สำหรับปัญหาข้อเท็จจริงดังกล่าวนี้ไม่มีเหตุผลอันใดแน่นอนหรือที่จะรู้ได้ว่าอย่างไร อยู่ที่ไหน ที่จะนำมาใช้อ้างอิงในการวินิจฉัยซึ่งนำหลักพยานหลักฐานว่ามีน้ำหนักให้เชื่อฟังลงโทษจำเลยได้หรือไม่ ข้ออ้างใดจะมีน้ำหนักดีหรือไม่นั้น จึงอาจจะกล่าวได้แต่เพียงว่าต้องพิจารณาจากสามัญสำนึกของวิญญูชน ซึ่งถ้าเห็นด้วยกับข้ออ้างให้ยกมาสนับสนุนการซึ่งนำหลักพยานหลักฐานนั้นว่าชอบด้วยเหตุและผลแล้ว ย่อมเป็นคำวินิจฉัยที่ดี ทั้งนี้อาจศึกษาได้จากแบบอย่างในคำพิพากษาศาลฎีกาที่ได้ยกข้ออ้างอันเป็นเหตุผลใช้กันมาแล้วบ้าง และใช้สม่ำเสมอเพียงใด อันจะพอเป็นแนวทางในการที่จะใช้อ้างต่อไปได้"^{๕๐}

ดังนั้นอาจกล่าวได้ว่า ในเรื่องของการซึ่งนำหลักพยานหลักฐาน ซึ่งเป็นเรื่องของการใช้ดุลพินิจและเป็นปัญหาข้อเท็จจริง ศาลไม่จำเป็นต้องคำนึงถึงแนวคำพิพากษาศาลฎีกาในเรื่องทำนองนั้นแต่อย่างใด แต่หากว่าเมื่อศาลได้พิจารณาโดยสามัญสำนึก (Common Sense) ของวิญญูชนแล้ว เห็นด้วยกับการใช้ดุลพินิจซึ่งนำหลักพยานหลักฐานในคำพิพากษาศาลฎีกานั้น ว่ามีความสมเหตุสมผลและได้มีการใช้เหตุผลนั้นสนับสนุนมาโดยตลอดสม่ำเสมอแล้ว ก็ย่อมนำคำพิพากษาศาลฎีกานั้นมาเป็นแนวทางในการใช้ดุลพินิจของศาลได้ต่อไป หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งได้ว่า หากมีแนวคำพิพากษาศาลฎีกาได้เคยวางบรรทัดฐาน หรือแนวทางในเรื่องการใช้ดุลพินิจซึ่งนำหลักพยานหลักฐานในเรื่องใดเป็นการเฉพาะ การใช้ดุลพินิจซึ่งนำหลักพยานหลักฐานในเรื่อง

^{๕๐} กระทรวงยุติธรรม, คำพิพากษาศาลฎีกา พ.ศ. 2530 เล่มที่ 8

เดียวกันนั้นในคดีหลัง ก็น่าจะต้องคำนึงถึงหลักเกณฑ์และเหตุผลที่คำพิพากษาศาลฎีกานั้น ได้วางแนวทางไว้ด้วย

สำหรับแนวคำพิพากษาศาลฎีกาในเรื่องการใช้ดุลพินิจซึ่งนำหนักคำพยานของ พยานผู้ชำนาญการพิเศษของศาลไทยนั้น ผู้เขียนขอหยิบยกขึ้นมาพิจารณาและ วิเคราะห์โดยแยกเป็นหมวดหมู่ดังต่อไปนี้

(1) ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับความเห็นของแพทย์ ที่ทำการตรวจร่างกาย ตรวจกลุ่มโลหิตในกรณีเช่นนี้ ศาลจะให้ความเชื่อถือมาก แต่ในการวินิจฉัยพิพากษา นั้นศาลจะพิจารณาถึงพยานแวดล้อมหรือพยานประพัตเหตุแวดล้อม ประกอบด้วยว่ามี ความสมเหตุสมผลสอดคล้องกลมกลืน ตลอดจนโอกาสแห่งความเป็นไปได้แค่ไหน เพียงไร และการเบิกความนั้น แพทย์ต้องมาเบิกความต่อหน้าศาลด้วยตามประมวล กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 243 วรรคสอง

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1264/2513 นายแพทย์ไพโรจน์ผู้ทำการผ่าตัดและ รักษาบาดแผลของผู้เสียหายได้ให้การไว้ในชั้นสอบสวนว่าพยานได้ทำการรักษาและ ชินสูตรบาดแผล บาดแผลดังกล่าวเป็นบาดแผลลึกเข้าช่องปอดและช่องท้องทำให้ มีโลหิตตกในช่องปอดมากต้องได้รับการรักษาทันที มิฉะนั้นจะถึงแก่ความตายได้ ซึ่งผู้ป่วยรายนี้ต้องรักษาโดยวิธีผ่าตัดเอาเลือดออกจากปอด

โจทก์มิได้นำนายแพทย์ไพโรจน์เข้าเบิกความในชั้นศาล แม้จำเลยจะ ยอมให้ถือเอาค่าให้การชั้นสอบสวนดังกล่าวเป็นค่าเบิกความของนายแพทย์ไพโรจน์ ด้วย ก็ไม่อาจถือได้ว่าค่าให้การชั้นสอบสวนนั้นจะเป็นค่าเบิกความของนายแพทย์

^{๑๐}พิชัย นิลทองคำ และ มาโนช โสทธิวิวัฒน์, ฎีกาพยานวิเคราะห์ พุทธศักราช 2526-2500 (กรุงเทพฯ: กรุงเทพมหานครพิมพ์, 2527), หน้า 167

ไพโรจน์ในชั้นศาลได้ เพราะพยานไม่ได้ เข้าเบิกความเอง

จากคำพิพากษาฎีกาฉบับนี้ สามารถวิเคราะห์ให้เห็นได้ว่าในเรื่องการ
ชั้นสูตรบาดแผลนั้น บุคคลธรรมดาทั่วไปที่มีได้แล้ว เรียนมาในสาขาวิชาการแพทย์
ย่อมไม่มีความสามารถที่จะวินิจฉัยบาดแผลนั้นได้ จึงจำเป็นต้องใช้ผู้ชำนาญพิเศษ
ซึ่งแล้ว เรียนมาในทางแพทย์ศาสตร์มาทำการตรวจวินิจฉัยบาดแผลนั้น และโดยที่
แพทย์ผู้ตรวจบาดแผลได้ให้การไว้ในชั้นของพนักงานสอบสวน จึงปรากฏอยู่ใน
สำนวนการสอบสวน ซึ่งถูกส่งมาเป็นพยานศาล ศาลจึงสามารถหยิบยกชั้นพิจารณา
ได้เอง แม้ว่าแพทย์ผู้ตรวจจะมีได้มาเบิกความในชั้นศาลก็ตาม แต่จากการที่แพทย์
ผู้ตรวจมิได้มาเบิกความต่อศาลนั้น ส่งผลให้คำให้การในชั้นสอบสวนขาดการยืนยัน
จึงทำให้ขาดน้ำหนักในการรับฟังไป เมื่อศาลพิพากษายกฟ้อง จึงเป็นการแสดงให้เห็น
เห็นอย่างชัดแจ้งว่าคำเบิกความของพยานผู้ชำนาญการพิเศษนั้น มีความสำคัญต่อคดี
เป็นอย่างมาก ซึ่งหากพยานผู้ชำนาญการพิเศษมาเบิกความประกอบความเห็น ก็จะมี
ทำให้คำเบิกความมีน้ำหนักมากยิ่งขึ้น

คำพิพากษาฎีกาที่ 136/2515 ขณะร่วมประเวณีเมื่อใกล้จะสำเร็จ
ความใคร่จำเลยได้ถอดรัดผู้ตายอย่างรุนแรง และใช้มือข้อนคอผู้ตายขึ้นจับตาม
ใบหน้า นิ้วมือของจำเลยไปกดลูกปม "โคโลติส ไซนัส" หรือเส้นเลือดใหญ่เลี้ยง
สมองอันเป็นที่รวมประสาทเข้าโดยไม่รู้สึกรู้ตัว (ปมนี้สำหรับบางคนไว้มาก ถูกกดไม่
ก็นาทีก็สลบได้) ก่อนเกิดเหตุผู้ตายแท้งลูกมาได้ 10 กว่าวัน ทั้งตามปกติก็ไม่
แข็งแรง เป็นลมเวียนศีรษะอยู่เป็นประจำ ทำให้ผู้ตายถึงแก่ความตาย ดังนั้น
จำเลยไม่มีความผิด เพราะจำเลยไม่มีเจตนาฆ่าหรือแม้แต่ทำร้ายร่างกายแต่
อย่างไร

คำพิพากษาฎีกาที่ 2573/2518 คำของนายแพทย์ผู้เชี่ยวชาญสาขานิติเวช
วิทยาตรวจร่างกายและเลือดของชายหญิงและเด็ก เห็นว่าไม่มีข้อปฏิเสธว่าเด็กไม่ใช่
บุตรเกิดจากชายและหญิง มีน้ำหนักรับฟังได้เป็นอย่างดี

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 3396/2528 เอกสารการตรวจหากลุ่มเลือดระบุผลออกมาได้ว่าผู้ตรวจก็คือ ผู้ชำนาญการนี้ และทำการตรวจถูกต้องตามหลักวิชาแพทย์ แล้วมีการทำความเข้าใจผลการตรวจมา ย่อมเป็นหลักฐานเพียงพอให้รับฟังได้ตาม

จากคำพิพากษาศาลฎีกาดังกล่าวข้างต้นจะเห็นว่า หากเป็นเรื่องเกี่ยวกับการแพทย์แล้ว ศาลก็จะให้ความเชื่อถือต่อคำเบิกความของแพทย์ผู้ชำนาญการพิเศษเป็นอย่างมาก

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2573/2518 และ 3396/2528 ดังกล่าวข้างต้นสามารถวิเคราะห์ได้ว่า ประเด็นเกี่ยวกับคดีในเรื่องการตรวจหาความจริงจากร่างกายและกลุ่มเลือดเป็นเรื่องที่บุคคลธรรมดาทั่วไปไม่อาจวินิจฉัยให้ความจริงแก่ศาลได้ เพราะเป็นเรื่องที่ต้องอาศัยในสาขาวิชานั้น ๆ และโดยที่การตรวจดังกล่าวใช้หลักทางวิทยาศาสตร์ จึงให้ผลเป็นที่ชัดเจนแน่นอนประกอบกับแพทย์ผู้ตรวจมาเบิกความในชั้นศาลด้วยส่งผลให้คำเบิกความของพยานผู้ชำนาญการพิเศษมีน้ำหนัก และเป็นที่น่าเชื่อถือลงโทษจำเลยได้ และถ้าหากคำเบิกความของแพทย์ผู้ชำนาญการพิเศษที่มากล่าวความขึ้นศาลปรากฏว่าการตรวจเลือดให้ผลแตกต่างออกไป ประกอบกับไม่มีประจักษ์พยานรู้เห็นว่าจำเลยกระทำความผิดจริงแล้ว เช่นนี้ไม่สามารถลงโทษจำเลยได้ ดังคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 191/2533 ที่ว่า โจทก์ไม่มีประจักษ์พยานรู้เห็นว่าจำเลยขับรถชนผู้ตาย แม้จะปรากฏรอยฉีกที่ข้างกันชนด้านหน้าขวาของรถจำเลยเป็นรอยเกิดขึ้นใหม่ ๆ และมีรอยโลหิตเป็นจุดอยู่ใกล้กับดวยไฟรถด้านขวาก็ตาม แต่ผู้ชำนาญการพิเศษได้ตรวจพิสูจน์แล้วปรากฏว่า คราบโลหิตดังกล่าวเป็นโลหิตคนละหมึกกับโลหิตผู้ตายเช่นนี้ พยานโจทก์ไม่พอ ฟังว่ารถยนต์ของจำเลยชน ผู้ตายโดยจำเลยเป็นคนขับ จึงอาจสรุปได้ว่า คำเบิกความของพยานผู้ชำนาญการพิเศษดังกล่าวมีผลต่อรูปคดีอย่างมาก

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1554/2531 จำเลยทั้งสองเข้าไปพักในห้องเกิดเหตุกับผู้ตายเวลา 1 นาฬิกา ออกจากห้องไปเวลาประมาณ 11 นาฬิกา พบศพผู้ตาย

เวลาประมาณ 13 นาฬิกาแพทย์ผ่าศพตรวจพิสูจน์เมื่อเวลา 18.40 นาฬิกาสันนิษฐานว่าผู้ตายตายมาแล้วอย่างน้อย 12 ชั่วโมง อย่างมากไม่เกิน 15 ชั่วโมงฉะนั้นเวลาที่ผู้ตายถึงแก่ความตายจึงเป็นช่วงเวลาระหว่าง 4 นาฬิกา ถึง 7 นาฬิกา ของวันเดียวกันนั้นเป็นเวลาที่ยาเลยทั้งสองยังมีได้ออกไปจากห้องที่เกิดเหตุไม่มีเหตุทำให้คิดได้ว่าจะมีผู้อื่นฆ่าผู้ตาย พยานพฤติเหตุแวดล้อมกรณีบ่งชี้ใกล้เคียงที่ว่ายาเลยทั้งสองเป็นผู้ร่วมกันฆ่าผู้ตาย

จากคำพิพากษาศาลฎีกาดังกล่าวนี้ จะเห็นว่าการผ่าศพตรวจพิสูจน์เป็นเรื่องที่ต้องอาศัยผู้มีความรู้ความชำนาญเฉพาะในเรื่องนั้น ๆ คำเบิกความของแพทย์ผู้ทำการผ่าศพตรวจพิสูจน์ (ซึ่งถือได้ว่าเป็นผู้เชี่ยวชาญการพิเศษ) ในเรื่องเกี่ยวกับการสันนิษฐานว่าผู้ตายตายในช่วงเวลาไหนจึงเป็นประเด็นสำคัญแห่งคดี เพราะสามารถชี้ได้ว่าในช่วงเวลาดังกล่าวนั้นมีใครอยู่กับผู้ตาย อันจะนำไปสู่ความจริงว่าใครเป็นผู้ฆ่าผู้ตาย คำพิพากษาศาลฎีกานี้จากคำเบิกความของแพทย์ผู้เชี่ยวชาญการพิเศษที่ว่าสันนิษฐานได้ว่าผู้ตายตายมาแล้วอย่างน้อย 12 ชั่วโมง อย่างมากไม่เกิน 15 ชั่วโมง ดังนั้นเวลาที่ผู้ตายถึงแก่ความตายจึงเป็นช่วงเวลาระหว่าง 4-7 นาฬิกา ของวันเดียวกัน ประกอบกับมีพยานพฤติเหตุแวดล้อมกรณีบ่งชี้ใกล้เคียงที่ว่าในช่วงเวลาที่ผู้ตายถึงแก่ความตายดังกล่าวนี้ เป็นเวลาที่ยาเลยทั้งสองยังมีได้ออกไปจากห้องที่เกิดเหตุ จึงไม่มีเหตุคิดเป็นอย่างอื่นว่าจะมีผู้อื่นฆ่าผู้ตาย ยาเลยทั้งสองจึงเป็นผู้ร่วมกันฆ่าผู้ตาย กรณีนี้ ความสัมพันธ์ของคำเบิกความของพยานผู้เชี่ยวชาญการพิเศษกับพยานแวดล้อม มีส่วนทำให้การพิจารณาคดีของศาลชัดเจนขึ้นคือได้รู้ว่าผู้ตายถึงแก่ความตายช่วงเวลาไหนและในช่วงเวลานั้นผู้ตายอยู่กับใคร ซึ่งความสัมพันธ์ของคำเบิกความดังกล่าวนี้เอง ทำให้คำเบิกความของพยานผู้เชี่ยวชาญการพิเศษมีน้ำหนักน่าเชื่อถือลงโทษจำเลยได้

(2) ในเรื่องเกี่ยวกับการตรวจพิสูจน์ลายมือ และลายพิมพ์นิ้วมือ ศาลมิได้ให้น้ำหนักพยานผู้เชี่ยวชาญการพิเศษมากไปกว่าคำเบิกความของพยานอื่น และในบางกรณีศาลยังหยิบยกชั้นวินิจฉัยเอง ในฐานะเป็นข้อเท็จจริงที่ศาลรู้ได้เองโดยการ

เปรียบเทียบลายมือ แต่โดยมากแล้วความเห็นของผู้ชำนาญการพิเศษในเรื่องนี้ศาลจะฟังในฐานะเป็นพยานประกอบมากกว่า

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 359/2474 โจทก์ฟ้องเรียกเงินกู้จากจำเลยทางพิจารณาโจทก์มีทั้งประจักษ์พยานและพยานผู้ชำนาญการพิเศษมาเบิกความ แต่ประจักษ์พยานของโจทก์ฟังไม่ได้ว่าจำเลยกู้เงินจริงศาลวินิจฉัยว่า แม้โจทก์จะมีผู้ชำนาญการพิเศษมาเบิกความว่า พยานได้ตรวจลายพิมพ์นิ้วมือของจำเลยเทียบกับลายพิมพ์นิ้วมือผู้กู้ในหนังสือสัญญาแล้ว เชื่อว่าเป็นลายพิมพ์นิ้วมือของคน ๆ เดียวกันก็ดี แต่ก็เป็นพยานความเห็นอันประกอบการวินิจฉัยข้อเท็จจริง เมื่อพยานโจทก์ฟังไม่ได้แล้ว คำผู้ชำนาญการพิเศษก็ไม่มีน้ำหนักที่จะทำให้โจทก์ชนะคดีได้ จึงให้ยกฟ้อง

คำพิพากษาศาลฎีกาดังกล่าวข้างต้นนี้มีประเด็นสำคัญแห่งคดีอยู่ว่า มีการกู้ยืมเงินกันจริงหรือไม่ กล่าวคือมีการส่งมอบทรัพย์สินที่ยึดกันตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 650 หรือไม่ หากมีการส่งมอบเงินกู้กันจริง จึงจะถือว่า หนังสือสัญญากู้ยืมสมบูรณ์สามารถบังคับใช้กันได้ตามกฎหมาย แต่ถ้ายังไม่มีมีการส่งมอบเงินกู้ ล่าฟังเพียงการมีลายมือชื่อผู้กู้ในหนังสือสัญญาที่ยังไม่อาจวินิจฉัยได้ว่าจำเลยกู้เงินกันจริง ถึงแม้โจทก์จะมีพยานผู้ชำนาญการพิเศษมาเบิกความว่า ได้ตรวจลายพิมพ์นิ้วมือของจำเลยเทียบกับลายพิมพ์นิ้วมือผู้กู้ในหนังสือสัญญาแล้ว เชื่อว่าเป็นลายพิมพ์นิ้วมือของคน ๆ เดียวกันก็ตาม แต่โจทก์ยังมีประจักษ์พยานมาเบิกความว่ายังมีได้มีการส่งมอบเงินกันจริง กรณีนี้ศาลสามารถวินิจฉัยได้เองว่า ไม่ถือว่ามีมีการกู้ยืมเงินกันจริง คำเบิกความของพยานผู้ชำนาญการพิเศษดังกล่าว จึงเป็นเพียงพยานความเห็นประกอบการวินิจฉัยเท่านั้น เมื่อประจักษ์พยานฟังไม่ได้แล้ว คำเบิกความของผู้ชำนาญการพิเศษก็ขาดน้ำหนักความน่าเชื่อถือ ศาลจึงยกฟ้องโจทก์

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 316/2486 ในคดีเรื่องปลอมหนังสือ เมื่อโจทก์ขอสืบพยานผู้ชำนาญการพิเศษแล้ว ศาลจะสั่งงดสืบโดยเทียบเคียงลายมือของจำเลยที่เขียนต่อหน้าศาลกับลายมือที่ว่าปลอมแล้วลงความเห็นเอาเองไม่ชอบ จะสั่งงดสืบ

และพิพากษาไปเลยไม่ได้

จากคำพิพากษาฎีกาดังกล่าวสามารถวิเคราะห์ได้ว่า เมื่อโจทก์ได้ร้องขอต่อศาลขอให้มีการสืบพยานผู้ชำนาญการพิเศษ ในเรื่องการตรวจลายมือของจำเลยที่เขียนต่อหน้าศาลกับลายมือในหนังสือสัญญาเพื่อดูว่ามีการปลอมลายมือของจำเลยหรือไม่นั้นศาลจะสั่งสืบพยานผู้ชำนาญการพิเศษแล้วเทียบเคียงลายมือทั้งสองดังกล่าวและพิพากษาไปเลยไม่ได้ เพราะโจทก์มีสิทธิที่จะร้องขอให้อ้างพยานผู้ชำนาญการพิเศษตามกฎหมายได้

ในเรื่องการตรวจสอบลายมือชื่อ นอกจากศาลจะฟังคำเบิกความของพยานผู้ชำนาญการพิเศษแล้ว ศาลยังมีวิธีการอื่นอีกที่จะพิจารณาวินิจฉัยชี้ขาดข้อพิพาทที่เกี่ยวกับลายมือชื่อเองได้ คือ อำนาจในการพิจารณาเปรียบเทียบหรือเทียบเคียงพิเคราะห์ลายมือชื่อได้เอง ตัวอย่างคำพิพากษาฎีกา เช่น

คำพิพากษาฎีกาที่ 1332/2499 เมื่อมีข้อโต้เถียงกันว่าลายมือชื่อในเอกสารสัญญาเป็นลายมือชื่อของจำเลยหรือไม่ ศาลย่อมมีอำนาจพิจารณาเทียบเคียงพิเคราะห์ลายมือชื่อของจำเลยที่แท้จริงในห้องสำนวนประกอบคำพยานว่าน่าเชื่อว่าเป็นลายมือชื่อของจำเลยได้

คำพิพากษาฎีกาที่ 2576/2526 สิ่งใดที่บุคคลธรรมดาอาจตรวจเห็นได้แล้วศาลก็ย่อมตรวจเห็นเองได้ ศาลจึงมีอำนาจตรวจลายมือชื่อจำเลยในเอกสารหลายฉบับเปรียบเทียบกันเป็นการวินิจฉัยชี้ขาดประเด็นข้อพิพาทแห่งคดีได้ โดยศาลเชื่อว่าเป็นลายมือชื่อของบุคคลเดียวกันทั้งที่ผู้เชี่ยวชาญได้ตรวจพิสูจน์แล้ว ลงความเห็นได้แต่เพียงว่าน่าเชื่อว่าจะไม่ใช่ลายมือชื่อของบุคคลคนเดียวกัน

คำพิพากษาฎีกาที่ 2029/2526 การที่จะส่งเอกสารไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจพิสูจน์เป็นสิทธิของคู่ความ ไม่ใช่หน้าที่ของศาล แต่การตรวจพิจารณา

เปรียบเทียบหลายมือชื่อในเอกสารที่คู่ความส่งต่อศาลเป็นการพิจารณาอย่างหนึ่ง ศาลย่อมมีอำนาจทำได้

(3) ในเรื่องการตรวจพิสูจน์สุราหรือเครื่องดื่มซึ่งมีแรงแอลกอฮอล์ ศาลให้นำหนักเชื่อถือความเห็นค่าเบี่ยงเบนของพยานผู้เชี่ยวชาญพิเศษ แต่อย่างไรก็ตามการตรวจพิสูจน์ในเรื่องนี้ก็สามารถตรวจพิสูจน์ได้โดยวิธีอื่นด้วย

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 493/2480 คำของเจ้าพนักงานที่เบิกความว่า น้ำสาโทเถื่อนมีแรงแอลกอฮอล์ดื่มกินได้เช่นสุรานั้น ไม่ต้องชิมจากน้ำสาโทแม้จะชิมจากกากสาโท ก็พึงลงโทษจำเลยได้

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 75/2483 ในบันทึกของเจ้าพนักงานว่า น้ำชาของกลางมีแรงแอลกอฮอล์สามารถดื่มกินได้เช่นน้ำสุรา ลงนามเจ้าพนักงานผู้บันทึกและเจ้าพนักงานผู้พิสูจน์โจทก์นำ เจ้าพนักงานผู้พิสูจน์มาสืบผู้เดียวศาลก็ย่อมรับฟังได้

2.3 ความสมเหตุสมผล สัมภูสำนึก และโอกาสแห่งความเป็นไปได้

ในการใช้ดุลพินิจของศาลในการชั่งน้ำหนักพยานหลักฐาน ในส่วนของพยานผู้เชี่ยวชาญพิเศษนั้น นอกจากต้องคำนึงหลักกฎหมายที่เกี่ยวข้องและแนวบรรทัดฐานคำพิพากษาศาลฎีกาแล้ว ยังต้องพิจารณาถึงความสมเหตุสมผลในการใช้ดุลพินิจ ตลอดจนสามัญสำนึก (Common sense) ตลอดจนโอกาสแห่งความเป็นไปได้ (Probability) ด้วย

Lord Blackburn ได้กล่าวไว้ในคดี Lord Advocate v. Bantyre (1879) ว่า "การชั่งน้ำหนักพยานหลักฐานนั้นขึ้นอยู่กับกฎเกณฑ์แห่งสามัญสำนึก" (The weight of evidence depends on rule of common sense)

สามัญสำนึก (Common sense) เกิดจากความสังเกตความ
 ชำนาญที่ได้เคยประสบการณต่าง ๆ ตามเวลาที่ผ่านไป นามาทียบเคียงพิจารณาว่า
 เหตุการณ์ที่ปรากฏจากพยานหลักฐานทั้งหลายนั้นควรสรุปเป็นความจริงได้อย่างไร^๑
 เป็นการให้เหตุผลธรรมดาว่าน่าเชื่อถือหรือไม่ มีเหตุผลน่าเชื่อถือหรือไม่เพียงใด
 โดยในการวินิจฉัยปัญหาข้อเท็จจริงนั้นอาศัยโอกาสแห่งความเป็นไปได้ (Probabi-
 lity) เป็นพื้นฐานของการวินิจฉัย (Foundation of judgment)

โอกาสแห่งความเป็นไปได้ (Probability) คือ ความคล้ายคลึง
 กับความเป็นจริง (Likelihood of truth) ซึ่งต้องสอดคล้องกันหรือเข้ากันได้
 กับความรู้ความสังเกตและความชำนาญ (Conform to knowledge, observa-
 tion and experience) ทำให้เป็นความแน่นอน (Certainty) ขึ้น ส่วนจะ
 เป็นความแน่นอนขึ้นเมื่อใดย่อมแล้วแต่น้ำหนัก ยังมีโอกาสแห่งความเป็นไปได้สูงขึ้น
 หรือใกล้เคียงคล้ายคลึงความจริงมากขึ้น ก็ยิ่งน่าเชื่อว่าเป็นความจริงแน่นอนยิ่งขึ้น
 เท่านั้น ความแน่นอน (certainty) ที่พึงเป็นความจริงได้ก็ต่อเมื่อโอกาสแห่ง
 ความเป็นไปได้นั้นมีน้ำหนัก ได้แก่ ความแน่นอนตามความรู้สึกของจิตใจ (Moral
 certainty) แต่มีข้อสังเกตอยู่ว่า ความแน่นอนเด็ดขาดอย่างในการคำนวณ
 (Absolute or mathematical certainty หรือ Mathematical proba-
 bility) นั้นไม่อาจเป็นไปได้ในการฟังคำพยานหลักฐาน

^๑จิตติ ดิงศภัทย์, "ข้อสังเกตในการชั่งน้ำหนักพยานหลักฐานและการ
 เขียนคำพิพากษา," ใน คู่มือตุลาการภาคปฏิบัติเกี่ยวกับคดีแพ่ง คดีอาญา คดีล้ม
 ละลาย คดีอาญาในศาลแขวง คดีเด็กและเยาวชน เล่ม 1, สมชัย ศิริบุตร และ
 จิระวรรณ ศิริบุตร, บรรณาธิการ (กรุงเทพฯ: แสงสุทธิการพิมพ์, 2525),
 หน้า 356.

หลักพิสูจน์ความแน่นอน (Certainty) ดังกล่าว หรืออีกนัยหนึ่ง หลักการพิสูจน์ความจริงด้วยกฎแห่งความคิด (Law of thought) มีดังนี้ คือ^{๘๒}

- 2.3.1 กฎแห่งความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน (Law of identity)
- 2.3.2 กฎแห่งความขัดกัน (Law of contradiction)
- 2.3.3 กฎแห่งความเป็นครึ่ง ๆ กลาง ๆ (Law of excluded middle)
- 2.3.4 กฎแห่งความมีเหตุผลอันควร (Law of sufficient reason)

2.3.1 กฎแห่งความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน (Law of identity)

คือเหตุการณ์อันหนึ่งจะเป็นความจริงได้แต่ประการเดียว จะเป็นความจริงหลายประการในเหตุการณ์เดียวกันนั้นไม่ได้ จะปรากฏแก่ผู้ใดก็ คงปรากฏเป็นอย่างเดียวกัน ดังนั้นบุคคลหลายคนเห็นเหตุการณ์อันเดียวกันย่อมต้อง เบิกความสอดคล้องกัน จึงจะแสดงว่าข้อความที่เบิกความนั้นน่าจะเป็นความจริง ความสอดคล้องกัน (consistency) อาจสอดคล้องกันในคำเบิกความของพยาน ปากเดียวกันนั่นเองตั้งแต่ต้นจนจบคำเบิกความ หรือกล่าวอีกอย่างหนึ่งก็คือ เบิก ความสมเหตุสมผล ความสอดคล้องกันนี้ยังสอดคล้องกับพยานหลักฐานอื่นก็ได้ เหล่านี้ นับเป็นน้ำหนักของคำพยาน (weight) ประการหนึ่ง แต่อย่างไรก็ตาม มีข้อควรระ วังด้วยว่าหากการเบิกความนั้นเหมือนกันเกินไปก็อาจเชื่อถือไม่ได้ เพราะอาจไม่ใช่ ความจริงแต่เป็นการชักข้อมกันมา

^{๘๒} เรื่องเดียวกัน, หน้า 357.

2.3.2 กฎแห่งความขัดกัน (Law of contradiction)

คือความใดที่ขัดกันข้อความนั้นย่อมไม่เป็นความจริง เช่นพยายามเบิกความแตกต่างกันจะถือว่าเป็นความจริงทั้งสองประการไม่ได้ เว้นแต่จะเป็นข้อปลีกย่อยผลความที่จะต้องแตกต่างกันเป็นธรรมดา เพราะความสังเกตความจำต่างกัน ซึ่งต้องพิจารณาหาความจริงว่าเป็นอย่างไรต่อไป

ความแตกต่างนั้นจะเป็นสาระสำคัญหรือไม่ ขึ้นอยู่กับ

(1) ควรจะแตกต่างกันเช่นนั้นได้หรือไม่ เช่น จำเลย โทกหัว ถ้าคนร้ายมีคนเดียวก็ไม่น่าแตกต่างเช่นนั้น ถ้าหลายคน บางคนใส่หมวก บางคนโทกหัว บางคนหัวเปล่า การแตกต่างกันเช่นนี้อาจเกิดจากการสับสนไม่ตั้งใจ

(2) เป็นสาระสำคัญของเรื่องหรือไม่ หากไม่รับฟังเลยจะได้หรือไม่ เช่น หากไม่ใช่สาระสำคัญของเรื่องแล้ว อาจตัดออกไม่รับฟังเสียก็ได้ เพราะไม่ทำให้การวินิจฉัยเปลี่ยนแปลง

(3) พอลจะหาความจริงต่อไปได้หรือไม่ ถ้าหาไม่ได้ก็ไม่อาจยืนยันได้ว่าอันไหนเป็นจริง

2.3.3 กฎแห่งความเป็นครึ่ง ๆ กลาง ๆ (Law of excluded middle)^{๑๓}

^{๑๓} ยิงศักดิ์ กฎหมายจินดา, กฎหมายลักษณะพยาน, พิมพ์ครั้งที่ 3, หน้า 263.

คือข้อใดจะเป็นจริงอย่างใด ก็ต้องเป็นจริงอย่างนั้นเสมอ จะบางที่จริงบางที่ไม่จริงไม่ได้ เช่น Cadaveric spasm หรืออาการเกร็งเนื่อง จากสมองใหญ่ถูกทำลายฉับพลันก็จริงบ้างไม่จริงบ้าง ถ้ายืนยงหรือนิ่งยงที่สมองของตัวเองมักไม่เกิดเพราะ Against gravity คือโลกดูดให้ตกลง บ้างก็ว่าต้องสมองใหญ่ในคอร์เทกซ์ (Cortex) Motor และ Pre-motor area ถูกทำลายพร้อมกัน จึงจะมีอาการแข็งเกร็งในที่สุดเมื่อปี 1948 ศาสตราจารย์โบลักวาลาเวสแห่งเยอรมัน ก็ประกาศว่า ถ้าประสาท Basal ganglia ถูกทำลายพร้อมไปกับสมองแล้ว จะไม่มีอาการเกร็งเลย หรือในกรณีที่ว่า ถ้าหัวกับท้ายเหมือนกัน ตอนกลางก็จะเป็นเช่นนั้นด้วยไม่ได้ เช่น ก่อนเกิดเหตุเป็นบ้า หลังเกิดเหตุเป็นบ้า ฉะนั้นขณะเกิดเหตุต้องเป็นบ้าด้วย ก็เข้าหลัก Law of excluded middle นี้เหมือนกัน แต่ตามทางเป็นจริงซึ่งศาลใช้อยู่ในเวลานี้ ถ้าช่วงตอนกลางกระชั้นชิดกับหัวท้ายมากก็เชื่อได้ว่าบ้า (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2182/2522)

2.3.4 กฎแห่งการมีเหตุผลอันควร (Law of sufficient reason)

กฎในสามข้อแรกนั้น แม้จะสามารถพิสูจน์ได้ว่าค่าเบี่ยง ความนั้นไม่จริง แต่ก็ยังถือตามนั้นไม่ได้ ยังต้องพิจารณาถึงลำดับสาระสำคัญแห่ง จิตใจในการรู้เห็นเป็นพยานด้วย ซึ่งประกอบไปด้วย สติสัมปชัญญะ ความทรงจำ และ การถ่ายทอด

(1) สติสัมปชัญญะ (Perception) ได้แก่ อาการที่ อายตนะภายนอกกับอายตนะภายในกระทบกันที่เรียกว่าสัมผัส (Sensation) ทำให้ เกิดความรู้ (Knowledge) สัมผัสอาจสมบูรณ์หรือบกพร่องแล้วแต่โอกาส (Opportunity) อันเกิดจากความสนใจ (Interest) ความสามารถในการสังเกต (Capacity of observation) มีเหตุให้เกิดความผิดพลาด (Error) หรือไม่

(2) ความทรงจำ (Memory) เกิดจากความประทับใจ (Impression) ความระลึกได้ (Recollection) ซึ่งมีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน (Identity of impression and recollection) ว่ามีเพียงพอหรือไม่ คลาดเคลื่อนหรือไม่

(3) การถ่ายทอด (Deposition) อาจถูกต้องหรือไม่ถูกต้องเพราะจงใจหรือไม่จงใจซึ่งต้องพิจารณาจากบุคคล โดยดูจาก อายุ สภาพจิตใจ การศึกษา ความสุจริต นิสัย ประวัติ และดูว่าเหตุการณ์นั้นสมเหตุสมผลง่ายต่อการสังเกตจดจำแค่ไหน เพียงไรและความสัมพันธ์กับเหตุการณ์ เช่น มีอคติมาก่อนหรือไม่ เป็นต้น

เมื่อพิจารณาจากแนวคำพิพากษาศาลฎีกาที่ได้วิเคราะห์ไว้ ประกอบกับหลักความสมเหตุสมผล สำนัญสำนัก และโอกาสแห่งความเป็นไปได้ ที่ได้กล่าวมาข้างต้นนั้น ทำให้เห็นได้ว่าศาลได้ให้น้ำหนักพยานผู้เชี่ยวชาญพิเศษ โดยถือว่าค่าเบี่ยงเบนของพยานผู้เชี่ยวชาญพิเศษมีน้ำหนักที่รับฟังได้ แม้บางครั้งค่าเบี่ยงเบนนั้นอาจจะขัดแย้งกับค่าเบี่ยงเบนของประจักษ์พยานก็ตาม ทั้งนี้เป็นไปตามแนวทางที่ว่า การซึ่งน้ำหนักพยานผู้เชี่ยวชาญพิเศษอาศัยความสมเหตุสมผล สำนัญสำนักและโอกาสแห่งความเป็นไปได้โดยพิเคราะห์ถึง

(1) โอกาส (Opportunity) ของความถูกต้องหรือความผิดพลาดของศาสตร์ สาขาวิชา หรือเรื่องราว ที่ใช้พยานผู้เชี่ยวชาญพิเศษมาเบิกความ เพื่อให้ความจริงที่ถูกต้องในประเด็นปัญหาว่า มีโอกาสถูกต้องหรือผิดพลาดได้มากน้อยเพียงไร เช่นการตรวจร่างกายหรือกลุ่มเลือด ตามคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 136/2515, 2573/2518, 3396/2526, 1919/2533

(2) พิจารณาถึงเหตุผล (Reasons) ในคำพยานนั้นว่ามีความสมเหตุสมผลเป็นไปตามหลักตรรกวิทยาหรือไม่ เพียงใด และยังต้องพิจารณาถึง

ถึงประเด็นย่อยอีก 2 ประเด็นคือ

- โอกาสแห่งความเป็นไปได้ (Probability) โดยพิจารณาว่าค่าเบี่ยงเบนของพยานผู้ชำนานาฏการพิเศษนั้น มีความเป็นเหตุเป็นผล สอดคล้องและเป็นไปตามศาสตร์ สาขาวิชาหรือเรื่องราวที่พยานผู้ชำนานาฏการพิเศษมีความรู้ความชำนาญหรือไม่ตรงกับประเด็นปัญหาหรือไม่

- ความสอดคล้องกัน (Consistency) หรือความกลมกลืนกันในเรื่องราวที่พยานผู้ชำนานาฏการพิเศษเบิกความ กล่าวคือ ค่าเบี่ยงเบนของพยานผู้ชำนานาฏการพิเศษนั้น มีข้อความที่แสดงออกถึงความขัดแย้งกันเองหรือไม่ หรือมีความสอดคล้องกลมกลืนสนับสนุนกับพยานหลักฐานอื่น ๆ ในประเด็นคดีที่ได้รับการรับฟัง แค่ไหน เพียงไร

(3) เหตุผลในการได้พยานมา (Availability) กล่าวคือ การนำพยานผู้ชำนานาฏการพิเศษมาเบิกความต่อศาลนั้น ถูกต้องตามขั้นตอนของกฎหมายหรือไม่ เช่น เข้าสู่กระบวนการพิจารณาโดยคู่ความกล่าวอ้าง หรือโดยดุลพินิจของศาลเรียกเข้ามาในคดี เป็นต้น

(4) ความเชื่อถือได้ (Reliability) กล่าวคือ ศาลต้องพิจารณาถึง ตัวพยานผู้ชำนานาฏการพิเศษว่ามีความน่าเชื่อถือมากน้อยเพียงไร โดยอาจพิจารณาได้จากวุฒิการศึกษา ประสบการณ์ทำงานหรือประกอบอาชีพในสาขาที่พยานมีความชำนาญการพิเศษประวัติการทำงานซึ่งแสดงถึงความสุจริต ความเกี่ยวข้องกับคู่ความซึ่งอาจแสดงให้เห็นปรากฏได้ถึงความลำเอียงหรือความมีอคติ เป็นต้น ดังคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 685/2475, 1610/2498, 2501/2526

จากขั้นตอนการพิจารณาข้างต้นนี้พยานผู้ชำนานาฏการพิเศษในหัวข้อนี้ อาจยกตัวอย่างเพื่อให้มีความเข้าใจยิ่งขึ้นได้ โดยยกตัวอย่างในกรณีของพยาน

ทางแพทย์ กล่าวคือ

ในขั้นแรกนั้น ต้องมีการวิเคราะห์เสียก่อนว่า ประเด็นปัญหาในคดีนั้นสามารถอาศัยค่าเบิกความจากพยาน ตลอดจนหลักฐานอื่นทำความเข้าใจในประเด็นปัญหานั้นได้หรือไม่และประเด็นปัญหานั้นจำเป็นต้องอาศัยค่าเบิกความของแพทย์หรือไม่ หากเป็นเรื่องที่ไม่อาจอาศัยค่าเบิกความของพยานอื่นตลอดจนหลักฐานในคดี หรือความรู้ของศาลทำความเข้าใจกระจ่างในประเด็นปัญหาแล้ว และเรื่องนั้นเป็นเรื่องที่ต้องพึ่งพาคำความรู้ทางด้านแพทยศาสตร์หรือเป็นเรื่องแพทย์ได้รับการยอมรับ (authority) ว่าเป็นผู้มีความรู้เชี่ยวชาญในเรื่องนั้นและสามารถคลี่คลายปัญหาได้ ก็จำเป็นต้องยอมรับนายแพทย์ให้เข้ามาเบิกความในคดีในฐานะผู้เชี่ยวชาญพิเศษ ซึ่งต้องวิเคราะห์ต่อไปถึง คุณสมบัติส่วนตัวของแพทย์ว่า มีการศึกษาระดับใด ได้รับปริญญาแพทยศาสตรบัณฑิต หรือสูงกว่านั้นหรือไม่ มีสิทธิในการประกอบวิชาชีพเวชกรรมหรือไม่ ได้ขึ้นทะเบียนและรับใบอนุญาตจากแพทยสภาเมื่อใด ประกอบวิชาชีพเวชกรรมระดับไหน ระดับแพทย์ทั่วไปหรือแพทย์ผู้มีความรู้ความชำนาญเฉพาะสาขา มีประสบการณ์ในการประกอบวิชาชีพมากน้อยเพียงใด มีผลงานวิจัยหรือแต่งตำราทางแพทย์ที่เกี่ยวข้องกับประเด็นปัญหาบ้างหรือไม่ และมีประสบการณ์เฉพาะเรื่อง โดยเฉพาะเรื่องที่ยานจะให้ความเห็นนั้นมีประสบการณ์ขนาดไหน

ประสบการณ์เฉพาะเรื่องนี้มีข้อสังเกตที่ควรพิจารณาอยู่ประการหนึ่งก็คือผู้เชี่ยวชาญเฉพาะสาขาแคบ ๆ นั้น จะมีความรู้ลึกซึ้งเฉพาะสาขาที่ตนมีประสบการณ์อยู่อย่างดีแต่ความรู้จะจำกัดอยู่ในทางวิชาการของเขาเท่านั้น ความรู้ใกล้เคียงนอกวงวิชาการของเขา เขาจะรู้น้อยกว่าผู้มีประสบการณ์ในวิชาชีพทั่วไปโดยไม่จำกัดเฉพาะ พวกหลังนี้มีความรู้และประสบการณ์กว้างขวางหลายสาขา แต่ขาดความรู้ที่ลึกซึ้ง ดังนั้น การพิจารณาน่าหนักแห่งความเห็นของพยานสองพวกนี้ต้องพิจารณาให้ชัดเจนว่า ประเด็นของเรื่องอยู่ในขอบข่ายของผู้ชำนาญเฉพาะ

เรื่องนั้นโดยตรงหรือเป็นเรื่องใกล้เคียงกันแต่^{๘๔}

การให้ความเห็นนั้นสามารถแยกพิจารณาได้สองส่วนด้วยกัน กล่าวคือในส่วนแรก เป็นส่วนของข้อเท็จจริงทั่วไป ซึ่งคนทั่วไปรู้เห็นได้ เช่น ลักษณะบาดแผล เป็นต้น และข้อเท็จจริงส่วนนี้จะ เป็นพื้นฐานในการให้ความเห็นในส่วนที่สอง ซึ่งเป็นส่วนข้อเท็จจริงที่ได้จากการตรวจทางวิชาการ เช่น รายงานหมู่เลือด รายงานปริมาณยาพิษ เป็นต้น ซึ่งแม้จะเป็นข้อเท็จจริง แต่ก็ได้จากการตรวจทางวิชาการ ซึ่งบุคคลทั่ว ๆ ไปที่มีได้ทำการศึกษาแล้วเรียนมาทางนี้ ย่อมไม่มีความสามารถที่จะกระทำได้ ซึ่งในส่วนนี้จะต้องพิจารณาถึงเหตุผลประกอบ ตลอดจนหลักฐานทางวิชาการและความเป็นไปได้ว่ามามากน้อยเพียงใด ซึ่งความเห็นนั้นอาจไม่แน่นอนตายตัว เพราะเมื่อมีการค้นคว้าพบข้อมูลเพิ่มขึ้น ความเห็นยอมรับกันมาในสมัยหนึ่งอาจไม่ถูกต้องในเวลาต่อมาก็ได้

ความเห็นของแพทย์ผู้ชำนาญการพิเศษนั้น อาจมีข้อโต้แย้งในความถูกต้องได้ คือ ผู้ตรวจมีประสบการณ์เพียงพอหรือยัง เทคนิคและวิธีการที่ใช้ตรวจถูกต้องหรือไม่ เพราะถ้าใช้ต่างวิธีผลอาจจะคลาดเคลื่อนไปได้ เพราะแต่ละวิธีอาจมีข้อบกพร่องทางเทคนิค และอาจเป็นความประมาทไม่ระมัดระวังส่วนบุคคล ทำให้ผลการตรวจผิดไปก็ได้ เช่น วิธีที่เก็บของที่ตรวจผิดเทคนิค ปิดฉลากผิด อ่านผลผิด เป็นต้น

นอกจากนี้ในบางกรณีแพทย์อาจส่งวัตถุพยานต่อศาลก็ได้ โดยต้องให้การต่อศาลถึงความเป็นมาของวัตถุพยาน ตลอดจนการตรวจหรือการทดลอง ประกอบหรือแสดงให้ศาลเห็น เช่น หัวกระสุนปืนที่ได้จากการผ่าพิสูจน์ศพ หรือภาพถ่ายฟิล์มเอ็กซเรย์ต่าง ๆ เป็นต้น ซึ่งคู่ความทุกฝ่ายมีโอกาสดำเนินพิจารณาและรับทราบข้อมูลโดยตรงจากแพทย์ ดังนั้นเรื่องนี้จึงไม่ค่อยมีปัญหาในการชี้หน้าหนักพยานเท่าใดนัก

^{๘๔}วิฑูรย์ อังประพันธ์, นิติเวชศาสตร์, พิมพ์ครั้งที่ 3, หน้า 292-293.

2.4 - พฤติการณ์แห่งพยานหลักฐานในคดี

พฤติการณ์แห่งพยานหลักฐานในคดี ตามหัวข้อนี้หมายถึง ชนิด ประเภท สภาพและลักษณะของพยานหลักฐานที่มีอยู่ในคดีนั้นทั้งหมดซึ่งอยู่นอกเหนือจากที่ได้กล่าวไว้แล้วในข้อ 2.1-2.3

ในการใช้ดุลพินิจซึ่งนำพยานหลักฐานของศาลนั้น นอกจากศาลจะคำนึงถึงหลักกฎหมายที่เกี่ยวข้อง แนวบรรทัดฐานคำพิพากษาศาลฎีกา ความสมเหตุสมผล สัมภาษณ์และโอกาสแห่งความเป็นไปได้ ดังที่ได้กล่าวไว้โดยละเอียดในหัวข้อ 2.1-2.3 แล้ว ศาลยังต้องพิจารณาตัวแปรอื่นซึ่งอาจเป็นพยานหลักฐานอื่น ๆ ในคดีประกอบในการซึ่งนำพยานผู้เชี่ยวชาญพิเศษด้วย ทั้งนี้เพราะการเบิกความของพยานผู้เชี่ยวชาญพิเศษนั้น แม้จะเป็นการเบิกความในประเด็นซึ่งคนธรรมดาไม่มีความรู้ ความเข้าใจก็ตาม แต่ศาลก็มีได้ เชื่อผู้เชี่ยวชาญพิเศษทุกกรณีไปศาลต้องพิจารณาถึงเหตุผลและน้ำหนักของพยานหลักฐานอื่นประกอบด้วย อย่างไรก็ตาม ในกรณีที่เป็นเรื่องของพยานทางวิชาการโดยเฉพาะพยานผู้เชี่ยวชาญพิเศษก็เป็นพยานที่มีน้ำหนักอย่างดีหากเบิกความให้เป็นไปตามหลักวิชานั้น ซึ่งอาจแยกพิจารณาเปรียบเทียบได้ดังนี้

2.4.1 ประจักษ์พยาน ตามหลักพยานหลักฐานที่ดีที่สุด (Best Evidence Rule) นั้น จัดได้ว่าประจักษ์พยานเป็นพยานที่ดีที่สุดในการวินิจฉัยข้อเท็จจริง เพราะเป็นพยานผู้รู้เห็นเหตุการณ์ไม่ได้รับการถ่ายทอดข้อเท็จจริงจากผู้ใด เบิกความต่อศาลด้วยความบริสุทธิ์ใจ เนื่องจากการสาบานตน การถูกสั่งเกตอาภักปกริยาจากผู้พิพากษาและคู่ความฝ่ายตรงข้ามและถูกถามค้านโดยฝ่ายตรงข้าม ซึ่งเหล่านี้เป็นหลักประกันความน่าเชื่อถือของประจักษ์พยาน แต่ประจักษ์พยานนั้นก็ต้องไม่มีความบกพร่องในด้านอื่น ๆ เช่น ความเป็นกลาง ความสามารถในการจดจำและถ่ายทอด อดี เป็นต้น

โดยปกติแล้ว การเบิกความของผู้ชำนาญการพิเศษนั้น เป็นการเบิกความในเรื่องที่บุคคลธรรมดาไม่อาจวินิจฉัยได้ มิได้เป็นการเบิกความในข้อเท็จจริง (Fact) ที่มีบุคคลรู้เห็น ดังนั้น ค่าเบิกความของพยานผู้ชำนาญการพิเศษจึงมักไม่ค่อยมีปัญหาที่จะต้องนำมาซึ่งน้ำหนักเปรียบเทียบกับประจักษ์พยาน แต่อาจมีบางประเด็นปัญหาที่อาจเป็นกรณีที่ค่าเบิกความของบุคคลธรรมดานั้น อาจรับฟังหรือเชื่อถือได้ หรือเป็นกรณีที่อาจพิสูจน์โดยหลักวิชาก็ได้ หรือพิสูจน์โดยข้อเท็จจริงก็ได้ในกรณีเช่นนี้ก็อาจเกิดปัญหาการเปรียบเทียบซึ่งน้ำหนักพยานผู้ชำนาญการพิเศษกับประจักษ์พยานได้ ซึ่งการเปรียบเทียบซึ่งน้ำหนักพยานนี้ไม่อาจวางเป็นหลักเกณฑ์ตายตัวได้ว่าค่าพยานฝ่ายใดมีน้ำหนักมากกว่า ต้องพิเคราะห์ถึงเหตุผล และพฤติการณ์อื่นประกอบด้วย แต่โดยทั่วไปแล้วประจักษ์พยานที่มีความเป็นกลางตรงไปตรงมาจะมีน้ำหนักดีกว่าพยานผู้ชำนาญการพิเศษ เพราะเป็นผู้รู้เห็นเหตุการณ์เอง และเหตุผลเกี่ยวกับความรับผิดชอบในฐานะเบิกความเท็จของพยาน ซึ่งพยานที่เป็นบุคคลธรรมดาหรือประจักษ์พยาน หากเบิกความไม่ตรงกับที่รู้เห็นจริงแล้ว อาจมีความผิดฐานเบิกความเท็จได้ แต่ในกรณีของพยานผู้ชำนาญการพิเศษนั้น เบิกความยืนยันความเห็นและความเห็นนั้นอยู่บนพื้นฐานแห่งความรู้ความชำนาญ หากเป็นไปโดยสุจริต แม้จะปรากฏในภายหลังว่าผิดจากความเป็นจริง ก็ยังไม่มีผิดฐานเบิกความเท็จ เว้นแต่จะพิสูจน์ให้เห็นชัดว่าผู้ชำนาญการพิเศษนั้นได้ทราบว่าเป็นความจริงเป็นอย่างหนึ่ง แล้วมีเจตนาแก้อ้างเบิกความผิดจากความจริงไปเป็นอย่างหนึ่ง จึงจะฟังว่าผิดได้ (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 410/2474)

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 359/2474 โจทก์ฟ้องเรียกเงินกู้จากจำเลยทางพิจารณาโจทก์มีทั้งประจักษ์พยานและผู้ชำนาญการพิเศษมาเบิกความ แต่ประจักษ์พยานของโจทก์ฟังไม่ได้ว่าจำเลยกู้เงินจริง ศาลฎีกาวินิจฉัยว่า แม้โจทก์จะมีผู้ชำนาญการพิเศษมาเบิกความว่าพยานได้ตรวจลายพิมพ์นิ้วมือของจำเลยเทียบกับลายนิ้วมือผู้กู้ในหนังสือสัญญาแล้วเชื่อว่าเป็นลายพิมพ์นิ้วมือของคนคนเดียวกันก็ดี แต่ก็ยังเป็นพยานความเห็นประกอบการวินิจฉัยข้อเท็จจริงเมื่อพยานโจทก์ฟังไม่ได้แล้ว ค่าของผู้ชำนาญการพิเศษก็ไม่มีน้ำหนักที่จะทำให้โจทก์ชนะคดีได้ จึงให้ยกฟ้อง

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 114/2475 และ 781/2479 วินิจฉัยทำนองเดียวกันว่า คำของผู้ชำนานฎีกาพิเศษจะหักล้างคำของประจักษ์พยานไม่ได้

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 437/2490 เมื่อประจักษ์พยานกับพยานผู้ชำนานฎีกาพิเศษเบิกความขัดกัน ศาลก็ต้องฟังประจักษ์พยาน

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2010/2519 บุคคลสองคนต่างเป็นพยานของฝ่ายเดียวกันโดยคนหนึ่งเป็นประจักษ์พยาน อีกคนหนึ่งเป็นพยานผู้ชำนานฎีกาพิเศษ คำของประจักษ์พยานย่อมมีน้ำหนักมากกว่า

2.4.2 พยานแวดล้อมหรือพยานประพฤติเหตุแวดล้อม เป็นพยานที่มิได้พิสูจน์ข้อเท็จจริงที่เป็นประเด็นแห่งคดีโดยตรง หากแต่พิสูจน์ข้อเท็จจริงอื่นที่บ่งชี้ว่าข้อเท็จจริงอันเป็นประเด็นแห่งคดีน่าจะเกิดขึ้น^{๘๕} แต่ก็ เป็นพยานที่มีความสำคัญมากประเภทหนึ่ง ดังที่ศาสตราจารย์บัญญัติ สุขีวะ อดีตประธานศาลฎีกาเคยกล่าวไว้ว่า "สำหรับข้อเท็จจริงแล้ว พยานที่พฤติการณ์แวดล้อม ถ้าสอดคล้องต้องกันก็ดีกว่าประจักษ์พยานด้วยซ้ำไป ประจักษ์พยานอาศัยคนเดียวหรือสองคนอาจจะเรียกว่าข้อมพยานมาว่ากันก็ได้ แต่พฤติการณ์ของพยานข้อมกันไม่ได้ เหตุผลต้องสอดคล้องกันใกล้เคียงกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นอย่างนี้มาฟังได้ดีกว่าด้วยซ้ำ" นอกจากนั้นในหมายเหตุท้ายคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1104/2525 ผู้หมายเหตุได้ให้ความเห็นไว้ว่า "คนร้ายในปัจจุบันย่อมมีความรู้ในวิชาชีพของเขาเหมือนกัน ถ้าจะให้ประจักษ์พยานรู้เห็นจริงจะรับฟังลงโทษได้นั้นเห็นจะยาก เพราะคงไม่มีคนร้ายที่ไหนที่จะกระทำผิดต่อหน้าคนอื่นวันแต่จะบังเอิญมีคนอื่นไปเห็นเอง เหตุนี้ในคำพิพากษาก็มักจะเขียนขึ้นต้นว่า คดีมีประจักษ์พยานหรือไม่มี หรือมีประจักษ์พยานปากเดียว ทำให้เข้าใจไปว่า ถ้าไม่มีประจักษ์พยานหรือมีน้อยปาก และจะเชื่อได้ยาก ตามกฎหมายลักษณะพยานห้ามมีบท

^{๘๕} เข็มชัย ชูติวงศ์, คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยาน, หน้า 10.

บัญญัติให้ เชื่อแต่ประจักษ์พยานไม่ คดีไม่มีประจักษ์พยานเลย แต่ศาลลงโทษจำเลย เพราะพยานแวดล้อมกรณีก็มีมากคดี"

ดังนั้นพยานแวดล้อมจึงฟังและเชื่อถือได้ แต่ต้องเป็นพยานแวดล้อมที่
ใกล้เคียง ไม่ใช่เป็นพยานแวดล้อมที่ห่างไกลต่อเหตุการณ์ และมีข้อที่ต้องพิจารณาถึง
2 ประการคือ

- (1) ในชั้นต้องพิจารณาเสียก่อนว่าพยานเบิกความจริงหรือเท็จ
- (2) ถ้าพยานเบิกความจริงแล้วเหตุผลทั้งหลายที่พยานเบิกความ
นั้น เมื่อรวมเข้าเป็นเรื่องได้แล้ว จะฟังได้หรือไม่ว่าเป็นจริงหรือเท็จ^{๑๑}

สำหรับการเปรียบเทียบซึ่งน้ำหนักระหว่างพยานผู้เชี่ยวชาญพิเศษ
กับพยานแวดล้อมหรือพยานประพฤติเหตุแวดล้อมกรณีนั้น เป็นการยากที่จะกำหนดเป็น
หลักแน่นอนลงไปว่าพยานผู้เชี่ยวชาญพิเศษและพยานแวดล้อม อย่างใดจะมีน้ำหนัก
น่าเชื่อถือยิ่งไปกว่ากัน แต่อาจกล่าวได้ว่าหากพยานแวดล้อมนั้นสอดคล้องกลมกลืนไป
ในทางเดียวกันกับความเห็นของพยานผู้เชี่ยวชาญพิเศษแล้ว ย่อมเป็นการสนับสนุน
กันและกันให้มีน้ำหนักมากพอที่ศาลจะใช้ดุลพินิจเชื่อถือวินิจฉัยได้ เช่น

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1554/2531 จำเลยทั้งสองเข้าไปพักในห้อง
เกิดเหตุกับผู้ตายเวลาประมาณ 1 นาฬิกา ออกจากห้องไปเวลา 11 นาฬิกา พบศพ
ผู้ตายเวลาประมาณ 13 นาฬิกาเศษ แพทย์ทำการผ่าศพตรวจพิสูจน์ เมื่อเวลา
18.40 นาฬิกา สันนิษฐานว่าผู้ตายตายมาแล้วอย่างน้อย 12 ชั่วโมง อย่างมากไม่
เกิน 15 ชั่วโมง ฉะนั้นเวลาที่ผู้ตายถึงแก่ความตายจึงเป็นช่วงระหว่าง 4 นาฬิกา

^{๑๑} ศรีธรรมาธิเบศร์, เจ้าพระยา, คำอธิบายกฎหมายลักษณะพิจารณาคดี
พยานหลักฐาน, พิมพ์ครั้งที่ 2 (พระนคร : โรงพิมพ์พระนคร, 2464) หน้า 311.
(Presumption of Innocence)

ถึง 7 นาฬิกา ของวันเดียวกัน อันเป็นเวลาที่จะจำเลยทั้งสองยังมีได้ออกไปจากห้องที่เกิดเหตุ ไม่มีเหตุทำให้คิดได้ว่าจะมีผู้อื่นฆ่าผู้ตาย พยานพฤติเหตุแวดล้อมกรณีบ่งชี้อย่างใกล้ชิดว่าจำเลยทั้งสองเป็นผู้ร่วมกันฆ่าผู้ตาย

แต่หากว่าความเห็นของพยานผู้เชี่ยวชาญพิเศษและพยานแวดล้อมนั้น ชัดแย้งกันเอง และต่างก็ไม่มีน้ำหนักโดยลำพังเพียงพอให้ศาลเชื่อถือและวินิจฉัยได้แล้ว กรณีจึงอาจไม่พอพียงจนที่ปราศจากสงสัยว่าจำเลยกระทำผิดจริงศาลอาจวินิจฉัยว่าเป็นกรณีที่พยานหลักฐานเป็นที่สงสัย ต้องยกประโยชน์แห่งความสงสัยให้แก่จำเลยไป ตามหลักที่ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าจำเลยเป็นผู้บริสุทธิ์

คำพิพากษาฎีกาที่ 296/2483 คดีอาญา เมื่อคำพยานโจทก์ยังเป็นที่ยังเป็นที่ยังสงสัย ควรยกประโยชน์แห่งความสงสัยให้เป็นผลดีแก่จำเลย

คำพิพากษาฎีกาที่ 572/2500 ประโยชน์แห่งความสงสัยที่ยกให้เป็นผลดีแก่จำเลยนั้นต้องมีเหตุผลอันสมควรให้เกิดความสงสัย ข้อสงสัยที่ห่างไกลต่อเหตุผล ไม่เป็นเหตุให้ศาลยกฟ้อง

3. แนวโน้มและทิศทางการพัฒนาในการรับฟังพยานผู้เชี่ยวชาญพิเศษของศาลไทย

การรับฟังพยานผู้เชี่ยวชาญพิเศษของศาลไทยในปัจจุบัน เมื่อเปรียบเทียบกับในอดีตโดยพิจารณาจากแนวคำพิพากษาฎีกาดังที่ได้กล่าวมาแล้วนั้น จะเห็นได้ว่าไม่ค่อยมีความเปลี่ยนแปลงมากนักในด้านขอบเขตของเรื่องราวที่จะต้องใช้พยานผู้เชี่ยวชาญพิเศษ ที่ศาลยังคงให้ความเชื่อถือมากอยู่ในบางเรื่อง เช่น ในทางด้านเรื่องราวที่เป็นของต่างประเทศ เรื่องราวทางวิทยาศาสตร์ทางแพทย์ แต่มีแนวโน้มที่จะเปลี่ยนแปลงในด้านของการใช้ดุลพินิจของศาลที่จะมีทัศนคติ และให้ความเชื่อถือพยานผู้เชี่ยวชาญพิเศษในลักษณะของความรู้ความสามารถความเป็นกลาง และเป็นผู้

ช่วยเหลือในการค้นหาความจริงในคดีมากขึ้นกว่าแต่ก่อน โดยพิจารณาได้จาก รายละเอียดในคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 136/2515 ซึ่งข้อเท็จจริงในคดีนั้นมีอยู่ว่า จำเลย เป็นทหารเรืออังกฤษ มีตำแหน่งเป็นหัวหน้าช่างวิทยุไฟฟ้าประจำเรือรบหลวงสิงคโปร์ ซึ่งจะเทียบท่าที่กรุงเทพมหานครวันที่ 9 เมษายน 2513 จากนั้นจำเลยได้ขึ้นฝั่งและ พาผู้ตาย ซึ่งเป็นหญิงพาดเนอรัไปร่วมประเวณีและผู้ตายได้ถึงแก่ความตายขณะร่วม ประเวณี ปรากฏตามรายงานชันสูตรว่าการตายเกิดจากการขาดอากาศหายใจ ซึ่ง ผู้ชันสูตรศพลงความเห็น ว่า จำเลยใช้แขนรัดคอด้านหลังผู้ตายจนผู้ตายถึงแก่ความตาย หลังจากร่วมประเวณีแล้วจำเลยมอบตัวต่อพนักงานสอบสวนและถูกพนักงานอัยการฟ้อง ฐานฆ่าคนตายตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 288 ทนายจำเลยได้ส่งรายงานชัน สูตรพลิกศพและรายงานการตรวจศพให้นายแพทย์ฟรานซิส อี.แคมป์ส ศาสตราจารย์ ทางนิติเวชวิทยาแห่งโรงพยาบาลลอนดอนของวิทยาลัยแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัย ลอนดอน ซึ่งได้ทำการชันสูตรศพมาแล้วประมาณ 60,000 ครั้งในเวลา 35 ปี และ เสนอรายงานดังกล่าวต่อศาสตราจารย์สงกรานต์ นิยมเสน ศาสตราจารย์ทางนิติเวช ของไทย เพื่อวิจัยว่ารายงานชันสูตรข้อใดที่ทำให้ผู้ตายเสียชีวิต และเป็นไปได้หรือไม่ ว่าการที่ขาดอากาศหายใจเกิดจากการรัดคอซึ่งนายแพทย์ฟรานซิส อี.แคมป์ส ได้ ให้ความเห็นว่า⁶⁷

ก. เมื่อทั้งคู่ไม่สวมเสื้อผ้า และไม่มีอาการประดับกาย ปัญหาว่า รอยขี้ที่คอด้านหลังเกิดจากสิ่งของข้อมัดตัดออกได้ แต่ปัญหาว่าอาจเกิดจากการกดรัด ในการร่วมเพศนั้นไม่อาจตัดออกได้

ข. การมีเลือดออกเป็นจุดที่ เชื้อบูด้านในของหนังตาบนทั้ง 2 ข้าง และหนังตาล่างด้านขวาเป็นหลักฐานว่าได้มีการกดที่ลำคอ แต่เป็นการกดที่ไม่รุนแรง และไม่ใช่การใช้กำลังกดอย่างแรง มิฉะนั้นแล้วรอยขี้ที่เนื้อเยื่อของผิวหนังจะ

⁶⁷ ชัย เสือวรรณศรี, "คดีจำแอนดรูฆ่าพาดเนอรั," วารสารอัยการ

ปรากฏออกมาให้เห็นอย่างชัดเจนที่ไม่มีรอยขีดที่ผิวหนังที่ลำคอ (นอกจากรอย 2 รอย ที่ใต้กกหู) แสดงว่าการตายเป็นไปอย่างรวดเร็วพอใช้ แม้ว่ารอยขีดเล็ก ๆ นั้น จะเป็นผลให้เกิดการขาดออกซิเจนในสมองมากหรือน้อยก็ตาม ก็ไม่อาจถือเอาว่าเกิดจากการรัดคอโดยจงใจแต่อย่างใด และการที่ไม่มีรอยขีดที่ลำคอด้านขวาและไม่มี การบุบสลายที่กระดูกลำคอ หรือกระดูกอ่อนของกระดูก แสดงว่าไม่มีการรัดคอด้วย มือ (หรือแขน)

ค. หลักฐาน (เลือดออกเป็นจุดที่เนื้อบริเวณรอบ ๆ เส้นโลหิต ลำเอียงปานกลาง) แสดงว่าได้มีการกดที่หลอดเลือดบริเวณลำคอ แต่การกดไม่ รุนแรงและไม่ถึงกับทำให้เสียชีวิต

ง. ไม่มีหลักฐานที่พิสูจน์ว่ามีการรัดคอแต่อย่างใด แต่รอย 2 รอย ที่ลำคอนั้นจำเป็นต้องได้รับการพิจารณาให้เป็นที่แน่นอน และอาจเป็นได้ที่มันเกิดจากแขน หรือวัตถุบางอย่างกดที่คอโดยปราศจากการใช้กำลังอย่างแรง

จ. การกดอย่างใช้กำลังแรง ตามธรรมดาจะทำให้เกิดบุบสลาย แตกหักแก่กระดูกอ่อนของกระดูก

นายแพทย์แคมป์ส สรุปว่า หลักฐานนอกจากคำรับของจำเลยไม่ อาจช่วยให้เห็นว่าเป็นการฆ่า โดยที่แท้จริงแล้ว แทบจะทุกคดีที่มีการรัดคอโดยจงใจ ผู้รัดมักจะใช้กำลังเกินจากที่ควรใช้เสมอ ซึ่งในกรณีอุบัติเหตุ ผู้เคราะห์ร้ายจะตาย อย่างรวดเร็วด้วยบาดแผลเพียงเล็กน้อยได้เหมือนกัน

รายงานของนายแพทย์แคมป์ส แม้จะไม่ยืนยันถึงรอยขีดเล็ก ๆ
2 รอยที่คอ (อาจเป็นว่าเอกสารที่ส่งไปให้เขายังไม่เพียงพอที่เขาจะชี้ขาดรอย
2 รอยนี้ได้) แต่ก็ได้ให้ข้อคิดไว้ 3 ประการคือ

1. รอยขีด 2 รอยที่ลำคอด้านซ้ายใต้กกหู เป็นสิ่งที่จะต้องพิจารณากันให้ละเอียดแน่นอน
2. ผู้ตายมิได้ตายเพราะถูกรัดคอโดยจงใจ
3. คำรับของจำเลยอาจออกมาจากการสันนิษฐานของจำเลยเองก็ได้

ทางด้านศาสตราจารย์สงกรานต์ นิยมเสน ท่านได้เปรียบว่านายแพทย์แคมป์สตรงที่ท่านอยู่ในกรุงเทพมหานคร ท่านมีโอกาสดูตรวจรายงานและหลักฐานตลอดจนได้ใช้ห้องแลบตรวจเนื้อเยื่อตรงที่ปรากฏรอยขีด 2 รอยที่ลำคอด้านซ้าย ซึ่งนายแพทย์ได้ตัดตามหลักวิชาสำหรับใช้กล้องไมโครสโคปตรวจ ท่านลงความเห็น ว่า อาการตายมาจากการขาดอากาศหายใจ แต่รอยขีด 2 รอย เป็นจุดที่เมื่อถูกกดโดยไม้ต้องแรงนักจะมีผลให้หัวใจหยุดทำงานโดยฉับพลัน แต่ถ้าถอนออกมาเร็ว หัวใจก็อาจกลับทำงานใหม่ ถ้าไม่มีอะไรมากดทับทางเดินของลมหายใจ คนใช้ก็พื้นเป็นปกติได้ ตำแหน่งที่มีรอยขีด 2 รอยดังกล่าวเป็นตำแหน่งของ คาโรติดไซน์ส ซึ่งหาพบได้ยาก คนธรรมดาจะไม่มีทางรู้ว่า คาโรติดไซน์สอยู่ที่ใด และมีความสำคัญแก่การทำงานของหัวใจเพียงใด ท่านลงความเห็นว่าเป็นได้ที่ทั้งคู่ร่วมประเวณีกัน การกดรัดซึ่งกันและกันอาจไปกดทับที่ คาโรติดไซน์ส (Carotid sinus) ทำให้ผู้ถูกทับสลบโดยกะทันหัน โดยอีกฝ่ายไม่ทราบ และอาจด้วยร่างกายที่ทับอยู่ หรืออวัยวะใดไปปิดทับทางเดินของอากาศหายใจ ก็จะช่วยให้ผู้ถูกกดทับขาดอากาศหายใจพลอยตายไปเลย ท่านมีความเห็นเช่นเดียวกับนายแพทย์แคมป์สว่า ผู้ตายมิได้ถูกรัดคอโดยจงใจ และร้อยตำรวจเอกทัศนะ สุวรรณจุฑะแพทย์ผู้ตรวจศพ ก็ได้เบิกความในทำนองเดียวกัน และได้เบิกความด้วยว่า ข้างลำคอมีเส้นโลหิตใหญ่ไปเลี้ยงสมองข้างละเส้นขึ้นไปตามลำคอ ผ่านใต้กกหูทั้งสองข้าง และแยกตรงบริเวณใต้กกหูเป็นสองเส้น ตรงแยกเป็นปุ่มเรียกว่า โคลิดิสไซน์ส เป็นแองที่รวมเส้นประสาทด้วย ผู้ที่ไม่ได้เรียนวิชาแพทย์ย่อมไม่รู้จักปุ่มนี้ และปุ่มนี้สำหรับบางคนไวมาก ถูกกดไม่กี่นาทีก็อาจสลบได้ เส้นเลือดที่ไปเลี้ยงสมองถ้าถูกกดหรือบีบก็อาจทำให้สลบหรือช็อคได้ และถ้าช่วยไม่ทันอาจทำให้ตายภายใน 2 นาที จำเลยเป็นจำทวารเรือ มีตำแหน่ง

เป็นพนักงานวิทยุจะรู้ได้อย่างไรว่าปุ้มอะไรอยู่ตรงไหนในลำคอหรือเส้นเลือดที่ไปเลี้ยงสมองนั้นไหลไปทางไหน ถ้าถูกกดเพียงไม่กี่วินาทีอาจถึงสลบและตายได้ ศาลวินิจฉัยว่าตามรายงานการตรวจภายในที่พยานรายงานว่าตรวจพบเลือดออกปานกลาง แสดงว่าการกดนั้นไม่แรง ในขณะที่จำเลยกับผู้ตายกำลังร่วมประเวณีกันเป็นครั้งที่ 2 จำเลยกับผู้ตายได้กอดรัดกันแรงกว่าครั้งแรกเพราะความสนุก และอาจเป็นไปได้ที่มือจำเลยบังเอิญไปถูกที่คอผู้ตาย โดยเฉพาะตอนที่กำมือข้อคอขึ้นจูบหน้าเมื่อใกล้จะสำเร็จความใคร่นั้นนิ้วมือของจำเลยไปกดถูกที่ปุ่มโคโลติสไซนัส หรือเส้นเลือดเลี้ยงสมองโดยไม่รู้ตัว ซึ่งเป็นการกดอย่างไม่แรงด้วยและประกอบกับผู้ตายมีสุขภาพไม่สู้จะดีอยู่แล้วตามคำเบิกความของนายเต้าบิดา กับนายอัมพรสามีของผู้ตาย พยานจำเลยว่าผู้ตายแท้งลูกเมื่อราว 10 วันก่อนเกิดเหตุและโดยปกติเป็นคนไม่แข็งแรง เป็นลมและเวียนศีรษะอยู่เป็นประจำด้วยการกระทำเหล่านี้เองที่เป็นเหตุให้ผู้ตายถึงแก่ความตาย และจำเลยกระทำกับผู้ตายเมื่อใกล้จะสำเร็จความใคร่ด้วยความยินยอมพร้อมใจและสนุกด้วยกันทั้งสองฝ่ายโดยไม่อาจคาดคิดได้เลยว่าจะจะเป็นเหตุให้ถึงตาย จึงเห็นว่าจำเลยมิได้มีเจตนาฆ่าผู้ตายหรือแม้แต่เจตนาทำร้ายร่างกายอันจะเป็นผิดฐานฆ่าคนโดยไม่เจตนาแต่อย่างไร ที่ศาลอุทธรณ์พิพากษาให้ยกฟ้องโจทก์นั้น ต้องด้วยความเห็นของศาลนี้แล้ว ฎีกาโจทก์ฟังไม่ขึ้น พิพากษายืน

จากคดีนี้จะเห็นได้ว่า แม้รูปคดีจะชี้ชัดว่า ผู้ตายถึงแก่ความตายโดยเป็นผลจากการกระทำของจำเลยก็ตาม แต่จากคำพยานผู้เชี่ยวชาญพิเศษ ซึ่งแสดงถึงสาเหตุและสภาพการตายโดยอาศัยหลักวิชาการแพทย์ ได้แสดงให้เห็นว่าความตายนั้นมิได้เกิดจากการกระทำโดยจงใจของจำเลย และศาลก็ได้ให้ใช้ดุลพินิจวินิจฉัยประกอบพยานอื่นได้ความว่าจำเลยมิได้มีเจตนาทำร้ายผู้ตายเช่นกัน จึงเป็นผลให้พิพากษาออกมามีผลข้างต้น

ดังนั้นอาจสรุปได้ว่า ในเรื่องพยานผู้เชี่ยวชาญพิเศษทางวิทยาศาสตร์การแพทย์นั้น ศาลได้ให้การยอมรับในความรู้ความสามารถและความน่าเชื่อถืออย่างมาก ซึ่งอาจจะเป็นผลจากความก้าวหน้าในทางวิชาการแพทย์และความเชื่อถือ

ในกฎเกณฑ์จรรยาบรรณที่แพทย์มีอยู่

ในต่างประเทศเองก็เคยมีกรณีในทำนองเดียวกับคำพิพากษาฎีกาที่ 136/2515 โดยศาลได้อาศัยค่าเบี่ยงเบนของพยานผู้เชี่ยวชาญพิเศษเกี่ยวกับสาเหตุการตายและสภาพการตาย และได้วินิจฉัยในทำนองเดียวกับศาลไทย แต่คดีนั้นเกิดขึ้นในประเทศสเปน เมื่อปี พ.ศ. 2524 หลังจากศาลไทยได้มีคำพิพากษาฎีกาที่ 136/2515 ถึง 14 ปี โดยมีรายงานข่าวจากหนังสือพิมพ์ Overseas Weekly-Pacific Edition ฉบับวันที่ 3 เมษายน 2524 รายงานว่าทหารอเมริกันนายหนึ่งได้พาโสเภณีสเปนไปหลับนอนด้วย และปรากฏว่าโสเภณีสเปนตายขณะร่วมประเวณี จำเลยถูกจับกุม และอ้างนายแพทย์ฟรานซิส แคมป์ส เป็นพยานผู้เชี่ยวชาญพิเศษ ซึ่งได้ให้ความเห็นว่าผู้ตายมิได้เสียชีวิตจากการรัดคอ แต่เสียชีวิตเนื่องจากประสาทเวกัส (Vagus) ถูกช่วน โดยประสาทเวกัสที่ลำคอมีบทบาทควบคุมกล้ามเนื้อที่ทำงานเกี่ยวกับการเต้นของหัวใจโดยคาโรติดไซน์ัส (Carotid Sinus) เป็นกิ่งหนึ่งของประสาทเวกัส ประกอบกับเหตุผลที่ว่าผู้ที่ถูกรัดคอกนั้นจะต้องมีร่องรอยการต่อสู้ คณะลูกขุนพิจารณาแล้วตัดสินว่าจำเลยบริสุทธิ์ผู้พิพากษาได้พิพากษายกฟ้อง ดังนั้นจะเห็นได้ว่าศาลของต่างประเทศก็ได้ยอมรับความสามารถ และให้น้ำหนักแก่คำพยานของพยานผู้เชี่ยวชาญพิเศษทางการแพทย์ไว้สูง เช่นเดียวกับศาลไทย

อย่างไรก็ตามในเรื่องที่มีใช้วิทยาศาสตร์ แต่เป็นเรื่องที่เกี่ยวกับความเห็นทางศิลปะ (Art) เช่น คดีเกี่ยวกับสิ่งพิมพ์ลามก หรือสิ่งอนาจารต่าง ๆ ซึ่งมีปัญหาคาบเกี่ยวว่าเป็นศิลปะหรือไม่นั้น ศาลไทยยังไม่ค่อยให้การยอมรับความเห็นพยานผู้เชี่ยวชาญพิเศษเท่าใดนัก โดยศาลอาจใช้ดุลพินิจเห็นว่าเป็นสิ่งที่ขัดกับขนบธรรมเนียมประเพณี ศีลธรรมอันดีของไทยอย่างชัดเจน รู้กันทั่วไปจึงไม่ต้องนำสืบพิสูจน์ก็ได้ แต่ในเรื่องดังกล่าวนี้ก็น่าจะมีข้อพิจารณาได้ในอีกแง่มุมหนึ่งว่า การพิจารณาว่าสิ่งใดเป็นการลามกอนาจารนั้น ไม่ใช่ปัญหาที่จะอาศัยการวินิจฉัยได้จากบุคคลใดบุคคลหนึ่งเป็นการเฉพาะ แต่ต้องใช้เกณฑ์พิจารณาจากทัศนคติของประชาชนทั่วไป ซึ่งทัศนคติในเรื่องนี้ก็มักแตกต่างกันไปตามกาลเวลาและท้องถิ่นแล้วแต่สภาพสังคม

และการศึกษาอบรมของประชาชน ซึ่งในปัจจุบันนั้นศิลปะ (Art) ได้มีรูปแบบและขอบเขตกว้างไกลกว่าแต่เดิมมาก แต่ศิลปะบางแขนงหากดูโดยผิวเผินมิได้ศึกษาก็อาจเข้าใจคลาดเคลื่อน อนาคตได้ ซึ่งขอบเขตที่จะจำแนกศิลปะและความลามกอนาจารออกจากกันนั้น ในบางครั้งเป็นเรื่องที่ยากแก่การวินิจฉัย

อย่างไรก็ดี การยอมรับว่าความหมายของคำว่าลามกอนาจารนั้น อาจคาบเกี่ยวกับเรื่องของศิลปะซึ่งมิใช่การลามกอนาจาร ได้มีมานานแล้วในประเทศไทย ดังปรากฏในหนังสือรายงานความหมายแห่งคำว่าลามกอนาจาร ซึ่งพระยามานวราชเสวี ถวายต่อเสนาบดีกระทรวงมหาดไทย ซึ่งทางกองอัยการมณฑลพายัพ ได้ส่งไปยังอัยการจังหวัดลำพูน ตามคำสั่งกรมอัยการที่ 16/1005 ลงวันที่ 27 พฤศจิกายน 2474 ดังพอคัดมาได้ดังนี้^{๑๑}

"ความคิดเห็นในเรื่องต่าง ๆ ของสาธารณชน (Public Opinion) อันเป็นสามัญอยู่ในปัจจุบัน ย่อมบอกระดับศีลธรรมของมนุษยชาติใดชาติหนึ่ง กล่าวกันว่า มนุษยชาติหนึ่งย่อมได้รับการปกครองที่สมจะ ได้รับ ก็สามารถกล่าวได้ในทำนองเดียวกันว่ามนุษยชาติหนึ่ง ก็ต้องได้รับคำพิพากษาที่เหมาะสมกับขีดแห่งศีลธรรมของเขา

ในส่วนคำพิพากษาของศาล และความเห็นของเอกชนที่นิยมอ้างกัน ในการอธิบายความหมายแห่งคำว่า ลามกอนาจาร ในทางวิชากฎหมายแห่งประเทศฝรั่งเศส ตามที่ข้าพระพุทธเจ้าได้ค้นพบมีดังนี้

ความลามกอนาจารนั้น ถึงแม้ว่าจะปกป้องกระทำขึ้นโดยชนิดหรือแบบแผนอย่างใด ๆ เมื่อศิลปะที่ตั้งใจจะปกป้องนั้นมิได้เข้ามาแทรกแซงจนถึงความ

^{๑๑} "ศิลปะกับลามก," วารสารอัยการ 16 (มกราคม, 2536),

เทคนิคของมนุษย์ให้ถึงขีดอันดี หรือการปกป้องโดยวิธี เช่นว่านั้นไม่กีดกันความกระหายอันหยาบเข้าให้พ่ายแพ้ไปโดยความรู้ลึกอย่างอื่นที่มีกำลังแรงกล้ากว่าแล้ว ย่อมถือว่า เป็นอนาจาร

ความลามกอนาจารนั้นก็คือ ความลามกที่ได้ประจานออกมาดี ๆ มิได้หลบซ่อนอยู่ในม่านแห่งศิลปะ กล่าวคือ ความลามกนั้นได้ถูกเพิ่มขึ้นโดยแบบที่แสดง หรือโดยความเลือกเฟ้นด้วยจิตใจของเรื่อง ของคำพรรณนา ของสถานที่มุ่ง โดยตรงที่จะปลุกใจให้เกิดความนึกคิดอันชั่วร้ายและสำแดงให้เห็นเจตนาอันชั่วของผู้กระทำชั้นมีข้อใหญ่ใจความ เพื่อที่จะชักจูงจิตใจในความกำหนัดและมักมากในกาม

และตามตำรา^{นี้} ได้กล่าวหลักของการพิจารณาเตือนผู้พิพากษาให้ระวังต่ออันตรายอันจะเกิดจากการถือเอาสิ่งที่เป็นศิลปะว่า เป็นสิ่งลามกอนาจารได้ด้วยว่า ในความอนุমানนั้นจะต้องพิจารณาสิ่งที่โฆษณานั้นรวมกันทั้งหมด และค้นหาความมุ่งหมายของผู้ที่กระทำชั้น ทั้งนี้ก็จะต้องตรวจสอบสิ่งที่ทำชั้นนั้นตลอดจบ ไม่ถือเอาความตอนหนึ่งตอนเดียวที่สกปรก หรือรายละเอียดแห่งหนึ่งแห่งเดียวของรูปภาพที่สกปรก เพื่อที่จะลงความวินิจฉัยอันถูกต้องได้ในลักษณะอันแท้จริงของสิ่งนั้น"

แต่ในคดีส่วนใหญ่คำพิพากษามีได้ปรากฏเลยว่าได้มีการนำพยานผู้ชำนาญการพิเศษทางศิลปะ (Art) มาให้ความเห็น ซึ่งในที่นี้ผู้จัดทำวิทยานิพนธ์ขอตั้งข้อสังเกตไว้สองประการ คือ ประการแรก คดีที่ศาลนั้นอาจเป็นเรื่องการลามกอนาจารจนชัดแจ้ง ชัดต่อศีลธรรมชัดเจน เช่น ภาพการร่วมประเพณีในเชิงยั่วยุ กามารมณ์ เป็นต้น ซึ่งเป็นข้อเท็จจริงที่ศาลทราบได้เองอยู่แล้ว หรืออาจเป็นประการที่สองคือ ยังไม่มีคดีที่เป็นกรณีคาบเกี่ยวต้องวินิจฉัยระหว่างศิลปะ กับการลามกอนาจารมาสู่ศาล หรืออาจเป็นเพราะคดีดังกล่าวถึงที่สุดก่อนถึงศาลฎีกาก็เป็นได้

อย่างไรก็ตาม ในเรื่องนี้ หากเกิดคดีที่มีประเด็นปัญหาคาบเกี่ยวที่ ศาลต้องวินิจฉัยระหว่างศิลปกับการลามกอนาจารแล้ว ศาลน่าจะใช้ดุลพินิจ เรียกพยานผู้เชี่ยวชาญพิเศษเข้ามาในคดี เพื่อทำความเข้าใจเบาะแสในประเด็นปัญหา ดังกล่าว มากกว่าที่ศาลจะใช้ดุลพินิจวินิจฉัยประเด็นปัญหาไปเอง ทั้งนี้เพราะ ต้องยอมรับกันประการหนึ่งว่า มาตรฐานทางศีลธรรมของมนุษย์ไม่เท่าเทียมกัน สุด แต่จะเคร่งครัดหรือผ่อนปรนกันอย่างไรอย่างหนึ่ง ประกอบกับศิลป (Art) นั้น เป็น เรื่องที่ต้องศึกษาเป็นวิทยาการแขนงหนึ่ง ศาลจึงน่าจะใช้พยานผู้เชี่ยวชาญพิเศษ ให้เป็นประโยชน์ในเรื่องนี้

นอกจากนั้นแล้ว ประเด็นปัญหาความแท้จริงของงานศิลป ก็อาจ เป็นประเด็นปัญหาในคดีได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในปัจจุบัน ในต่างประเทศได้มีการ ประมูลซื้อขายผลงานศิลปของศิลปินผู้มีชื่อเสียงในราคามหาศาล โดยในการประมูล นั้น จะมีผู้เชี่ยวชาญในทางศิลปแขนงนั้นมาตรวจสอบ เพื่อประกันความเชื่อถือแก่ ผู้ประมูลว่าเป็นผลงานศิลปที่แท้จริง มิใช่ของปลอมแปลงหรือเลียนแบบ และใน ประเทศไทยเองก็เคยมีการแสดงผลงานศิลป และประมูลในลักษณะเดียวกันนี้ด้วย เพียงแต่มูลค่าราคาที่ประมูลยังต่ำกว่าอยู่มากเท่านั้น ซึ่งอาจมีประเด็นปัญหาเกี่ยวกับ ความแท้จริงของผลงานศิลปเหล่านี้ให้ศาลต้องวินิจฉัยก็ได้ แต่ในปัจจุบันผู้จัดทำ วิทยานิพนธ์ยังไม่สามารถหาค่าพิพาทชาวฎีกาในลักษณะนี้มาแสดงได้ ซึ่งศาลน่าจะ จะพิจารณาเรียกพยานผู้เชี่ยวชาญพิเศษมาให้ความเห็นในประเด็นปัญหาเหล่านี้ด้วย โดยอาจใช้ดุลพินิจพิจารณาประกอบการเรียกใช้พยานผู้เชี่ยวชาญพิเศษว่าควรเรียก ใช้ในกรณีใดได้ โดยพิจารณาถึงธรรมเนียมปฏิบัติของเรื่องนั้น ๆ เช่น ในการ ตรวจสอบการซื้อขายการประเมินความถูกต้องแท้จริงนั้น จำต้องใช้ผู้เชี่ยวชาญตรวจ หรือไม่ หากเรื่องนั้น ๆ ใช้ผู้เชี่ยวชาญตรวจแล้ว หากเป็นคดีมาสู่ศาล ศาลก็น่าที่ จะใช้พยานผู้เชี่ยวชาญพิเศษในเรื่องนั้น ๆ ตรวจสอบเช่นกัน เรื่องเหล่านี้อาจ ยกตัวอย่าง เช่น อัญมณี วัตถุโบราณ เป็นต้น

มีข้อนำสั่งเกิดอยู่ว่า ศาลมักจะให้นำหนักพยานผู้ชำนาญการพิเศษในสาขาที่สามารถพิสูจน์ได้โดยลักษณะของกฎเกณฑ์ทางคณิตศาสตร์ หรือพิสูจน์ได้โดยมีข้อเท็จจริงที่ชัดเจนอยู่แล้ว เพียงแต่ข้อเท็จจริงนั้นอยู่นอกเหนือความรอบรู้ของศาล เช่น วิทยาศาสตร์ การแพทย์ ฟิสิกส์ กฎหมายต่างประเทศ ประเพณีต่างประเทศ ภาษาต่างประเทศ เป็นต้น แต่ในเรื่องที่ไม่อาจพิสูจน์ได้โดยกฎเกณฑ์ทางคณิตศาสตร์ แต่ต้องอาศัยความรู้สึก สัมผัสพิเศษ คุณสมบัติพิเศษนอกเหนือการเรียนรู้ทั่วไป หรือเรื่องราวที่อาจมีตัวแปรมากขึ้นอยู่กับสิ่งที่ไม่อาจควบคุมได้เช่นอารมณ์ ซึ่งปรากฏในเรื่องทางศิลปกรรม การพิสูจน์ลายมือ (Hand writing) ต่าง ๆ เหล่านี้ ศาลจะให้นำหนักคำพยานของพยานผู้ชำนาญการพิเศษน้อยกว่าคำพยานของฝ่ายแรก

แต่จากสภาวะปัจจุบันมีความเจริญก้าวหน้าทางด้านเศรษฐกิจ สังคม วิชาการ ตลอดจนเทคโนโลยีต่าง ๆ เป็นไปอย่างรวดเร็ว ส่งผลให้ศาสตร์หรือวิชาการบางแขนงมีการพัฒนาที่สูงมาก ตลอดจนมีความแน่นอนแม่นยำกว่าแต่ก่อน จน Col. Maurice J. Fitzgerald, PMC, US Army ถึงกับกล่าวว่า ห้องปฏิบัติการ(Lab) ของ The Federal Bureau of Investigation (F.B.I) นั้น มีประสิทธิภาพสูงสามารถตรวจสอบหาพยานหลักฐานได้อย่างมหาดศาล โดยการใช้เทคนิคทางวิทยาศาสตร์^{๕๐} และแม้แต่เรื่องราวบางเรื่องในสังคมทั่ว ๆ ไป ก็ได้มีการพัฒนาการจนซับซ้อน จนผู้ที่มิได้ทำการศึกษาในเรื่องราวนั้น ๆ อย่างจริงจังจะสามารถเข้าใจได้ และเช่นเดียวกันก็ได้เกิดมีกฎหมายใหม่ ๆ ขึ้นมากมาย เป็นการเฉพาะเรื่องราวเพื่อรองรับความก้าวหน้าต่าง ๆ เหล่านี้ ยิ่งไปกว่านั้นด้วยความก้าวหน้าเหล่านี้ทำให้เกิดคำกล่าวขึ้นว่าโลกเล็กลงทุกวัน มนุษย์ใกล้จะไม่มีขีดจำกัดทางพรมแดน นั่นคือไม่ว่าระบบเศรษฐกิจหรือกฎหมาย ได้มีการพัฒนาความร่วมมือเพื่อให้เป็นรูปแบบเดียวกัน เพื่อความสะดวกและประโยชน์ของมนุษย์ดังจะเห็นได้จากการเกิดขึ้นของกลุ่มความร่วมมือของประเทศต่าง ๆ ทั้งทางด้านการค้า

^{๕๐}J. M. Fitzgerald, Handbook of criminal investigation (N.Y. : ARCO Publishing, n.d.), pp. 191.

การแพทย์ การคมนาคม ระบบกฎหมาย ซึ่งนับวันจะเกิดมากขึ้น ซึ่งสิ่งต่างเหล่านี้
ย่อมเป็นการผิตวิสัยที่ผู้พิพากษาซึ่งเป็นมนุษย์ปุถุชนธรรมดาคนหนึ่ง จะสามารถเรียนรู้
และรอบรู้ได้ ดังนั้นศาลน่าจะพิจารณาเปิดโอกาสให้บรรดาผู้เชี่ยวชาญในศาสตร์
วิชาการต่าง ๆ เหล่านี้ได้เข้ามาเบิกความในฐานะพยานผู้เชี่ยวชาญพิเศษ เพื่อที่
ศาลจะได้รับรู้ รับทราบ ถึงข้อเท็จจริงที่ถูกต้องตรงกับประเด็นปัญหา เพื่อประกอบ
การใช้ดุลพินิจวินิจฉัยด้วย